

LANDSORGANISASJONEN I NORGE

PROTOKOLL

Ekstraordinært representantskapsmøte
13. februar 1990

INNHOLDSFORTEGNELSE

PROTOKOLL

**Ekstraordinært representantskapsmøte
13. februar 1990**

	Side
Årsmøte	4
Årsmøte	5
Årsmøte	6
Årsmøte	7
Årsmøte	25
Årsmøte	70
Årsmøte	76
Årsmøte	106
Årsmøte	107
Årsmøte	108
Årsmøte	110

Årsmøtet i Landsorganisasjonen i Norge, 17. februar 1990 i Follo, Oslo, kl. 10.00

INNHOLDSFORTEGNELSE

	Side
Åpning	5
Sakliste	5
Forretningsorden	5
Suppleringsvalg til Sekretariatet	6
Godkjenning av kongressprotokoll	6
Tariffrevisjonen 1990	7
Debatten	25
Votering	70
Hovedavtalerevisjonen	76
Ansettelse av distriktssekretær i Nordland	106
Orientering om LOs Revisjonskontor	107
Avslutning	109
Navneliste	110

TALERLISTE	Side:
Balstad, Jan	54
Bauck, Sidsel	25, 74
Bjørndalen, Kjell	33, 75
Disch, Eva	41
Fedje, Elvy	47
Fjellheim, Svein	31
Frøysland, Rolf	49
Gaare, Eystein	44, 107
Hendricksen, Jardar	39
Henriksen, Johannes	53
Holsæter, Øystein	59
Hysvær, Einar	56
Hågensen, Yngve	5, 7, 61, 109
Johansen, Solfrid	106
Karlsen, Ketil	55
Karlsen, Lillian	38
Knapp, Ole	6, 15, 76, 106
Kolstad, Walter	35
Kostøl, Esther	51
Kristiansen, Rune	60
Lindrupsen, Olav	58
Myhre, Lars A.	28
Oen, Erling	30
Olsen, Willy	57
Oxholm, Svein-Erik	107
Remvik, Oddrun	48
Sande, Leif	52, 75
Thoresen, Finn Erik	42

Landsorganisasjonen i Norge

holdt *ekstraordinært Representantskapsmøte tirsdag 13. februar 1990* i Folkets Hus, store sal i Oslo.

Møtet ble åpnet av LOs leder, *Yngve Hågensen*, som på vegne av Sekretariatet ønsket Representantskapets medlemmer og innbudte gjester vel møtt.

Ingen av representantene hadde merknader til innkallingen til møtet, og Yngve Hågensen erklærte møtet for lovlig satt.

Yngve Hågensen refererte følgende forslag fra Sekretariatet til

SAKLISTE

1. Åpning – konstituering
2. Suppleringsvalg til Sekretariatet
3. Godkjenning av kongressprotokoll
4. Tariffrevisjonen 1990
5. Hovedavtalerevisjonen
6. Ansettelse av distriktssekretær i Nordland
7. Orientering om LOs Revisjonskontor.

Administrasjonen foreslo at *Esther Kostøl* og *Ole Knapp* alternerte som dirigenter.

Dette ble enstemmig godkjent.

Følgende forslag til forretningsorden ble enstemmig godkjent:

1. Møtets forhandlinger er ikke offentlige. Informasjon til pressen tilrettelegges av LOs informasjonsavdeling.
2. Ingen har rett til å få ordet mer enn 2 ganger i samme sak. Unntatt fra innledningsforedrag, begrenses taletiden til 10 minutter første og 5 minutter annen gang. Til forretningsorden gis ordet bare 1 gang og høyst 1 minutt for hver sak. For øvrig kan det stilles forslag til ytterligere tidsbegrensning og strek med de inntegnede talere.
3. Forslag innleveres skriftlig og skal være undertegnet med vedkommendes navn. Ingen nye forslag kan tas opp etter at strek er vedtatt. Forslag som ikke har tilknytning til den godkjente dagsorden, kan ikke behandles.

4. Alle vedtak skjer med alminnelig flertall. I tvilstilfelle, eller når 10 representanter forlanger det, foregår avstemningen ved navneopprop.
5. I protokollen innføres bare forslagene og avstemningene samt vedtakene. Så fremt Representantskapet ikke forlanger protokollen opplest, gis Sekretariatet fullmakt til å godkjenne protokollen.

Saklistas punkt 2:

Suppleringsvalg til Sekretariatet

Dirigenten, Ole Knapp, refererte følgende innstilling fra Sekretariatet til Representantskapet:

«Magnus Midtbø velges som vararepresentant nr 4 etter Roar Helgesen.»

VEDTAK: Sekretariatets innstilling ble enstemmig vedtatt.

Saklistas punkt 3:

Godkjenning av kongressprotokoll

Forelå følgende protokoll fra Revisjonsutvalget i LO på godkjenning av kongressprotokollen:

«Revisjonsutvalget for perioden 1985–89 – har i møter 7. november, 9. november, 21. november og 6. desember gjennomgått protokollene nr. 1,2,3 og 4 fra LO-kongressen 1989s forhandlinger.

Revisjonsutvalget har påpekt mindre feil som ikke har spesielle konsekvenser. Revisjonsutvalget har påpekt uklarheter i forhold til framsatte forslag og voteringer i denne forbindelse.

Disse er satt inn som korrigeringer i protokoll nr. 4 fra side 43. Revisjonsutvalget har konferert med LOs kontorsjef.

Revisjonsutvalget foreslår overfor LOs Representantskap:

Protokollene nr. 1,2,3 og 4 fra LO-kongressen 1989s forhandlinger med Revisjonsutvalgets merknader – godkjennes.

Oslo, 6. desember 1989

Margot Kvalvik Fon

Rolf Kaldahl
nestleder

Håkon Nielsen

VEDTAK: Kongressprotokollen ble enstemmig godkjent.

Dagsorden punkt 4:

Tariffrevisjonen 1990

Yngve Hågensen holdt følgende innledningsforedrag:

– Jeg vil innledningsvis vise til Sekretariatets innstilling, som går ut på at vi skal ha et samordnet forbundsvist oppgjør, med forankring i retningslinjer for oppgjøret, og hvor Sekretariatet i det etterfølgende vil be om fullmakt til Sekretariatet og de respektive forhandlingsutvalg, hva angår utforming av de endelige krav.

Sekretariatet inviterer også Representantskapet til å gjøre en uttalelse vedrørende sysselsettingssituasjonen.

Det er to grunner til at jeg starter med det som mange oppfatter som konklusjon, nemlig å vise til innstillingen. Den ene begrunnelsen går på at Sekretariatet er enstemmig når det gjelder retningslinjer, målene og hovedkravene til tariffoppgjøret 1990. Gjennom seks møter i Inntektspolitisk utvalg og tre møter i Sekretariatet har det vært bred enighet om betydningen av en samlet opptreden om den strategi som er valgt hva angår kravene for oppgjøret.

Når jeg sier at uenigheten alene er knyttet til formen for oppgjøret, er det ingen undervurdering fra min side av oppgjørsformens betydning. Det er heller et forsøk på å understreke det ansvar og den vilje alle har følt for å finne en fellesnevner å samles om i den prosess vi har valgt.

Noe av årsaken til uenigheten vedrørende oppgjørsformen har en direkte – vil jeg hevde – forklaring i de ulike tariffsystemer vi har. Ikke bare mellom privat og offentlig sektor, men også innenfor privat sektor, bygd på ulike tradisjoner. At vi også i privat sektor har en rekke arbeidsgivermotparter utenfor Næringslivets Hovedorganisasjon kompliserer ytterligere dette bildet.

Den andre årsaken til å starte med konklusjonen ligger i den realitet at det i dag er 109 dager siden vi avsluttet LOs 27. ordinære Kongress. Både tariffpolitikken for kongressperioden, slik den er forankret i vedtaket om LOs handlingsprogram, og den tariffpolitiske uttalelse direkte relatert til det forestående tariffoppgjør var nær enstemmig godkjent. La meg minne om hovedkravene Kongressen la til grunn for vår tariffpolitikk:

- «– Full sysselsetting – overordnet målsetning
- Ta vare på og ikke skusle bort de fordeler tariffpolitikken 88/90 har gitt.
- Trygge kjøpekraftutviklingen for brede lønnstagergrupper.
- Prioritere de lavlønnte gjennom forbedring av kjøpekraften, som samtidig er et viktig redskap i likelønnsarbeidet.

- Normalisere tariffpolitikken slik at overenskomstene, herunder lokale forhandlinger, kommer til anvendelse.
- Ikke gjøre bruk av lønnslov eller andre virkemidler av den karakter».

Slik sett kunne jeg ha avrundet denne innledningen med å vise til Sekretariatets flertallsinnstilling. Den bygger i sin helhet på vedtakene fra LO-kongressen. Jeg vil likevel be om anledning til å begrunne innstillingen, samtidig som jeg skal forsøke meg på et resyme over hvordan LO har forsøkt å følge opp de krav LO-kongressen reiste, også utenfor våre egne rekker, i forhold til næringslivet og myndigheter.

Da vi gjennomførte LO-kongressen i oktober, var som kjent Gro-regjeringens budsjettforslag fremlagt i Stortinget. Måneden etter kom Regjeringen Syse med sitt forslag til alternativt budsjett; Regjeringens forslag til sitt eget budsjett. De endringer som lå mellom disse to statsbudsjettene ble omtalt som små i forhold til de totaliteter et statsbudsjett refererer seg til. Ikke minst hva angår økonomiske rammer. Reaksjonene i fagbevegelsen og Sekretariatets uttalelse var imidlertid knyttet til de signaler om fordelingspolitiske målsettinger og finansieringen gjennom kutt i offentlig sektor. Skattelette alene til de høytlønte, heving av topprenten i Husbanken, heving av egenandeler, redusering av subsidier, og ikke minst milliardkutt til arbeidsmarkedsetaten med inndraging av 180 stillinger. Det fortalte oss om en prioritering stikk i strid med de prioriteringer vi selv gjorde på Kongressen vi avholdt i oktober. Ut over dette konstaterte statsminister Syse at Staten, Regjeringen, nå hadde gitt sitt bidrag i kampen mot arbeidsledigheten. Nå var det partene i arbeidslivet som hadde ansvaret, og statsministeren gjentok dette senere ved flere anledninger, også i sin nyttårstale. Samtidig registrerte vi Det tekniske beregningsutvalgs foreløpig rapport, datert 12 januar d.å. Teknisk beregningsutvalg forteller om en gunstig økonomisk utvikling både for landets økonomiske situasjon og for næringslivets konkurranseevne. Den forteller at prisutviklingen i 89 i forhold til 88 ble redusert fra 6,7 til 4,6%, at det var balanse i norsk økonomi, at rentenivået gikk nedover, spesielt i forhold til de øvrige land vi sammenligner oss med. Det var med andre ord økonomisk handlefrihet for myndighetene. Konkurransesevnen for næringslivet var forbedret med nær 4%. Produktiviteten forbedret med nær 6%. Samtidig forteller andre rapporter at antall arbeidstakere i det samme næringsliv i samme periode er redusert med 65 000. 65 000 færre ansatte innenfor samme tidsrom. Samtidig forteller alle rapporter at næringslivets

inntjeningssevne er betydelig styrket, og det forteller oss om store – eller svært store – overskudd. Det forteller samtidig at hovedhensikten med vår medvirkning var å legge grunnlaget for økt inntjening, legge grunnlaget for store overskudd. Investering i framtida var det skjedd svært lite av. Tvertimot, investeringsnivået generelt hadde gått ned.

På bakgrunn av en slik totalitet, Regjeringens egne utsagn og økonomiske virkeligheter, vurderte Inntektspolitisk utvalg, og i ettertid Sekretariatet, hvordan Landsorganisasjonen skulle forholde seg til dette. Vi ble enige om en type strategi som etter hvert er vel kjent for dere. For det første var det viktig for oss å få Regjeringen Syse på banen og ta ansvar for det som har med sysselsettingsutvikling å gjøre. For det andre var det viktig for oss å trekke inn til møter i egne lokaliteter representanter for næringslivet, representanter for statlige etater og drøftinger med KS, for på bredt felt å få kartlagt:

1. Hvordan har næringslivet benyttet de rammebetingelser vi har vært med å bidra til?
2. Hvordan ville de benytte situasjonen og investeringsforhold i 1990 – 91 – 92, og hva ville det bety for sysselsettingsutviklingen i vårt land?

– Dere vet at disse møterseriene vi tilrettela er gjennomført. Etter en tid kom Syse-regjeringen på banen, og Landsorganisasjonen la fram en serie forslag til hvordan Regjeringen, på kort og lang sikt, kunne bidra til å snu den situasjonen som i dag er så skremmende. De omfattende forslag er lagt fram som bilag til utalelsen om sysselsettingen.

La meg si det kort. Etter noen runder konstanterte vi at Syse-regjeringen var kommet på banen fordi de var presset dit – ikke for at de ønsket å bidra med noe. De utspill som kom fra Syse-regjeringens side var av en slik karakter at det var grunnlag for oss å gi uttrykk for særlig stor skuffelse over manglende vilje og stor tafatthet.

– Hva angår kontakten med næringslivet for øvrig, med næringslivet, statlig og kommunal sektor, registrerte vi informasjon om utviklingstrekk som forteller oss en del om det vi vet, nemlig at de er underlagt politiske beslutninger. Det fortalte også litt om en forståelse for vår egen utålmodighet i forhold til at det nå må skje noe dramatisk som fører til at ledighetskøen går ned.

Vi har gjennom denne aktiviteten forsøkt å markere en ting som for oss er helt sentralt: Hvor ligger ansvaret for den enkelte borgers rett til arbeid slik den er forankret i Norges Grunnlov? Det ligger i Regjeringen og det ligger i Stortinget. Det har vært viktig for oss, før vi gikk igang med vår egen prosess, å få fram dette ansvaret som en regjering har i et demokrati som vårt. Vi har på en måte klart grunnlaget for forhandlinger i 1990, som vi skal tilrettelegge, og som vi skal invitere Representantskapet til å gjennomføre uten medvirkning fra myndighetenes side i reelle forhandlinger, slik vi tradisjonelt sett gjennomfører oppgjør med våre respektive motparter.

Med basis i en slik virkelighet som vi nå beskriver, skal vi stille spørsmålet: Hvilke utfordringer står vi da selv foran når vi skal tilrettelegge vårt grunnlag, uavhengig av samarbeid med myndighetene? Da vil jeg ta utgangspunkt i noe jeg har en følelse av at det er bred enighet om i våre organer, 160 000 mennekser utenfor det ordinære arbeidsliv. Vi kan jo stille spørsmålet: Hvem er de, og hvem har de tillit til? Et flertall av de 160 000 utenfor det ordinære arbeidsliv er LO-organisert. De har ikke tillit til at Regjeringen Syse er særlig opptatt av å få dem i arbeid. Jeg tror heller ikke deres tillit i særlig grad er knyttet til næringslivets håndtering av sin situasjon i forhold til dette. Men vi føler at de har en viss tillit til at Landsorganisasjonens Representantskap og våre etterfølgende organer, i vårt opplegg foran tariffoppgjøret 1990, både jobber aktivt for de av våre medlemmer som er i arbeid, men også har med oss i bakhodet hvordan det vi gjør kan ha positive virkninger slik at de snarest kommer ut av ledighetskøen og inn i et ordinært og sikkert arbeid. Det har vært et tankekors for oss i prosessen. Vi kan og skal plassere ansvaret på myndighetene i denne sammenheng. Vi skal og kan kreve større ansvar fra næringslivet. Men vi kan heller ikke late som om solidaritet overfor arbeidsledige ikke også stiller krav til vår egen håndtering.

Det har det da også vært enighet om under den behandlingen vi har hatt i LOs organer til nå. Jeg føler et sterkt behov for å understreke det.

Ser vi på forslaget til vedtak som vi inviterer Representantskapet til å gjøre, er det en innstilling om hovedkrav, retningslinjer for oppgjøret, som innledningsvis fastslår de utfordringene vi står foran, og de utfordringene har sammenheng med det jeg til nå har sagt.

Pkt. 2 – beskriver den økonomiske situasjon

Pkt 3 – overordnede hensyn

Pkt 4 – lavere rente

Pkt 5 – prisstigningen.

Vi avrunder den delen av beskrivelsen med et konkret forslag. Det er med basis i Regjeringens forslag til statsbudsjett og slik det ble vedtatt i Stortinget, og bygger på forutsetninger om en prisutvikling på 4% i 1990.

Dere vil ha registrert at Teknisk beregningsutvalg sin rapport om det samme tema beskriver en mulig prisstigning i 1990 på mellom 4 og 4 3/4%. På dette grunnlag er det Sekretariatets enstemmig oppfatning at vi skal kreve en indekseklausul basert på Regjeringens og Stortingets prisforutsetninger på 4%. Både utformingen av denne indekseklausulen og utformingen av 2. avtaleårs forutsetninger og innhold, vil Sekretariatet i tråd med vanlig tradisjon og praksis be om Representantskapets fullmakt til endelig utforming.

– Ser vi pkt. 6 i sammenheng med de punkter jeg tidligere har nevnt, så signaliserer Sekretariatet en kjøpekraftsforbedring for brede medlemsgrupper. De endelig krav skal vi konkretisere senere. Det er Sekretariatets oppfatning at det er rom for en sterkere lønnsutvikling enn det myndighetene forutsetter. Det er behov for en stimulering i etterspørselen, og det vil ved siden av å være et riktig bidrag til de yrkesaktive, også være et riktig signal til stimulering med tanke på framtidig utvikling på arbeidsmarkedet. Regjeringens skattepolitikk, hvor skatteletten ble forbeholdt de høytlønte, er selvfølgelig også et element en har med seg i den sammenheng. Som vi sa på Kongressen, vil vi benytte tariffpolitikken til å korrigere i forhold til de fordelingspolitiske målsetninger som vi har som grunnlag for våre handlinger. Både Teknisk beregningsutvalg og Økonomisk utsyn har konstatert at det er nødvendig med en ytterligere stimulering av kjøpekraften hvis de sysselsettingsmålene en stiller seg skal kunne gjennomføres. I tillegg har Sekretariatet i egne vurderinger tatt hensyn til den realitet at når vi snakker om konkurranseevnen, så er virkeligheten i dag at kostnadsstigningen i land vi konkurrerer med har en høyere trend enn det vi har i vårt eget samfunn. Det, sammen med de øvrige argumenter jeg gjorde bruk av, tilsier i våre øyne at det er grunnlag for å reise den type krav som vil bli konsekvensen av det jeg her refererer til i innstillingen.

Lavlønnsprofilen i pkt. 7 er, slik den er formulert, dekkende for samtlige fagforbund i Landsorganisasjonen med et unntak. Sidsel Bauck vil selv i et innlegg begrunne hvorfor denne ikke er dekkende for Handel og Kontors tariffavtaler. Det er en særdeles stor utålmodighet innenfor varehandelen med det lønnsnivå de ansatte i varehandelen har. Det er på det rene at varehandelen også representerer en arbeidsgivermotpart utenfor NHO. Det er på det rene at de har tariffsystemer hvor garantiordningen ikke fungerer, slik

at de må finne andre løsninger enn der hvor garantiordningen gjelder for at de skal kunne løse sine problemer. Det er Sekretariatets flertallsoppfatning at den formuleringen vi går ut med til Representantskapet er forenlig med en slik ambisjon, og at det er mulig med denne formuleringen å ta hensyn også til den virkelighet som gjelder for Handel og Kontor i denne sammenheng. Vi er videre av den oppfatning at denne formuleringen, vedrørende de lavlønnte og lavlønnsprofilen, er et grunnlag for den prioriteringen Kongressen ga i forhold til de lavlønnte, også i sammenheng med likelønn, idet vi konstaterer at lavlønn og likelønn egentlig er en og samme sak. En prioritering av lavlønnsproblemet vil måtte være helt sentralt i denne sammenheng. Det reiser krav om prioritering både til de sentrale organisasjonene hva angår LO/NHO, hva angår de sentrale organisasjoner i stat og kommune, men også i forhold til de forbundsvisse tilpasningsforhandlinger som skal følge som et resultat av dette, hvis Representantskapet vedtar Sekretariatets flertallsinnstilling. Jeg vil legge til at en prioritering av de lavlønnte ikke er begrenset til Landsorganisasjonen og fagforbundene. Jeg går ut fra at Representantskapet er enig med meg når jeg sier at hvis vi vil gjøre en skikkelig jobb, så er vi avhengig av at prioriteringene er like i alle ledd, også når vi kommer ned på bedriftene og de forhandlinger som finner sted der.

Pkt. 8 – Sluttvederlagsordningen. Det vi her legger opp til er fornyet økonomi – friske penger – inn i Sluttvederlagsordningen, fordi økonomien i selve ordningen i høy grad bærer preg av den sysselsettingssituasjonen vi har hatt. Vi må både ha mer kapital inn i ordningen, og en del regelendringer som gjør at vi ikke får de problemer med enkelttilfeller som dagens regelverk gir.

Pkt. 9 – OU-fondet. Representantskapet vil være vel kjent med de problemer som oppstår i denne sammenheng i forhold til færre inntekter også her som ledighetssituasjonen skaper. Vi har til enhver tid store ambisjoner som gjør at utgiftssiden ikke følger samme utvikling. Vi har en situasjon hvor Regjeringen og Stortinget har ulike holdninger til hvordan de skal medvirke i en slik sammenheng. Når vi har borgerlige regjeringer, så vil de ikke medvirke, og det gjør at de tilskudd en etterhvert har fått til tillitsmannsopplæring spesielt og voksenopplæring generelt etter hvert har falt ut. Dermed er en del av det økonomiske fundamentet for den totale virksomheten vi ønsker å bedrive falt bort.

Det er lagt ut et dokument om videreføring/trekk til Lavlønnsfondet. Nå snakker jeg om privat sektor.

Dokumentet har sin bakgrunn i de vedtak som ble gjort i forbindelse med tariffoppgjøret 1986, hvor vi vedtok en nedtrappingsplan for Lavlønnsfondet, og at det skulle avvikles innen 1 april 1992. Hvis de forutsetninger vi la til grunn hva angår inntekts- og utgiftssiden ble oppfylt, skulle vi kunne opphøre med selve trekordningen til Fondet allerede 1 april 1990. I dokumentet er utviklingen beskrevet, slik at alle forutsetninger i så måte er fulgt opp. Det er helt åpenbart at det – hvis vi ønsker det – ligger an til at trekordningen kan opphøre 1 april 1990, og jeg viser blant annet til min argumentasjon i forhold til OU-fondet. Vi har behov for å bruke de muligheter som foreligger til å styrke vårt arbeid og det som har med utdanning å gjøre. Nå spør vi Representantskapet: Er det mulig for oss å få Representantskapet med på å videreføre trekordningen, ikke til Lavlønnsfondet men til et eget utdanningsfond, i to kvartaler, 2. og 3. kvartal 1990, og så la ordningen opphøre? Hvis det hadde vært mulig, og Representantskapet sa ja til det, inviterer vi til at vi også skal vedta retningslinjer for anvendelse av disse midlene innenfor det fondet vi snakker om. Vi skal, hvis Representantskapet sier ja til det, la dette gå ut som en del av beslutningsgrunnlaget vi skal ha, og som en del av det grunnlaget for uravstemning det enkelte medlem blir invitert til å delta i når prosessen hva angår tariffrevisjonen 1990 har kommet så langt. Det var i en uravstemning vi fikk godkjenning for nedtrappingen i 1986, og vi vil i tilfelle gjennom en uravstemning be om forlengelse i to kvartaler, men så er det også opphør. Det vi får inn gjennom denne trekordningen, sammen med det som etterhvert viser seg å bli et rimelig godt overskudd av selve Lavlønnsfondet, vil gi et økonomisk fundament for en fondsordning som jeg er overbevist om vi kan gjøre god nytte av.

– Så til selve oppgjørsformen: Kongressen i oktober måned sa – om den tariffpolitiske situasjon og oppgjøret 1990 – nei til lov, og at vi skulle normalisere forhandlingssituasjonen. Vi hadde den klare ambisjon at vi gjennom en prosess skulle la medlemmene selv få ta stilling til et forslag, uansett hvordan vi organiserte selve oppgjøret. Når det er enighet om hovedkravene, retningslinjene, og uenighet om formen, så la meg begrunne flertallets syn på hvorfor vi foreslår en samordning av oppgjøret med forbundsvisse tilpasninger, slik vi hadde det i 1980.

Det er helt åpenbart at for flertallet har den realitet at vi har 160 000 arbeidsledige vært et element. Med manglende vilje til ansvar for trygghet for arbeid og inntekt fra Regjeringens side, er det også et moment. Manglende oppgjør fra næringslivet har vi registrert som et moment. La meg vise til Dagsrevyen eller Kvelds-

nytt i går kveld, hvor konsernsjef Tønseth i Kværner ropte på real-lønnsforbedring for industriarbeiderne. Det synes nok mange var velkommen, men når den samme Tønseth finansierer dette gjennom kutt i offentlig sektor, og harselerer over offentlige ansattes effektivitet, da synes jeg at det roper etter felles opptreden og samlet styrke. 160 000 arbeidsledige, en regjering som ikke har den samme holdning til sysselsetting som vi har, et næringsliv vi må presse til å gjøre jobben sin og næringslivsledere med den type holdninger Tønseth representerer, synes jeg maner til helhetlige løsninger. Det maner til felles opptreden, som stiller særdeles store utfordringer til oss hvis vi som organisasjon skal være i stand til å fungere etter de overordnede mål vi selv setter oss. Jeg må også få lov til, selv om jeg vet det irriterer enkelte, å minne om noen utviklingstrekk som skjer knyttet til ulike oppgjørsformer. Jeg synes at oppgjørene vi hadde før 1988 hadde enkelte trekk i seg som det er viktig å dvele litt omkring før vi gjør våre endelige vedtak i dag. Jeg minner om at det i 1986 skjedde mye ved tariffoppgjøret. Vi brukte fellesskapet på en skikkelig måte for å gjennomføre et forbundsvist oppgjør. Vi gjennomførte lik arbeidstid for alle. Til tross for lockout i privat sektor fra arbeidsgivernes side, klarte vi å gjennomføre både lik arbeidstid og bevare den garantiordningen vi sto sammen om. Det er imidlertid slik at et oppgjør ikke er ferdig selv om uravstemningen er over. Det er også slik at en ved årets slutt skal oppsummere de totale resultater. Da fortalte de oss at i 1986 hadde vi en lønnsutvikling på 10% og en prisutvikling på 10%. Med andre ord, vi greide å oppnå 10% som egentlig var null verdt.

– Får jeg lov å minne om at i 1987, et tariffpolitisk unntaksår, var den gjennomsnittlige lønnsutvikling 8,3%. Prisutviklingen var 8,7%. Vi hadde en spredning på de 8,3, som er et snittall, på våre tariffområder i privat sektor fra 2,4% til 18,3%. Vi kan antagelig kalle det hva vi vil, men jeg synes det er lite forenlig med solidarisk lønnspolitikk. Høye nominelle tillegg viser seg alltid å følges opp av høy prisstigning. Hvem er taperen når prisene går til himmels? Ja, ikke minst er det de lavlønnte som vi ved dette oppgjøret er enig om å prioritere. De med lavest lønn, og som derved bruker størst del av sin økonomi til det som har med dagligvarer og slike ting å gjøre. Det er særlig viktig for oss å minne om slike realiteter. Vi har ikke råd til å la være å ha det med i bakgrunnen for egne drøftelser. Jeg har lyst til å minne om at disse tallene, og denne begrunnelsen gjorde vi bruk av fra LOs side da vi i møte i Representantskapet 16 februar 1988 gjorde vedtak som innebar at vi senere fikk en lønnslov. Vi konstaterte at våre tariffsystemer hadde konsekvenser i seg som var gode, men også konsekvenser som var av en slik karakter

at vi var nødt til å gå til en type innstramning som vi nå i fellesskap skal forsøke å komme ut av igjen.

Jeg skal ikke plage dere med svenskene, utover å minne om at de på mange måter i dag er i samme situasjon som vi var i 1986, eller før 1988 kan jeg vel legge til.

Samtidig som det er store forventninger i 1990 til hva Representantskapet gjør av vedtak, er det store forventninger til at vi skal få en type rettferd inn i forhold til økonomiske utviklingstrekk i næringslivet som mange vil ha sin andel av, og at vi uten lov skal få overenskomstene til å fungere på en skikkelig måte. Vi skal ikke ta ansvar for det alene. Vi har mange adresser å sende ansvaret til, men vi kan aldri underkjenne at vi selv gjennom egen håndtering kan medvirke og øve innflytelse på noe av det. Vår egen tariffpolitikk kan i noen sammenheng ha konsekvenser som vi ikke har tilsett. Jeg synes totalt sett i denne sammenheng at den type lærdom er et viktig fundament når vi nå skal ut av en lov og inn i en normal situasjon igjen.

Det opplegget vi presenterer fra flertallet i Sekretariatet er ikke så stramt at det gir grunnlag for det mange vil si er full styring. Det er mange som kan stille spørsmålsteget ved om vi vil ha den type styring gjennom det opplegget vi presenterer, som egentlig er i korrespondanse med mange av de mål vi setter oss. Men det er så stramt som det er mulig å forene med normalisering etter to år med lov. Det er spørsmål om å finne en fellesnevner som både tar vare på det totale ansvar vi har for hverandre, men også som er forenlig med at vi skal i en situasjon med normalisering til en ordinær situasjon. Vi skal gjennom dette gi fellesskapet både muligheter, og vi skal gi fellesskapet ansvar.

Med dette tar jeg opp *Sekretariatets flertallsinnstilling og uttalelsen om sysselsettings situasjonen*. Jeg vil be dirigenten vurdere hvordan vi skal formalisere et forslag, knyttet til det som går på at Sekretariatet og de respektive forhandlingsutvalg får fullmakt til å utforme de endelige krav på basis av innstillingen vi har invitert Representantskapet til å vedta. Jeg ber ikke bare om tilslutning til det, jeg ber også om tilslutning til de synspunkter om konkrete forslag Sekretariatet inviterer Representantskapet til å gjøre.

Dirigenten, Ole Knapp, takket LOs leder for innledningen.

Det forelå tre innstillinger til dette punktet på dagsorden:

Dokument 1: Tariffrevisjonen 1990

Dokument 2: Lavlønnsfondet/utdanningsfond

Dokument 3: Krav om tiltak mot arbeidsløsheten

Da innstillingene ikke var omsendt på forhånd, refererte *dirigenten* innstillingene i dokumentene; som lyder:

Dokument 1

«Tariffrevisjonen 1990

1. Utfordringene

Ved hovedrevisjonen av tariffavtalene i 1990 står vi overfor store utfordringer. Den rekordhøye arbeidsløsheten overskygger alle andre økonomiske og sosiale spørsmål. En sikker inntekt er ikke lenger en selvfølge for våre medlemmer. Også for noen av våre grupper i jobb er situasjonen vanskelig, bl.a. på grunn av et høyt rentenivå og kraftige økninger i kommunale avgifter og gebyrer. Videre ser Landsorganisasjonen det som en utfordring at vi klarer å bevare det vi har vunnet ved en demping av pris- og kostnadsvæksten. Det stilles store krav til alle parter når disse gevinstene skal videreføres uten bruk av lovregulering.

2. Den økonomiske situasjonen

Det tekniske beregningsutvalg for inntektsoppgjørene beskriver en økonomisk situasjon som er klart bedre enn den vi sto overfor for få år siden. Utenriksøkonomien er kraftig bedret, fra et underskudd på driftsregnskapet utenom eksport og import av skip på 13 milliarder kroner i 1988 til et overskudd på 24 milliarder i 1989. Prisene steg med 4,6 prosent i 1989 mot 6,7 prosent året før. Samtidig øker prisveksten i utlandet. Rentenivået er nesten nede på det samme nivå som det internasjonale rentenivået. Når det gjelder driftsresultatene i norsk næringsliv, viser tallene en betydelig økning i bedriftenes fortjenester i 1989. Dette skyldes moderat lønnsvekst, økte eksportpriser og bedret produktivitet.

Veksten i timeverksproduktiviteten i industrien var i 1989 etter de siste oppgaver på 5,8 prosent. Sammen med en relativt svak vekst i lønningene, bidro den sterke produktivitetsveksten til at konkurranseevnen overfor utlandet, målt ved relative lønnskostnader pr. produsert enhet, ble forbedret med omlag 4 prosent. I mange av våre konkurrentland er nå lønnskostnadsveksten stigende.

3. Overordnede hensyn

For Landsorganisasjonen er det overordnede hensyn ved dette tariffoppgjøret å bidra til å gjenreise den fulle sysselsetting og sikre medlemmenes sosiale og økonomiske standard. Med dette som utgangspunkt vil Landsorganisasjonen legge følgende hovedmål og forutsetninger til grunn for tariffforhandlingene i 1990.

4. Lavere rente

Landsorganisasjonen har tidligere beklaget Stortingsflertallets heving av topprenten i Husbanken. Grunnleggende forhold i norsk økonomi skulle nå tilsi et lavere rentenivå. Ikke minst har utviklingen i pengemarkedsrenten etter nyttår vist at det er rom for en noe mer aktiv rentepolitikk fra myndighetenes side. Samfunnsmessig og sosialt medfører dagens høye rentenivå betydelige skadevirkninger. Den høye realrenten er en ekstra byrde for småbarnsfamilier med store boliglån, og er i dagens situasjon et hinder mot å få større investeringer og produksjon i økonomien. LO krever at myndighetene nå må utnytte alle muligheter som bedringen i norsk økonomi har gitt for å få det norske rentenivået ned. Dette er også avgjørende for et konkurransedyktig næringsliv.

5. Prisstigningen

En sterkere prisstigning enn forutsatt vil både undergrave LO-medlemmenes kjøpekraft og bestrebelsene for en lik fordeling av byrdene mellom ulike grupper. Prisstigningen er også avgjørende for renteutviklingen. I tillegg til de generelle prognosene for prisutviklingen fra 1989 til 1990, som av Beregningsutvalget er anslått å bli fra omlag 4% til omlag 4 3/4%, vil kommunale avgiftsøkninger kunne få større betydning for den enkeltes økonomiske situasjon enn noen gang. Landsorganisasjonen er bekymret for at den offisielle konsumprisindeksen ikke fullt ut fanger opp disse avgiftsøkningene som for mange av våre medlemmer innebærer betydelige ekstraavgifter. På bakgrunn av den usikkerhet dette gir, krever LO en indekseklausul basert på en prisstigning på 4% fra 1989 til 1990.

6. Lønningene

Landsorganisasjonen vil vise ansvar og holde inntektsutviklingen innenfor forsvarlige økonomiske rammer. De konkurranseutsatte virksomhetenes inntjeningssevne og rammebetingelser på varig basis må være retningsgivende for lønnsutviklingen. Etter 2 år med moderat lønnsvekst, gir nå situasjonen rom for en viss kjøpekraftsforbedring for brede medlemsgrupper. Grupper på lavere og midlere nivåer må prioriteres.

7. Lavtlønnsprofil

Landsorganisasjonen vil legge vekt på at tariffoppgjøret har en profil som kommer de lavest lønte til gode. Kronetillegg og/eller lavtlønns tillegg er virkemidler i denne sammenheng. Det samme gjelder garantiordningene som må vurderes med sikte på forbedringer og bygges ut for grupper utenom NHO-området. Dette vil i

tillegg til LOs likelønnsprosjekt betyr en sterkere innsats i likelønnsarbeidet.

8. Sluttvederlagsordningen

Sluttvederlagsordningens økonomi er blitt alvorlig svekket i 1989. Utbetalingene har steget radikalt samtidig som premieinngangen er svekket. Det er derfor nødvendig å styrke ordningens økonomi. Det er også behov for en vurdering av enkelte av reglene, bl.a. i forhold til AFP-ordningen.

9. Opplysnings- og utviklingsfondet

Det fremmes krav om å styrke Opplysnings- og utviklingsfondets økonomi. Dette kan gjøres ved å øke premien og/eller ved å heve øvre grense for premiegrunnlaget, som i dag er på 120 000 kroner.

10. Andre grupper

Andre organisasjoner i arbeidslivet og de uorganiserte må vise det samme ansvar. Store overskudd i bedriftene må investeres i ny produktiv virksomhet som kan gi arbeidsplasser i Norge. Landsorganisasjonen kan ikke akseptere noen særskilt økning i aksjeutbyttet etter at utbyttereguleringen oppheves.

11. Oppgjørsform

Med tanke på at vi avslutter en periode med lovregulering av inntektene, er det viktig å finne en form på oppgjøret som både ivaretar hensynet til å bevare det vi har vunnet på pris- og kostnadssiden de siste årene, og finne en form som gir størst mulig styring og likhet i hele arbeidsmarkedet. Representantskapet i LO vil derfor gå inn for en samordning av oppgjøret, men slik at det gir rom også for forbundsvis og lokale forhandlinger, uten begrensninger ut over de som er innebygd i selve overenskomstene.

12. Rammer og fordeling

For å sikre hensynet til sysselsettingen og videreføringen av en moderat pris- og kostnadsstigning, avtales rammer for oppgjøret sentralt mellom partene. Fordelingen av rammen i de enkelte tariffområder skjer med forbundsvis forhandlinger.

13. Teknisk gjennomføring

For å sikre en enhetlig og likeartet gjennomføring i forhold til andre organisasjoner, er det nødvendig at oppgjørene blir samordnet ikke bare i innhold, men også i tid. Alle oppgjør, inkludert lokale forhandlinger, må avsluttes innen en felles dato med etter-

følgende uravstemning. Det må settes betingelser og søkes maksimal sikring mot at andre grupper skaffer seg fordeler som går ut over det hovedoppgjørene innebærer.

14. Innenriks sjøfart

Det vises til Kongressens vedtak og foreslås at for grupper som omfattes av sjømannsfradraget slutføres forhandlingene etter at innstillingen fra det offentlige utvalg foreligger.

15. Avtaleperiodens lengde

Avtaleperioden bør være 2-årig.

Innstilling:

På grunnlag av pkt. 1 – 15 ovenfor gis sekretariatet fullmakt til å utforme de endelige krav og gjennomføre forhandlingene med de respektive tariffmotparter i privat og offentlig sektor.»

Dokument 2

«Lavlønnsfondet – utdanningsfond

Innstilling:

1. Trekket til Lavlønnsfondet opphører ved utgang 1 kvartal 1990.
2. Trekket vidreføres t.o.m. 3 kvartal 1990 med formål finansiering av utdanningsfond.
3. Representantskapet fastsetter retningslinjer for utdanningsfondet.
4. Ovennevnte inngår i beslutningsgrunnlaget for tariffrevisjonen 1990.

Spørsmålet om videreføring av trekket til Lavlønnsfondet når finansieringen av fondets formål var oppnådd, har vært uformelt drøftet ved forskjellige anledninger.

Hvilket eller hvilke formål som i såfall skulle tilgodeses, har variert.

I forbindelse med forberedelsene til og behandlingen av OU-fondets budsjett for 1990, konkretiserte tanken om et utdanningsfond seg.

Den direkte foranledning var:

- bortfall av offentlige tilskott til tillitsvalgtopplæring
- nedgang i premieinntekter som følge av økt arbeidsledighet
- inntektsdeling fondet-AOF/forbundene.

Ved budsjettbehandlingen i Sekretariatet 15 januar i år ble det blant annet gjort følgende beslutning:

«Spørsmålet om utdanningsfond utredes av administrasjonen snarest.»

Lavlønnsfondets økonomiske situasjon pr 31 desember 1989 er ifølge forløpige regnskapstall slik:

Bokførte eiendeler	kr 170,3 millioner
Gjeld: Bedrifter, NHO og LO	<u>kr 46,5 millioner</u>
Egenkapital	<u>kr 123,8 millioner</u>

Styret i fondet har foretatt beregning av utviklingen i den resterende del av nedtrappingsperioden (til 31 mars 1992) og lagt til grunn at trekket opphører ved utgang 1 kvartal 1990.

Følgende tall fremkom:

Kapital pr 31 desember 1989	kr 123,8 millioner
Premie 1 kvartal 1990	<u>kr 48,5 millioner</u>
	kr 172,3 millioner
Refusjon totalt i perioden	kr 68,0 millioner
Administrasjonskostander	<u>kr 3,0 millioner</u>
Egenkapital pr 31 mars 1992	<u>kr 101,3 millioner</u>
Renteinntekter ikke medregnet.	

Ut fra ovenstående har styret for Lavlønnsfondet kommet til at nedtrappingsplanen kan fullføres på det estimerte grunnlag uten premieinntekter etter 1 april 1990.

Avtalen om OU-fond ble inngått med Norsk Arbeidsgiverforening 17 august 1970 med «formål å gjennomføre eller støtte tiltak til fremme av opplysning og utdanning i norsk arbeidsliv.»

Fondet finansieres av bedrift og arbeidstaker med henholdsvis 2/3 og 1/3 av premien. Siste finansielle operasjon ble foretatt pr 1 juli 1985, ved at premien ble øket til 0,36% av premiegrunnlaget; bruttolønn inklusive feriepengar – maks kr 120 000,-. Arbeidsta-

keres andel kr 1,30 pr uke som før. Inntektene fordeles med 1/2-part på hver av hovedorganisasjonene.

Som følge av 85-revisjonen, ble det i LOs organer gjort vedtak om at 75% av de såkalte «merinntekter» skulle fordeles direkte på forbundene, mens 25% skulle tilføres fondets virksomhet; AOF. Merinntektene ble satt til premieinntang ut over 40 millioner kroner.

Etter dette har fellestilltakene (OU/AOF) hatt en grunnfinansiering på 40 millioner kroner pr. år. Beløp til fordeling har variert mellom 23 og 27 millioner kroner, hvorav altså 1/4 til fondet.

Statssektoren er med på grunnfinansiering, fellestilltak og 25%-andel til AOF.

Kommunal sektor har sitt eget fond KOU.

OU-fondet har aldri fungert som FOND i ordets egentlige betydning, da årets inntekter i hovedsak har medgått til årets aktiviteter. Ordningen har med andre ord ikke hatt økonomi til blant annet å møte inntektssvikt i et labert arbeidsmarked, bortfall av statsstøtte eller ta opp i seg nye stipend til enkeltmedlemmer som ønsker å vidreutvikle seg faglig eller yrkesmessig. Fondet har heller ikke friske midler til f.eks. å bidra med i forbindelse med Den Europeiske Fagforeningsskole, som nå er under etablering.

For finansielt å kunne møte morgendagens krav og forventninger til utvikling av de faglige tillitsvalgte og eventuelt å etablere et medlemsbasert utdanningsstipend, foreslås å vidreføre trekket til Lavlønnsfondet – kr 0,37 pr arbeidet time – t.o.m. 3 kvartal 1990.

Antatt FOND ved årsskiftet bør da utgjøre ca 96 millioner kroner.

Avkastningen av FONDET nyttes til de formål som er nevnt foran. Representantskapet fastsetter nærmere regelverk.

Det er ca 225 000 medlemmer i privat sektor som omfattes av trekket. Medvirkning fra offentlig sektor forutsettes dersom FONDET skal gjelde for hele LO-familien.

Egenkapital i Lavlønnsfondet pr 31 mars 1992 tilføres FONDET.»

Dokument 3

Krav om tiltak mot arbeidsløsheten

Representantskapet i Landsorganisasjonen har i dag vedtatt hovedretningslinjer for årets tariffoppgjør. Det forutsettes at oppgjøret gjennomføres som et samordnet oppgjør med forbund-

svise tilpasninger. Dette må ses i sammenheng med ønsket om å videreføre den moderate pris- og kostnadsstigningen fra de to siste år, bedre næringslivets konkurranseevne og medvirke til å styrke sysselsettingen.

For Landsorganisasjonen er full sysselsetting et overordnet mål. Det ble sist fastslått av vår kongress i oktober i fjor. Kongressen uttrykte stor uro for situasjonen på arbeidsmarkedet og foreslo en rekke tiltak for å redusere arbeidsløsheten. Da var vel 80 000 uten fast arbeid og 50 000 i ulike arbeidsmarkedstiltak. Siden den gang er situasjonen kraftig forverret. Over 100 000 er nå uten fast arbeid og mer enn 60 000 er på arbeidsmarkedstiltak. Det er derfor enda viktigere enn før å komme igang med aktive tiltak for å bringe ledigheten ned.

Fagbevegelsen alene kan ikke gjennom sine vedtak eller ved sin aktivitet løse den oppgaven. Her stilles det store krav også til næringslivet. Men det helt avgjørende ansvar ligger hos myndighetene – Regjering og Storting – gjennom utformingen av den økonomiske politikken. Foran vårens oppgjør har Landsorganisasjonen hatt kontakt både med representanter for næringslivet og med regjeringen for å drøfte mulighetene for økt sysselsetting og redusert arbeidsløshet. Hensikten har vært i fellesskap å kartlegge muligheter og gi ideer til tiltak for å bringe arbeidsløsheten ned.

Overfor regjeringen la Landsorganisasjonen i møte 16.1. d.å fram forslag om en rekke tiltak som kunne redusere arbeidsløsheten. Forslagene til tiltak hadde sin bakgrunn i vedtak på LOs kongress fra oktober 1989 og omfattet tiltak over et meget bredt felt. Sammen med Næringslivets Hovedorganisasjon har Landsorganisasjonen deltatt i en rekke møter med representanter for regjeringen for å drøfte forslagene.

De tiltak regjeringen på bakgrunn av drøftingene har foreslått, er etter Landsorganisasjonens mening helt utilstrekkelige. Enkelte av tiltakene vil først kunne få noen virkning etter lang tid. En rekke av tiltakene for øvrig er nokså uklare i sin utforming, og det er vanskelig å gjøre seg opp noen mening om hvilke virkninger og hvilke konsekvenser tiltakene vil få. Generelt sett er tiltakene alt for svake til å være noe svar på den aktuelle og alvorlige situasjon i arbeidsmarkedet. Et forslag om å redusere skipsfinansieringsstøtten med 2 1/4 prosentenheter vil direkte gjøre konkurranse situasjonen vanskeligere for norske verft. Landsorganisasjonen må derfor beklage at regjeringen ikke har kommet fram med tiltak som har kunnet lette den vanskelige sysselsettingssituasjonen foran dette års tariffoppgjør.

Landsorganisasjonens representantskap vil derfor gjenta overfor Stortinget de krav som ble fremmet overfor regjeringen 16.1.

d.å. Forslagene er meget omfattende, og består av tiltak som vil gi økt sysselsetting og bedre effektiviteten i norsk økonomi. Sentralt står tiltak for økte investeringer, økt satsing på infrastruktur, offentlige byggarbeider og økt boligbygging. Også tiltak for å styrke norsk eksport, opplæring og arbeidsmarkedstiltak og tiltak for lokal næringsutvikling og kommunal sysselsetting er med i blant forslagene. Landsorganisasjonen imøteser vedtak i Stortinget som i størst mulig grad kan realisere forslagene.

I Norge er retten til arbeid grunnlovsfestet. Det påligger statens myndigheter å legge forholdene til rette for at ethvert arbeidsdyktig menneske kan skaffe seg utkomme ved sitt arbeid. Situasjonen på arbeidsmarkedet er nå meget alvorlig. Arbeidsløsheten er større enn noen gang etter den 2. verdenskrig. Arbeidsløshet er en sløsing med samfunnets ressurser samtidig som det finnes store uløste oppgaver i samfunnet. For den enkelte som rammes er arbeidsløshet uakseptabelt.

For fagbevegelsen er det naturlig å vise solidaritet med de arbeidsløse som er våre egne medlemmer. For Stortinget må det være et ansvar å sikre retten til arbeid for alle.

LO's krav om tiltak for økt sysselsetting

1. Tiltak for økte investeringer

LO krever tiltak for økte investeringer for å få fart på næringslivet. Norsk næringsliv må ha minst like gode vilkår for sitt konkurranseutsatte næringsliv, spesielt industrien, som i andre land.

Ordninger som favoriserer kortsiktige og skattemotiverte finanstransaksjoner må fjernes til fordel for langsiktige investeringer som fremmer prosjekter som øker verdiskapningen og sysselsettingen. Kapitalen må styres i retning av en mer norskeiet bedriftsstruktur. Derfor må kapitalmarkedet utvikles slik at Norge får et større innslag av institusjonelle investorer, som samtidig kan ta et større og mer profesjonelt eieransvar i næringslivet. Aarbakkeutvalgets innstilling må følges raskt opp på den skattemessige siden, her viser LO til tidligere uttalelse.

LO støtter flere av næringslivets egne forslag, men ikke slike som reduserer Statens inntekter eller bidrar til uakseptabel fordeling. Hovedprinsippet må være at myndighetenes rammer og regler legges opp slik at økt sparing og kapital går til produktive investeringer som skaper flere arbeidsplasser.

LO stiller seg og positivt til at det settes iverk tiltak for å bedre foretaksklimaet og sikres finansieringsordninger og risikokapital som kan stimulere nyskapning i næringslivet.

Den kraftkrevende industrien bør stimuleres til investeringer

med sikte på nye produkter, høyere foredlingsgrad og nye markeder. Om nødvendig må nye kraftkontrakter som kan gi lavere kraftpriser tas i bruk på en konstruktiv måte. Vedtatte kraftutbyggingsprosjekter forseres.

2. Økt satsning på infrastruktur

Veibygginger må forseres og flere tiltak for å styrke jernbanen er nødvendig.

Økt satsning på miljøteknologi.

Offentlig utviklingskontrakter må gi fler oppdrag til næringslivet.

3. Tiltak for å styrke norsk eksport

Norsk eksport må styrkes. Den positive utviklingen i det eksportrettede næringslivet kan stimuleres ytterligere ved økte rammer til Norges Eksportråd. Statens bevilgninger til Eksportrådet i Norge er lavere enn de andre nordiske land. Her kan det tas et betydelig løft som kan sikre sysselsettingen i Norge.

Den økonomiske veksten på det Europeiske markedet fortsetter, Norsk næringsliv må aktivt utnytte disse mulighetene, og myndighetene må sørge for at dette blir mulig.

De nye markedene i Øst-Europa krever både konkrete tiltak på kort sikt og langsiktig investeringer. Det er behov for bedre garanti- og kredittordninger som er konkurransedyktige.

LO ønsker en fordomsløs vurdering omkring bistandsmidlenes rolle, slik at også norsk næringsliv kan spille en større konstruktiv rolle og bidra til å styrke sysselsettingen i Norge.

4. Offentlige byggearbeider

Større innsats i forbindelse med byggfornyelse. Sette igang ekstraordinære vedlikeholdsarbeider på offentlige bygg.

Tidligere igangsetting av planlagte offentlige bygg.

5. Boligbygging

Husbankens lånerammer utvides.

Bygg flere rimelige boliger med nøktern standard, særlig for unge familier og ungdom.

6. Opplæring og arbeidsmarkedspolitik

Retten til videregående opplæring lovfestes. Opplæringen må føre til yrkes- eller studiekompetanse.

Støtten til å ta inn flere lærlinger må økes.

Arbidsmarkedspolitikken må styrkes og effektiviseres.

Praksisplasser og sysselsettingstiltak skal betales med tariff-lønn om opplæring ikke gis.

Arbeidsløse må få nytte godt av tariffoppgjøret og ikke sakke akterut. Ventetiden for å få dagpenger må kortes ned. Langtidsledige må få bedre dekning i arbeidsledighetstrygden.

Mer vekt på kompetansegivende omskolering og videreutdanning.

Bedriftsintern opplæring må utvides for å møte behovet for mer kvalifisert arbeidskraft.

Arbidsmarkedsetatens kapasitet må styrkes og utrustes til å møte de økte oppgaver.

Lavere ungdomsledighet er positivt. En ytterligere satsning er nødvendig slik at all ungdom får tilbud om utdanning og arbeid. Fler klasser i videregående skole må opprettes.

Attføring av yrkeshemmede må ikke glemmes, men tvert om styrkes for å gi tilbud til flere om tilpasset arbeid og for å unngå økte utbetalinger til attføringspenger, uførepensjon og sykepen-ger.

7. Lokal næringsutvikling og kommunal sysselsetting

Kommunale næringsfond må få økte overføringer for å bistå næringslivet med nyskaping og utvidelse av eksisterende kapasitet.

På bestemte områder i kommunene må det settes inn mer arbeidskraft for å møte et voksende behov for omsorg for eldre og barn. Staten bør derfor gi kommunene friske midler til dette formål.»

Debatten:

Sidsel Bauck, Sekretariatet: Innledet med å slå fast LO-kongressens overordnede målsettinger, «ansvar for og solidaritet med de arbeidsledige, men også ansvar for og solidaritet med de lavlønnte». – Handel og Kontors engasjement for sysselsettingen ble blant annet manifestert i det forslag vi stilte på Kongressen, og som ble enstemmig oversendt Sekretariatet for videre behandling. Det gikk ut på at LO skulle oppta forhandlinger med Regjeringen om et konkret og forpliktende program for full sysselsetting. Resultatet skulle legges fram for Representantskapet og danne grunnlag for Representantskapets drøfting av rammene for tariffoppgjøret.

Fra Handel og Kontors side vil vi gi vår fulle tilslutning til det press LO har lagt på Regjering og næringslivstopper for å stille dem til ansvar. Blant annet for at de overskudd som er skapt som

følge av de fagorganisertes moderasjon, ikke er blitt brukt til å skape nye arbeidsplasser. Vi er skuffet og arge over resultatet. Det foreligger ikke noe konkret og forpliktende program for full sysselsetting. Det som er lagt fram fra Syse-regjeringen er ikke engang det en regjering under enhver omstendighet bør gjøre i den situasjon landet er i.

Vi kan slå fast at etter tre år med inntektspolitisk samarbeid er de fagorganiserte de eneste som har oppfylt sin del av forpliktelsene. For en ansvarlig fagbevegelse vil selvsagt sysselsettingssituasjonen også prege kravene ved dette tariffoppgjøret. Men det kan ikke være riktig at de fagorganiserte alene nok en gang skal betale for det andre ikke følger opp, og det må også være med i vår vurdering.

Jeg viser for øvrig til den gode uttalelsen om sysselsetting som er lagt fram. Handel og Kontors sterke engasjement på LO-kongressen for de lavlønnte, ble blant annet konkretisert gjennom enstemmig oversendte forslag fra Kongressen til Sekretariatet. Forslag som har ligget i Inntektspolitisk utvalg under behandlingen der. Det dreier seg om å videreutvikle lavlønnsgarantien til en individuell ordning, fastsette en garantert grunnlønn det går an å leve av, og utarbeide en handlingsplan for gjennomføring av lik lønn for arbeid av lik verdi. Planen skal også omfatte en opptrappingsplan for de gruppene som må få sitt lønnsnivå hevet.

Vi har i mange år arbeidet for å løse lavlønnsproblemet i våre rekker. Spesielt innenfor varehandelen, hvor vi ikke har garantiordninger i det hele tatt, men også i industrien. Handel og Kontors landsmøte i oktober 1988 sa det blant annet slik: «Det er ikke de lavlønnte i varehandelen som har levd over evne». De har ikke rasert norsk økonomi, og skal heller ikke bære de tyngste bærene når økonomien skal rettes opp igjen. Nå må hovedoppgaven være å mobilisere all vår styrke bak kravet om en lønn det går an å leve av. De virkemidler som er nødvendige må tas i bruk, for i første omgang å få etablert et anstendig lønnsnivå i handelen, og deretter få bygget opp garantiordninger som sikrer at nivået opprettholdes.

Ved tariffoppgjøret 1990 må det tas et krafttak for å bedre lønnsnivået i varehandelen. Vi kan ikke godta et samordnet opplegg for 1990-oppgjøret uten at varehandelen klart defineres som prioritert område som skal sikres merkbart større tillegg enn gjennomsnittet. Forbundsstyret, landsstyret, tariffkonferanser og seksjonsrådskonferanser har gjentatt og utdypet disse kravene. Noen faktiske opplysninger vil tydeliggjøre det jeg mener. Etter 10 års praksis i privat varehandel er den tarifferte minstelønssatsen, den såkalte toppsatsen, 9 574 kroner, dvs 114 888 kroner pr år. Vi har tidligere regnet med at cirka halvparten av arbeidstakerne ligger

på minstelønssatsene. På grunn av de siste års innretning av tariffoppgjørene, er det nå enda flere. Den statistiske gjennomsnittslønnen for menn og kvinner er høyere, her er også høytlønnsgrupper tatt med. Statistikk lønnen for kvinner som er såkalt vanlige butikkfunksjonærer, er pr 1 september 1989 9 753 kroner. For å sammenligne med kjente størrelser: Pr. 1 oktober 1989 var sammenligningsgrunnlaget for lavlønnsgarantien, som er voksne menn i industrien, 2 kvartal 1989 – 153 541 kroner pr år. Varehandelsatsen jeg nevnte er 74,8% av dette, og statistikk lønnen for kvinner i butikk er 76,2%. Vårt forbund har utallige eksempler på enslige forsørgere som må gå på sosialen for å overleve. Dette kan ikke vi som forbund leve med. Jeg tror ikke LO kan det heller. Jeg håper ikke LO kan det. Av de lavtlønnte er 80% kvinner, og dermed er det også et likelønnsproblem. Statistisk materiale belyser situasjonen med all ønskelig tydelighet, og dette har vi visst i årevis. Ny statistikk og nye undersøkelser bare bekrefter det vi allerede vet. Det er på høy tid at vi gjør noe mer enn å fortelle hverandre hvor forferdelig dette er. Handel og Kontors likelønnsføring 21 januar markerte utålmodigheten for å komme videre. En lønn å leve av krever betydelige tillegg på de tariffestede minstelønssatsene både i handelen og industrien. Vi kan ikke være bundet av for snevre rammer for å kunne gjøre den jobben medlemmene har pålagt oss å gjøre. Det foreliggende opplegget fra flertallet er velmenende, men ikke konkret nok. Om nødvendig må lavlønnsproblemene løses utenfor rammen en legger seg på.

Vi går derfor inn for at tariffoppgjøret 1990 gjennomføres som et forbundsvist oppgjør, der vi selv definerer vår målsetting og nødvendige krav.

Jeg understreker at vi ikke vil kjøre en uansvarlig linje, og det er markert i siste avsnitt i forslaget vi har lagt fram. Forslaget har samlet fire forbund i Sekretariatet. Vi har noe forskjellig begrunnelse. Jeg har redegjort for mine hovedgrunner. Jeg kunne også nevnt medlemmenes behov for en vanlig uravstemning nå, ikke en felles avstemning som ligger i flertallsopplegget. Andre vil begrunne forslaget ytterligere.

Sidsel Bauck fremmet følgende forslag på vegne av Handel og Kontor i Norge, Norsk Nærings- og Nytelsesmiddelarbeiderforbund, Norsk Transportarbeiderforbund, Norsk Olje- og Petrokjemisk Fagforbund:

«Tariffrevisjonen 1990

Vi slutter oss i hovedsak til synspunktene i det foreliggende dokument, men vil foreslå følgende istedenfor pkt. 11, 12 og 13:

Tariffrevisjonen blir gjennomført som et forbundsvist oppgjør, slik at det skal være de enkelte forbund som utformer krav og opp- tar forhandlinger med sine arbeidsgivermotparter om forbedrin- ger i lønns- og arbeidsvilkår.

Selv om forhandlingene gjennomføres forbundsvist, pålegger Representantskapet at Sekretariatet sørger for den nødvendige tariffpolitiske styring av oppgjøret, slik at vi oppnår en samlet enhetlig opptreden og full utnyttelse av LOs samlede styrke.»

– Jeg anbefaler Representantskapet å stemme for det.

Sidsel Bauck fortsatte: – Hvis forslaget om forbundsvist oppgjør ikke blir vedtatt, fremmes følgende *subsidiære forslag*:

«Uttalelsens punkt 7 Lavtlønnsprofil – tilføyelse for siste set- ning:

LO understreker at lavlønn i stor utstrekning også er kvinne- lønn, og krever en konkret opptrappingsplan over maksimalt to tariffperioder for å bringe de lavlønnte opp på en lønn å leve av.

Det nivå som oppnås gjennom opptrappingen må opprettholdes ved tilfredsstillende garantiordninger.»

– Jeg håper at Representantskapet vil følge oss i denne viktige saken.

Lars Anders Myhre, Sekretariatet: NOPEF stiller seg bak kravet om forbundsvise oppgjør. Yngve gjorde i sin innledning et nummer av den historien vi har vært igjennom i 1980-årene. Slik jeg oppfat- tet vår leder, virket det på meg som om han syntes vi hadde grunn til å gremme oss over det vi hadde gjort i 1980-årene. Det ble til stadighet påpekt hvilke feil vi hadde gjort i de forskjellige oppgjø- rene. Nå er ikke jeg så gammel at jeg husker så langt tilbake fra oppgjørene før 1980. Mitt første oppgjør sentralt var i 1978. Jeg har mer eller mindre deltatt på de som har vært siden. Jeg føler over- hode ikke grunn til å skamme meg over et eneste oppgjør som jeg har vært med på, om jeg har vært i flertall eller i mindretall på den avgjørelsen som ble tatt. Jeg synes denne forsamling, og de for- handlingsutvalgene vi har hatt, har gjort en glimrende jobb ut fra det mandat de har vært gitt til enhver tid. Det har aldri hersket tvil i denne sal om at de har gjort det. Oppgjørene har stort sett blitt vedtatt med nær 90% flertall.

Jeg skjønner ikke hvorfor vi nå skal stå her å gremme oss over våre handlinger i 80-årene. Det er meg ubegripelig. Jeg er stolt over å ha vært med i denne organisasjon, vært med å gjennomføre oppgjørene, under ledelse blant annet av Yngve Hågensen. Vi har gjort en knakende god jobb ved hvert eneste oppgjør. Det er ingen grunn for oss til å si at vi gjorde det så forbasket dårlig, at vi nå liksom må ta igjen og vise ansvar fordi vi ikke har vist ansvar før. Vi

har vist ansvar ved hvert eneste oppgjør. Vi har vist så mye ansvar at vi til tider har hatt problemer med å forsvare det overfor med- lemmene. Det er det som er vårt problem. Problemet vi har er ikke om vi har gjort jobben vår, men om vi har klart å fortelle våre med- lemmer at vi har gjort en jobb som er til beste for alle. Da har vi altså en lærdom som i disse dager er mye klarere enn noen gang før. I min AUF-tid sang vi «Nu dages det brødre – det lysner i øst». Det er nå det lysner. Det er nå de folkene begynner å fortelle at vi ikke bare skal ha ledere og representantskap som forteller hva vi skal gjøre. Vi skal lytte på de vi representerer. Når jeg gjør et poeng av dette, er det fordi jeg ikke er sikker på om vi gjør det. Jeg er ikke sikker på om vi som forbundsledere og tillitsvalgte alltid er i pakt med det medlemmene våre mener. Jeg synes vi skal tenke på det i den situasjon vi er i nå. Vi har et klart ansvar.

For meg er dét det vesentlige. Jeg er valgt som leder av et for- bund. Jeg skal stå her å forsvare det som våre medlemmer mener. Jeg vil da prøve å gjøre det.

Hovedpoenget i flertallets uttalelse er at vi skal sikre sysselset- tingen. Det er den overordnede målsettingen, og det vet vi at vi har alle med oss på. La oss se litt på hvordan vi gjør det. Gjør vi det ved at vi er med på å gi bedriftene meget gode vilkår, slik at de tjener milliardvis av kroner som de investerer i utlandet? Hvis det er noen som kan si ja til det, så må de rekke opp hånden, som vi sier i skolen. Men det er ingen som kan si ja til det. Det må vi si nei til. De bedrif- tene som i dag tjener penger på moderasjon bruker ikke sine penger i dette landet. De bruker dem i utlandet. Var det den moderasjons- linjen som var med og hjalp til at vi fikk flere arbeidsplasser? Det var ikke det. Det ga dem bare mer penger til å investere i utlandet. Så enkelt ser jeg det, og jeg tror at det er flere som ser det som jeg. Dette er noe som irriterer de mennesker vi skal representere. Det er en svøpe når vi kommer ut på arbeidsplassen og skal forsvare moderate oppgjør. Formannen i Kjemisk og andre kan riste på hodet, men det er jo nettopp de bedriftene som investerer disse pengene i utlandet. Det er sagt at vi ved moderate oppgjør fremmer sysselsettingen. Det er muligens teoretisk sett riktig på lang sikt. Men jeg tror at alle vi som sitter her – de fleste av oss fedre og mødre til barn på 20 år pluss/minus 10 – ikke er opptatt av om de får nye arbeidsplasser når de blir 50 år. Da blir de sannsynligvis førtids- pensjonert likevel. De er opptatt av om de får arbeidsplasser i dag, og det er bare én måte vi kan sørge for at det blir litt fart i dette. Det er at vi får arbeidsplasser på kort sikt. Det er ved å øke kjøpekraf- ten slik at vi får sving på omsetningen. Det er noe som heter å «sprøyte» inn penger i den offentlige sektor og bruke penger på de tiltakene vi har. Jeg er igjen så enkel – til de som måtte være økono-

mer – at jeg ikke skjønner hvordan vi har råd til 150 000 arbeidsledige, men ikke 150 000 som kan være med å jobbe for eldre, jobbe i våre parker, jobbe på gaten i de kommunene vi bor. Det er på den måten vi må møte det kortsiktige problemet når det gjelder arbeidsledighet. Det er ikke ved å lage samordnede oppgjør med moderat profil. Det er ingen, verken i denne forsamling eller utenfor denne forsamling, som kan fortelle meg at samordnet oppgjør gir flere arbeidsplasser enn forbundsvise oppgjør. Vi har ikke hatt mer samordning på oppgjørene siden krigen enn vi har hatt de to siste årene. Er det noen av dere som vil fortelle meg at de har gitt oss flere arbeidsplasser? Tenk på medlemmene, stem for et forbundsvist oppgjør, det er det vi trenger.

Erling Oen, Sekretariatet: – Jeg vil si litt om det Myhre nevnte om hva som gir økt sysselsetting. Jeg tror ikke at oppgjørsformen er det avgjørende for økt sysselsetting. Det er andre ting som bestemmer det. I Sekretariatet i går ble det vedtatt forslag til uttalelse som Representantskapet er invitert til å vedta. Det var to stemmer mot selve oppgjørsformen. Etter at Sekretariatet i går behandlet dette, har vår administrasjon behandlet det, og vi vil stemme for et samordnet forbundsvist oppgjør, slik innstillingen ligger, men vi vil forsterke forslaget til uttalelse. Vi stiller et helt konkret forslag til endring på punkt 7 i dokumentet. Dersom Representantskapet ikke finner å kunne gå med på vårt forslag, vil vi stemme for Sidsel Baucks alternative forslag. Bakgrunnen for endringsforslaget bygger på det faktum at vi er et lavlønnsforbund med hovedvekt på kvinnelige arbeidstakere. 80% av våre medlemmer er kvinner, og de fleste er lavlønnte kvinner.

Jeg refererer forslaget og håper at Representantskapet slutter seg til det. Jeg vil samtidig stille følgende spørsmål til LO-ledelsen. Det ble fra Sidsel Baucks side sagt at man ihvertfall burde ha lavlønnsordningene utover rammen. Vi stiller da spørsmålet om det er noen endringer i dette oppgjøret kontra tidligere oppgjør, nemlig at det i all sammenheng blir tatt hensyn til både overheng og etter-slep? Hvis det også er et faktum i dette oppgjøret, skulle noe av det Sidsel nevnte være i varetatt.

– Vårt forslag lyder:

«Landsorganisasjonen vil legge vekt på at tariffoppgjøret får en profil som virker klart til fordel for de lavest lønte, med særlig vekt på bransjer hvor lavlønnte kvinner dominerer som arbeidskraft.

Kronetillegg og lavlønnsstillegg er virkemidler i denne sammenheng.

Garantiordningen innenfor bransjer som ikke tilfredsstiller 90% av industriens lønnsgjennomsnitt må endres, slik at de tilfredsstiller forannevnte betingelser. Garantiordningen må også bygges ut for grupper utenfor NHO-området. Dette vil i tillegg til LOs likelønnsprosjekt bety en sterkere innsats i likelønnsarbeidet.»

En del av teksten i endringsforslaget er veldig lik det som ligger i det opprinnelige forslaget, men vi mener at med de tillegg vi har foreslått, er det totale forslaget vårt en forsterking av dette punktet i forslaget til uttalelse som er lagt fram fra Sekretariatet. Jeg håper at Representantskapet støtter opp om forslaget.

Svein Fjellheim, Rogland: – Jeg skal ikke si et ord om oppgjørsformen, fordi jeg faktisk ikke er så opptatt av de nyansene mellom de to modellene som ligger på bordet. Bare kort si at jeg synes at den samordningsmodellen som flertallet har lagt opp til, ivaretar store deler av det som man ellers er opptatt av i et forbundsvist oppgjør. Jeg er mer opptatt av innholdet og profilen på oppgjøret.

Yngve tok utgangspunkt i en del sitater fra Kongressen. Jeg vil også gjøre det. Kongressen vedtok i oktober i forbindelse med behandlingen av tariffpolitikken følgende formulering:

«LO vil arbeide for å fjerne lønnsforskjellene mellom kvinner og menn.

Tariffpolitikken må sikre lik lønn for arbeid av lik verdi, og motarbeide inntektsforskjeller som skyldes kjønn, status og tradisjoner. Lavlønnsyrker må gis høyest prioritet.»

– Dette er etter min oppfatning særdeles klare og utvetydige formuleringer fra LOs øverste organ. Det kan ikke være særlig tvil om hva Kongressens 315 representanter mente Sekretariatet og Representantskapet måtte prioritere ved vårens tariffoppgjør. En har i de siste ukene stadig hørt at det må manes til moderasjon ved tariffoppgjøret. Kravet fra Kongressen om lik lønn for arbeid av lik verdi harmonerer med det Sidsel sa om at «Kvinner i LO må gis en lønn det går an å leve av.» Det står ikke i motsetning til kravet om måtehold. Spørsmålet er selvsagt måtehold for hvem. Vi vet at Regjeringen Syse allerede gjennom skatteletten har sørget for at de med høyere lønninger enn gjennomsnittet har fått ikke ubetydelige lettelsener allerede fra 1 januar 1990. Det samme kan vi ikke si om de lavlønnte. Et lønnsstillegg på rundt 10% – som noen mener er ufor-svarlig – til de av våre medlemmer som har lavere lønn enn 150 000, er mindre enn den kjøpekraftforbedring de høyest lønte allerede

har fått i skattelette fra 1 januar av Syse-regjeringen. Det er de samme høytlønte som roper høyest om måtehold, og i tillegg gir de uttrykk for at vi må akseptere å leve med høy arbeidsledighet. Dette avdekker holdninger som fagbevegelsen etter mitt skjønn må ta sterk avstand fra. I Sekretariatets forslag til vedtak stilles det en rekke krav overfor de politiske myndigheter, i det vedlegget som blant annet omhandler arbeidsledighet. Det jeg savner er hva LO-sekretariatet akter å gjøre dersom forutsetningen som ligger i kravet ikke blir imøtekommet? Jeg tror medlemmene er opptatt av hva LO akter å gjøre med det. Dette har litt å gjøre med troverdigheten av de vedtak LO fatter. Jeg håper det kan signaliseres noe om hva man har tenkt å gjøre i så måte.

Arbeidsledigheten er i dag så høy at den for lengst er en skamplett for et samfunn som har definert retten til arbeid som en menneskerett. En må aldri akseptere at arbeidsledighet blir brukt som et virkemiddel i den økonomiske politikken. Jeg må medgi at det har vært brukt som et virkemiddel, også i den regjeringen som var forut for den regjeringen vi har nå. Nå er det dessverre slik at forutsetningene for å vise måtehold i oppgjøret for to år siden ikke på noe som helst måte kan sies å være oppfylt. LOs viktigste krav om full sysselsetting har bare blitt forverret. Det har gått den motsatte veien, og det vet vi alle. Så er det mange som sier: «Ja, men arbeidsledigheten hadde jo vært større hvis vi ikke hadde vist dette måteholdet, med lønnslov etc». Jeg er ikke noen økonom, men det kan diskuteres om innstrammingspolitikken har gått for langt, og at den i seg selv har forsterket arbeidsledigheten. Vi vet at f.eks. NHOs medlemsbedrifter består av i underkant ti ansatte pr bedrift. De langt fleste av disse er avhengig av den innenlandske etterspørsel, av folks kjøpekraft, og det forventer jeg at LO-sekretariatet tar seg ad notam når kravene skal gjennomføres.

En må også stille spørsmålstegn om hvordan de større bedriftene har brukt de bedre vilkår som våre medlemmers moderasjonslinje de siste år var ment å resultere i. Tross store overskudd, har de slanket bedriftene ytterligere og fjernet flere arbeidsplasser.

Jeg synes det er nesten litt patetisk når media og andre sier at LOs Representantskap skal vedta rammen for tariffoppgjøret 1990. Vel er det en rekke formuleringer, og de fleste av formuleringene som ligger her er bra. Men den egentlige rammen skal jo ikke dette organet vedta. En skal gi fullmakt til Sekretariatet å vedta den økonomiske rammen, som de fleste er opptatt av. Jeg hørte at Yngve poengterte at det var tradisjon, så det får vi vel leve med. Nå er det ikke sikkert at en ramme på oppgjøret på 3–4% gir flere nye arbeidsplasser enn en ramme på 6–7% i gjennomsnitt. Skal en ha en ramme på 6–7% i gjennomsnitt, kan vi godt tillate at lavest lønte

passerer 10%, mens de høyest lønte må vise noe måtehold. I den sammenheng tror jeg vi skal akseptere at det skal brukes måtehold.

Til slutt vil jeg gjerne gi uttrykk for at tiden nå er inne til å ta et reelt løft for de lavest lønte. Jeg er overbevist om at nettopp en slik prioritering vil bli forstått og respektert ute blant folk flest i den situasjonen vi er i i dag.

Siden jeg er valgt av fylkeskonferansen i Rogaland, vil jeg gi det signalet derfra, at en har forventninger til at LO og forbundene, uansett oppgjørsform, er beredt til om nødvendig å sette makt bak de krav en blir enig om i dag.

Jeg vil gi uttrykk for at jeg har forventninger til at LO legger så sterkt press på Regjeringen, at enten får de gjøre noe med ledigheten, eller gå av.

Kjell Bjørndalen, Fellesforbundet: – Etter å ha hørt LO-lederens innledning, sammenholdt med det dokumentet som er framlagt for Representantskapet, så synes dette opplegget å være fornuftig. Spesielt tatt i betraktning den situasjon som vi tross alt befinner oss i. Den moderasjonen en med dette legger opp til, er jeg med andre ord enig i. Dette til tross for at det er flere virksomheter innenfor de bransjer jeg selv representerer, hvor inntjeningen er rimelig bra, og hvor sysselsettingen også er god. Samtidig er det bedrifter som helt klart har problemer, både med inntjening og den sysselsettingsmessige tilbakegangen. Dette er naturligvis ting en er nødt til å ta hensyn til og forholde seg til, enten vi liker det eller ikke. Vi har hatt en konkurransemessige bedring i industrien, blant annet som følge av den moderasjon vi har utvist i tariffperioden som vi nå snart legger bak oss. Det er naturligvis et poeng å ta vare på. Dessuten har den samme moderasjonen bidratt til at vi har hatt en lav prisvekst, noe ikke minst våre medlemmer har nytt godt av. Jeg tror derfor det er viktig å utvise moderasjon også ved det kommende oppgjøret. Når det er sagt, må det naturligvis også stilles krav til industrilederne våre. Krav om kreativitet, og ikke minst vilje og kanskje mot til å gjøre investeringer som bidrar til å skape flere arbeidsplasser. Det er ikke akseptabelt at en nå plasserer profitten i utenlandske investeringer, uten at det skaper trygghet for, og utvikling av, nye arbeidsplasser her hjemme. Dette er et ansvar som først og fremst, etter min mening, må plasseres hos Næringslivets Hovedorganisasjon og deres medlemmer.

De problemer og utfordringer vi står overfor i dagens situasjon gjør at fagbevegelsen har behov for fortsatt å finne helhetsløsninger. Derfor har jeg vært av dem som har gått inn for en samordning av vårens oppgjør. Samtidig er det behov for å kunne foreta de forbundsvisse tilpasningene på de enkelte overenskomster. Jeg

konstaterer med tilfredshet at en nå skal avslutte perioden med lovreguleringer av inntektene, og at vi nå skal komme ut av den inntektspolitiske unntakstilstand vi har hatt. Reguleringsloven har hatt sine positive sider og virkninger, men den har også skapt store problemer i den forstand at det har ført til inngrep i det mangfold av tariffsystemer vi har i norsk arbeidsliv. Derfor er det nå viktig at tariffavtalene får virke som forutsatt, herunder den lokale forhandlingsretten, med basis i de kriteriene som er lagt i avtalen. I den forbindelse vil jeg gjerne understreke at den lokale forhandlingsretten ikke betyr at en tar ut mer eller mindre uhemmet, enten situasjonen er sånn eller slik. Avtalene har helt klare kriterier for hva som skal legges til grunn for disse forhandlingene. Bedriftens økonomi, produktivitet, framtidsutsikter og konkurransevne er noen av kriteriene. Tallenes tale er klar. Innenfor verkstedsindustrien har vi sett en nedgang i lønnsnivået i forhold til industrien for øvrig, i takt med den tilbakegangen vi også har sett i den samme industrien. Det indikerer at det er samsvar mellom kriteriene og realitetene. Slik sett kan det naturligvis høres rart ut at vi nå er så opptatt av dette spørsmålet. Men den realitet som jeg har referert til, den er en altså beredt til å ta, fordi det må vurderes opp mot hva den lokale forhandlingsretten totalt sett betyr i den enkelte bedrift. Disse tingene er etter mitt skjønn ivare tatt i punktet under overskriften oppgjørsformen. Imidlertid er det ikke sammenheng mellom dette punktet og det punktet som omhandler den tekniske gjennomføringen. Det vil etter mitt skjønn ikke være praktisk mulig å kombinere et sentralt oppgjør hvor lokale forhandlinger etter tariffavtalens intensjon skal gjennomføres og avsluttes innen en felles dato, for så å etterfølges av en uravsteming.

– Jeg fremmer derfor følgende forslag:

«under punkt «Teknisk gjennomføring», pkt 13.

«... inkludert lokale forhandlinger, ...» i andre setning strykes.

Jeg er enig i at avtaleperiodens lengde bør være to år. Sett i kombinasjon med punkt 5, om rød strek, så er det bedt om Sekretariatets fullmakt til å utforme endelige krav om dette. Jeg har full tillit til Sekretariatet i så måte. Jeg har imidlertid lyst til å komme med et lite synspunkt i den forbindelsen. Med bakgrunn i den store usikkerheten når det gjelder prisstigningen, mener jeg det hadde vært på sin plass å fastlegge reguleringen tidligere eller sent på høsten i inneværende år. Eksempelvis oktober/november. Skal en følge det som ligger i innstillingen, eller i antydningene, vil en vel

ikke kunne få noen reguleringer før i månedskiftet januar/februar 1991, i tidligste fall.

Jeg tror vi burde ha som målsetting å få reguleringen på høsten, og at vi har en reguleringsklausul når det gjelder det andre avtaleåret, i tråd med hva vi har hatt i inneværende periode.

Walter Kolstad, Sekretariatet: – Når vi nå står foran et nytt tariffoppgjør, opplever vi igjen den enorme fokuseringen på LO og LOs medlemmer. Landets fremtid står og faller tydeligvis med oss. Alle andre er irrelevante.

Massemedia produserer krav av ymse størrelse, «rikssynserne» med Skånland i spissen prediker måtehold med trussel om dommedag hvis vi ikke er svært moderate i våre krav.

Politikerne følger opp, og legger seg stort sett flate for økonomiske teorier som i praksis *ikke* har vist seg å holde.

Våre motparter har i sannhet gode motspillere.

Glemt er børshaiene, uansvarlige bankledere, store bedrifter som flytter det meste ut av vårt land, rentelovnader som *ikke* holdt, store skatteletter for de som har mest fra før og sterk forringelse av sosiale goder.

Nå fokuseres det på arbeidsløshetstall som man må helt tilbake til 30-åra for å finne maken til.

Det virker som om landets politikere og økonomer mener at fagbevegelsen alene er skyld i den utvikling vi har hatt og at vi «denne gang virkelig må ta oss sammen».

Glemt er fagbevegelsens sterke moderasjonslinje, som grenser til det selvutslettende, hvor vi til og med – med åpne øyne – i samarbeid med myndighetene hardhendt gjennomførte en lønnsreguleringslov, som ligger langt fra fagbevegelsens prinsipper om de frie og uavhengige forhandlinger. Vi ville vise ansvar, vi ville gjøre vårt for å stoppe den økende arbeidsledighet.

La oss innrømme at våre aller viktigste mål for den moderasjonslinje vi påla oss – *ikke holdt*. Hvorfor, kan man spørre seg? Det var ikke tilstrekkelig at *en* part i et lands økonomi viste moderasjon og ansvar. Den annen part, arbeidsgiverne, sviktet og det burde vi ha tenkt oss på forhånd.

Nå vet vi at milliardbeløp som en rekke bedrifter sparte ved lavere lønnskostnad slett ikke ble benyttet til konsolidering av arbeidsplassene og utvikling av nye. Nå vet vi at store overskudd er brukt til oppkjøp og fusjoner i utlandet. Nå vet vi at en rekke bedrifter av rent profittbegjær, flyttet store deler av sin produksjon til lavkostland. Er det noe rart at arbeidsløsheten øker?

Nå står vi altså tilbake med en arbeidsløshet på over 160 000. Tar vi med den skjulte arbeidsledigheten, er vel tallet langt opp mot

200 000. Det faktiske forhold er at vi meget raskt er i ferd med å komme opp i samme arbeidsledighet som en rekke land ute i Europa. Tall vi har benyttet som eksempel på hvor bra vi har det her hjemme.

La meg så ta med noen ord om eierinntekters utvikling. Fra 1. januar til 8. september 1989 steg børsindeksen med 55%. Ved årsskiftet 1988/89 var verdien av alle børsnoterte selskaper 103,5 milliarder kroner. Vel 8 måneder senere var børsverdien steget til ca. 160 milliarder kroner.

Eierne har altså økt sine aktiva med rundt regnet 7 milliarder kroner pr. måned i denne perioden.

Fra 1987 til 1988 økte overskuddene i Norges 500 største bedrifter fra 33 milliarder kroner til 41 milliarder kroner før skatt. Men bedriftsskatten gikk ned, slik at resultatet etter skatt økte enda mer – fra 20 milliarder til 32 milliarder.

Jeg regner med at denne virkeligheten rundt oss viser at den rådende økonomiske politikk slett ikke tjener alles interesser.

Alt dette hadde vært vel og bra, dersom overskuddene hadde blitt kanalisert innenlands, i tråd med våre målsettinger, men ingen mener vel oppriktig at dette er gjort.

I perioden 1988–1989 har industrien alene skjøvet titusener ut i arbeidsledighet. Effektivisering og rasjonalisering er hardhendt og ensidig brukt i denne perioden.

Norske industriledere gir oss ingen grunn til optimisme. I Arbeiderbladet 7. februar i år gir 16 av de mektigste næringstoppene få, om noen signaler om bedring for å øke sysselsettingen.

Hvorfor moderasjon? Hva vil det løse?

Ytterligere etterspørselsnedgang med øking av arbeidsledigheten?

Nå vet vi at det har skjedd en reallønnsnedgang de siste 2 år, uansett om våre «rikssynsere» innrømmer det eller ikke. Som et eksempel skal jeg ta med beregninger for en gruppe innen vårt forbund, hvor Statistisk Sentralbyrå har beregnet lønn.

En lønnsgruppe hadde i 1987 en årslønn på kr. 139 030,- medregnet alle tillegg. I 1988 var årslønna på kr. 144 885,- og i 1989 på kr. 149 760,-. Fra 1987 til 1988 sank kjøpekraften for denne gruppe med 2,3% og fra 1988 til 1989 med 1,1%.

Dersom vi ønsker å opprettholde kjøpekraften fra 1987 for denne gruppen, må årslønna opp i kr. 161 070,-, noe som betyr et lønnstillegg på kr. 6,75 pr. time fra 1. april i år. Regnestykket bygger på 4% prisstigning i 1990.

Jeg understreker at dette var et eksempel omtrent midt på treet. Vi har mange som ligger langt under.

Når regjeringen legger opp til en lønnsvekst på 3,5-4% og pre-

senterer en slik vekst som bibehold av kjøpekraft, må jeg innrømme at min tro på statistikk og ekspertise har fått enda et nytt grunnskudd.

Tenk på skattelette for høyinntektsgrupper, skatteskjerpelse for pendlerne, prisøkningen på kommunikasjon, økninger i kommunale og fylkeskommunale avgifter. Eksempelene er tallrike. Barnehagesatser, husleie, vann- og kloakkavgifter, strøm- og økte realrenter.

Gjennomsnittsberegninger dekker ikke opp for de som ligger lavt på stigen, dessuten har jeg en sterk mistanke om at de nevnte sterke avgiftsøkninger ikke blir fanget opp.

Jeg har ingen tro på at moderasjon i lønn er et effektivt middel for å få ned arbeidsledigheten. Det er to grunner til at kampen mot arbeidsledigheten er dømt til å mislykkes så lenge den bare konsentrerer seg om moderasjon og bedring av vilkårene for konkurranseutsatte næringer. For det første utgjør de konkurranseutsatte næringer en alt for liten del av den totale sysselsetting, og for det andre er industrisysselsettingen i sterk tilbakegang til tross for at konkurranseevnen er i sterk fremgang. I dag arbeider bare 80 000–90 000, eller 3-4% av landets 2 millioner yrkesaktive personer i eksportnæringen. Dersom vi tar med de bedrifter som konkurrerer med import på hjemmemarkedet, kommer vi opp i ca. 320 000 personer, eller 15-16% av alle sysselsatte. Dette betyr f.eks. at 10% vekst i sysselsettingen i de konkurranseutsatte næringer, bare vil slå ut med 1,5% vekst i den samlede sysselsetting. Viktigere er det å slå fast at mer enn 9 av 10 arbeidsplasser i Norge er basert på norsk etterspørsel. Her ligger etter min mening årsaken til at innstramninger og redusert etterspørsel fører til stor arbeidsledighet.

Det er derved min ærbødige påstand at økning av innenlandsk etterspørsel er eneste vei å gå for å få arbeidsledighetstallene ned.

Her vil sikkert mange si: Får vi ikke en ny inflasjon dersom vi oppnår høyere lønnstillegg enn regjeringens opplegg? I materialet fra det tekniske beregningsutvalg er lønnsvekstens virkning på prisene beregnet.

Utvalget konkluderer med at 3% lønnsvekst i 1990 vil resultere i 4% prisstigning, mens 6% lønnsvekst vil bringe prisstigningen opp i 4,75%. Det er altså ikke slik at økede lønninger følger proporsjonalt opp med økede priser.

Tariffoppgjøret 1990 handler om hvilke interesser som skal prioriteres i den økonomiske politikk. Lønnstillegg vil bedre folks kjøpekraft, øke etterspørselen og få ned arbeidsledigheten.

Prisen for en slik strategi vil bli noe lavere overskudd i eksportnæringen og en noe svakere utenriksøkonomi, men ikke dramatisk.

Dersom bedriftene i hjemmemarkedet velter lønnsøkninger over

på prisene, vil vi i tillegg få en noe høyere prisstigning enn det et nytt moderat oppgjør vil gi.

Jeg tror de fleste av oss vil kunne tåle en noe større prisstigning dersom den voldsomt høye arbeidsledighet forsvant. Husk nå på at landet har 14 milliarder kroner til disposisjon for å lette vanskelighetene for de som ikke får bruke sine krefter og evner i produktivt arbeid i år. Kanskje noen av disse midlene etter hvert kunne benyttes til prisdempende tiltak.

Jeg har gang etter gang tenkt gjennom oppgjørsform for årets oppgjør, og kommet til at vi denne gang bør gå inn for forbundsvist oppgjør. For det første må jeg konkludere med at store grupper innen LOs medlemsstokk får forbundsvist oppgjør uansett hva dette representantskap vedtar. Jeg tenker på kommunesektoren, som har egne forhandlinger etter egen statistikk for sine grupper. Statstjenestemannsforbundene er i nøyaktig samme situasjon, gjennom Kartelletts forhandlinger. For det annet har vi nå hatt 2 år, eller rettere 3 år uten noen tekniske endringer, noe som gjør at dette nå er uomgjengelig nødvendig.

Dessuten må det stedlige tillitsvalgsarbeid igjen settes igang. Vi har ikke råd til å få mer frustrasjon i våre grunnorganisasjoner.

Det er punktene 11, 12 og 13 i flertallets innstilling som mindretallet mener er feil medisin. For det første – siste setning i pkt. 11, hvor det bl.a. står: «Men slik at det gis rom for forbundsvis og lokale forhandlinger, uten begrensninger ut over det som er innbygd i selve overenskomstene», rimer da ikke med teksten i pkt. 12, hvor det står: «Avtales rammer for oppgjøret sentralt mellom partene» Man må da se punktene i sammenheng.

Lillian Karlsen, Handel og Kontor: – Vi som representerer Handel og Kontor har denne gang behov for å markere oss helt spesielt, og da skjønner alle hvilke grupper vi tenker på. Det skal jeg komme tilbake til.

Først vil jeg si litt om det Yngve sa «at vi følte – at vi måtte – og at det var viktig å få Syse ut på banen for å markere hva vi mente.» Når vi inviterer til et inntektspolitisk samarbeid, synes jeg det er høyst beklagelig at vi skal bli møtt med at vi må vise moderasjon, og at vi må føle ansvar. Hva er det egentlig vi har gjort i to år, annet enn å vise ansvar? Da er det sårt å få høre at vi i fagbevegelsen er de som først skal gå ut og vise ansvar og moderere oss, når vi ser at etter to år med lønnslov har de fleste av våre grupper gått ned i inntekt og sågar kommet dårligere ut enn noensinne.

Fagbevegelsens grunnleggende holdinger er vel å vise ansvar. Jeg vil tro at det å vise ansvar er å ta vare på alle partene i arbeidslivet. Det det er snakk om er å vise ansvar for de arbeidsledige. Selv-

følgelig gjør vi det. Men vi er nødt til også å vise ansvar for de som er i arbeid i dag og ikke tjener så mye at de klarer seg. Er det å vise ansvar å godta at noen arbeidstakere har en lønn som er så lav at de må gå på sosialkontoret for å få resten? Alle vet at jeg sikter til varehandelen og den gruppen vi representerer, og som står våre hjerter nærmest. Når vi snakker lavlønn og lavlønnsprofil, tar vi utgangspunkt i en rekke arbeidstakere som har en lønn på under 115 000 pr år. Under 115 000 etter 10 – 15 år i arbeidslivet. Våre motparter snakker om at lavlønn begynner på 200 000. Da kan vi begynne å forstå problemene vi sliter med, og hvor skal vi hente svarene fra. Jeg må si at vi har lyst til å markere oss, og vi har en forbundsleder som faktisk har markert seg sterkt. Medlemmene våre forlanger at vi støtter henne, for vi føler at denne gangen er behovet fantastisk stort.

Opgjørformen skal jeg ikke si noe om akkurat nå, men jeg skal vise til fire punkter som ble nevnt av en LO-sekretær i møte i januar måned. Han skisserte opp fire hovedproblemer ved oppgjøret i 1990 – fagbevegelsens tanke med lønnsloven.

- «1. Hvordan sikre en lavlønnsprofil?
2. Konkurransetsatte næringer skal være lønnsledende, men når disse går godt, hva da?
3. Hvordan holde styring på lokale tillegg?
4. Hvordan regulere de frie grupper?

Jeg må bare si at dette er gammelt nytt. Det er ikke nye problemer som dukker opp foran lønnsoppgjøret i 1990. Dette er problemer som vi har stridt med ved alle lønnsoppgjør.

Jeg har lyst til å si litt om den gruppen som står våre hjerter nærmest, de ansatte i varehandelen, hvor det er kvinner i flertall. De har ikke bare ei lønn de ikke kan leve av. Vi har åpningstider og vi har sågar absolutt alle de største problemene som finnes for å klare å overleve. Det skal vi som kvinner stri med. Vi kan ikke godta dette lenger. En ting skal være slått fast at vårt slagord som går på en lønn å leve av, ikke skal bli noe slagord, det skal bli en realitet.

Jardar Hendricksen, Østfold: – Det sies at vi skal begrense oss i debatten, men det er vanskelig under nåværende situasjon hvor vi får lagt dokumentene på bordet og skal ta standpunkt til dem her og nå. Enda vanskeligere er det når vi kommer opp i nok en situasjon hvor vi står her og skal stille krav. Krav til hvem? Jeg oppfatter det slik at det er kun oss selv vi kan stille krav til. Alle de andre vi har stilt krav til tidligere har ikke hørt på oss. Moderasjon blir det

sagt i tariffoppgjøret. Vi har stilt krav til Regjeringen, eller flere regjeringer. Vi har stilt krav til oss selv tidligere om at hvis vi viser moderasjon, så skal vi ha økt sysselsetting og bedre levekår. Slik jeg har registrert det, så har vi ikke fått noen av delene. Det eneste vi har oppnådd er høy arbeidsledighet. Jeg er helt enig med Walter Kolstad i det han sa i sitt innlegg. Det var en solid definisjon av dagens situasjon.

Jeg har problemer med dette tariffoppgjøret, for å si det rett ut. Jeg var i diskusjon med Yngve for noen dager siden, og fikk meg en på «tryne», men det får nå være greit. Jeg vil ikke at vi som LO-organiserte skal ha sittende på oss at det er vi som er ansvarlige for arbeidsledigheten i Norge. Det aksepterer jeg overhodet ikke. Uansett hva vi gjør ved dette tariffoppgjøret, så har det ingen innvirkning på arbeidsledigheten. Det er i høyeste grad et politisk spørsmål. Når Yngve henviser til Tønseth i Kværner, så definerer han det ganske greit. Kværner har ingen moral i det hele tatt, slik jeg oppfatter det. De har lagt sin klamme hånd over Fredrikstaddistriktet. Nå skal jeg bruke litt av tiden til å vise dere et par avisoppslag. «Bruker leiefirmaer fremfor verksteder». Det er Kværner. Så står det videre: «DTL ga det eneste eller beste anbudet.»

Hvem er DTL? Det er en svenske, og adressen er en gressplen i Lillestrøm. Vi gravde videre for å finne ut hvor han kom fra. Det var et rivningshus i Sverige som han henviste til som neste adresse. En enkelt person, som hadde penger til å stille garantier overfor Kværner, og fikk et oppdrag. Han måtte leie inn folk, lånte verktøy og utstyr av Kværner, gjorde jobben, stakk fortjenesten i lomma og løste opp hele forholdet. Det er det vi møter i dagens industri-Norge. Der snart alt som heter etablert industri er radert ut av kartet. Det står i dokumentet «tariffrevisjonen 1990» at «store overskudd i bedriftene må investeres i ny produktiv virksomhet som kan gi arbeidsplasser i Norge». Vil NHO garantere for dette? Har NHO såpass moral at de vil ta sine arbeidsgivere i nakkeskinnet? Jeg tror ikke det. Det vi hører er at fortjenesten i den enkelte bedrift, i det enkelte konsern, er for liten. Den må opp. Det vil bety at de skal investere overskuddet, som de tross alt har, i utlandet, og skjære ned på bemanningen her i Norge. Det er det vi får igjen for det måteholdet vi har vist gjennom to perioder. Derfor er jeg veldig skeptisk til å å vise måtehold. Det gir oss ingen ting i utgangspunktet. Det er sågar en professor, Terje Hansen fra Handelshøyskolen i Bergen, som mener at det er idiotisk av oss å diskutere lønnsforhøyelse. Vi må heller diskutere lønnsnedslag på 10 – 15%. Gad vite hva han har i lønn. Det å ha en lønn å leve av skulle vært veldig morsomt for en god del mennesker, og spesielt yngre mennesker i dagens Norge, som har store vanskeligheter fra før av. Vi

stiller også krav til myndighetene om å senke renten. La oss gi blaffen i å stille krav til myndighetene. La oss gjøre det vi har sagt, la oss få et normalt oppgjør igjen og kutte ut alt som har med myndighetene å gjøre, for de blåser i det likevel. Det er vel egentlig bankene vi skal stille krav til denne gangen, som ved sin umoral har hevet renten for å dekke opp sine underskudd og de kjeltringstrekene og de tapene de har på grunn av det, og hvor ansatte dytter penger i sin egen lomme. Dette er realitetene vi står overfor, og vi skal betale regningen. Vi får noen få prosent i skattelette, i motsetning til høytlønte, og det skal da gjøre oss tilfredse og måteholdene. De medlemmene jeg representerer forstår ikke denne problematikken. De merker kun at de får det stadig trangere økonomisk. Jeg har mer tro på at vi må få fart på produksjonen og få opp kjøpekraften i Norge, for at vi skal få bukt med sysselsettingen eller arbeidsledigheten.

Jeg har ikke noe alternativt forslag til det som foreligger, så jeg må vel akseptere det slik det er. Det høres kanskje litt underlig ut, men kan ha litt å gjøre med den diskusjonen Yngve og jeg hadde for en ukes tid siden.

Jeg vil støtte det subsidiære forslaget til Sidsel Bauck. Jeg har tro på at det kun er i fellesskap vi greier å løse lavlønnsproblematikken. Jeg tror ikke vi klarer å løse den ved forbundsvisе forhandlinger.

Jardar Hendricksen fremmet følgende forslag:

«Dokument nr 3, pkt 5 – Boligbygging. Første setning endres slik: «Husbankens lånerammer utvides og rentesatsen må senkes vesentlig – tilføyes.

Pkt. 6, 5. avsnitt, siste setning endres slik: «Langtidsledige må få bedre dekning i arbeidsledighetstrygden og karensdagene fjernes. Det utbetales trygd for hele ledighetsperioden.»

– Det er forstemmende å høre fra regjeringshold, også fra den forrige regjeringen, at karensdagene og opphold i arbeidsledighetstrygden skal være med på å motivere folk til å ta seg arbeid. Jeg har ikke hørt maken i mine levedager. Det var vel regjeringen som skulle ha karensdager så de kunne motiveres for å skaffe folk arbeid.

Eva Disch, Handel og Kontor: – Jeg tillater å kalle meg mor varehandel.

Det gjør jeg fordi jeg i hele mitt yrkesaktive liv har jobbet i varehandelen. Jeg har sloss og kjempet for yrket, fordi jeg har yrkess-

tolthet. Jeg skal fortsette å kjempe. Jeg har vært villig til å omstille meg til å bli skiftarbeider. Det har jeg greid, men jeg vil ha en lønn å leve av, og det krever jeg for alle våre medlemmer. Jeg våger den påstand at det ikke er mange mannfolk som hadde akseptert å være lavlønnet i så mange år, og jeg har 40 år. Fortsatt er jeg stolt over å være i varehandelen. Yrket vårt gir liten status, og vi har fram til i dag hatt stor gjennomtrekk, selv om det er stor arbeidsløshet. Mannfolka skyr yrket vårt, og de som kommer dit kommer som regel som sjefer med betydelige lønnsforskjeller. Tariffen vår er elendig. Jeg påstår at mannfolk får normallønn, mens vi får tariff-lønn, men det må vi akseptere, for billigsalg i handelen må jo holdes på topp slik at vi kan ivareta brukernes gunst. Dette er vår hverdag. Det er forskjell på kjønnene. Det er greit. Men det er bitert og urettferdig at det er «tuten» som skal avgjøre det. Nå skriker vi om rettferdighet. Vi vil ha likelønn, og vi vil ha en lønn vi kan leve av. Det er flere enn oss diskenspringere som er lavlønnet. Det er vel ikke noe mål for LO at vi skal ha så store lønnsforskjeller i den samme familien. Lavlønsyrkene er ofte stressende, med unormale arbeidstider, med krav om service, godt humør, smil og glede ved pleie og omsorg. Alt dette har fram til i dag vært et billigsalg. Nå er det slutt. Nå vil vi også ha del av velferdsgodene. Vi kvinner har bidratt til at velferdsgodene er blitt opprettholdt på mannfolks premisser. Når vi nå står fram og krever vår rett, får vi høre at vi er utålmodige og masete. De mange eneforsørgende i handelen og andre lavlønnsgrupper har hatt store problemer å stri med, og sosialt har dette ofte resultert i at de har måttet gå på besøk til sosialkontoret. Dette må vi gjøre noe med. Vi må gjøre et ekstra løft for disse. Vi må prioritere vekk noe av det vi har prioritert tidligere til de sterke gruppene, for det er de som har fått størstedelen av velferdsgodene.

Jeg tror på forbundsvis oppgjør, og jeg kjemper for at vi skal få en tariffavtale som er noe mer gullkantet. Vi har et ansvar for forbundet vårt og for LO – rekrutteringen. Tariffavtalen vår må bli så god at det skapes fornyelse innad i forbundet og i LOs egne rekker. Derfor må tariffavtalen vår inneholde garantiordninger som gir oss en lønn å leve av.

Jeg anbefaler mindretallsforslaget.

Finn Erik Thoresen, Grafisk: – Vi får bare akseptere at bakgrunnen til forbundene vi kommer fra kan være temmelig forskjellig. Det er vanskelig å kunne votere seg ut av en situasjon som vi allerede er i ved et vedtak her. Vi kan gjerne legge fram tall på hvor mye enkelte innenfor dette samfunnet har tjent, og hva de gjør med

disse pengene. Men hva hjelper det egentlig oss? Den situasjonen veldig mange av oss er i er at vi kommer fra områder som tidligere kanskje var gullkantede, men som på ingen måte lenger er det. Hvis man ser på den grafiske bransjen, består den av ca 1 100 bedrifter med gjennomsnittlig 10 ansatte og med en arbeidsledighet nå på ca 6%. Det er klart at i en slik situasjon kan man gjerne snakke om den lokale forhandlingsretten – en rett som er et veldig godt virkemiddel på mange måter. Det er en helt riktig beskrivelse som kom fra Fellesforbundet, at det vi nå opplever er at den blir brukt den andre veien. Nå må man vurdere saken ut fra den situasjonen som foreligger. Man kunne bruke den i gode tider, men det har vi ikke lenger. Nå må vi akseptere at man må legge seg adskillelig mer flat i forhold til situasjonen. Vi har en slik situasjon nå med mange som er lavlønnte. Jeg skulle ønske det var slik at vi kunne si at nå vedtar vi forbundsvis oppgjør og hever lønningene deres.

Hvorfor er de lavlønnte? Vi har måttet erkjenne at i de bedriftene hvor de lavlønnte arbeider ligger fortjenesten i dag kanskje på minussiden. Kan vi da forlange 300 kroner i uken til dem fordi de er lavlønnte. De vil tro at vi er blitt spennende. Det som er situasjonen i dag, og har vært det i de to siste årene, er at ved de generelle tariff tilleggene som er gitt, har vi hatt ganske mange medlemmer som ikke har tatt imot tilleggene, fordi de ikke tør å utsette arbeidsplassen for den faren. Det vil igjen si at skal vi kunne få gjort noe med de som er lavlønnte, så kan vi ikke klare det ved generelle tillegg, enten det skjer gjennom forbundsvis oppgjør eller ved samordnede oppgjør. Det må skje ved et nært samarbeid mellom LO og Arbeiderpartiet når det gjelder skattepolitikk, og ujevningsspolitikk på alle områder. Jeg tror det er det eneste virkemiddel vi har. Det er viktig for oss at industrien nå blir gitt rammebetingelser. Da snakker jeg om den delen av industrien som ikke er de som tar ut de store fortjenestene. Den må bli gitt rammebetingelser som gjør at man kan konkurrere med utlandet. Vi som er utsatt for konkurransen fra utlandet til enhver tid, er avhengig av å ha et kostnadsnivå som ikke løper fullstendig løpsk. Jeg tror det er viktig for LO og Arbeiderpartiet at man sammen lager en helhetlig politikk på dette området. Man kunne ta for seg lavlønn, industripolitikk, og sette det inn i et hele slik at man kunne presentere dette også i form av økt sysselsetting. Jeg har ingen tro på at vi skal greie dette ved et forbundsvist eller samordnet oppgjør. Jeg tror vi må se på hva vi kan gjøre for å sikre et overenskomstsystem som gjør at vi kan dra med oss de det er mulig å få med seg i en slik sammenheng.

I solidaritetens navn, som vi er flinke til å snakke om, synes jeg at dette med Sluttvederlagsordningen er svært vesentlig, nettopp fordi mange medlemmer vil bli nødt til å bruke Sluttvederlagsord-

ningen. Da er det ikke nok at vi denne gang sier at vi skal sørge for at vi har penger til Sluttvederlagsordningen. Vi burde gå lenger og gjøre noe med utbetalingene også. Jeg er klar over at ordningen gir dårlige utbetalinger. Det kan være at vi burde vurdere å gå over til et annet system, hvor sluttvederlagsordningen var slik at det er bedriften som skal betale, og at vi har et fond som dekker opp der hvor det er insolvens eller konkurs til stede. Det er ikke unaturlig at vi stiller et slikt krav.

Avtalefestet pensjon er av en slik art i forhold til tariffavtalen at det er de færreste som kan bruke den. Det er nesten ingen innenfor grafisk som har kunnet gå ut i en slik ordning, fordi den gir for dårlig utbetaling. Her er vi nødt til å stille krav, også politiske krav, om retten til særfradrag. Vi er nødt til å se på nivået på pensjonssummen for at den skal kunne bli aktuell igjen.

Lavlønnsregelen, garantien, har vi. Jeg tror det er riktig og viktig når vi snakker om lavlønnsproblemer, at vi også denne gang bør se på muligheten for å gjøre ordningen individuell. Jeg er klar over de problemer som ligger her med lavlønnsgrupperingene. Dette er et spørsmål vi også er nødt til å løse politisk. Vi vil også be om at man ser på betegnelsen lærlinger og unge arbeidstakere, grupper som gjerne får et mindre generelt tillegg enn andre. Lærlinger er ikke unge arbeidstakere i definisjonen under 18 år lenger. Det er viktig at man nå begynner å skille disse to gruppene. Jeg vil be om at dette blir sett på denne gangen. Lærlinger er nå stort sett over 20 år. Gjennomsnittsalderen i grafisk er 24 år. De er stort sett velutdannede og i en familiesituasjon når de blir lærlinger. Jeg fremmer ikke noe av dette skriftlig. Den nyvalgte ledelsen er så fersk enda at jeg regner med at de klart oppfatter signaler og ønsker i denne sammenheng. Yngve ville ha reaksjon på dette med Lavlønnsfondet, for å styrke opplysningsarbeidet. Jeg vil si at vi støtter dette fullt ut, og er selvfølgelig villig til å gå på de to kvartalene for at vi kan styrke vårt eget opplysningsarbeid.

Eystein Gaare, NNN: Jeg skal ta utgangspunkt i Sekretariatets forslag til tariffrevisjonen 1990. Det har fra talerstolen blitt gitt lite uttrykk for støtte og enighet med sekretariatsflertallet. Det synes jeg er litt trist. Det er ikke slik som det av og til kan høres ut, som om alt det Sekretariatet legger fram via flertallet bare er noe møl og egentlig ikke kan brukes.

Jeg vil derfor si at jeg på veldig mange punkter er enig med sekretariatsflertallet i det de har beskrevet. Det betyr også at det er en del punkter i forslaget som jeg ikke er enig i, men det er enighet om hovedmålet – en kraftig reduksjon av arbeidsledigheten. Vi er enig

om målsettingen om å bedre kjøpekraften for folk flest, og spesielt ta hånd om lavlønnsproblematikken.

Vi er også enig om hva pris- og kostnadsutviklingen har av betydning for medlemmenes velferdsutvikling. Jeg må si at det hadde vært vesentlig enklere om ihvertfall de av oss som er her for første gang hadde fått en mulighet til å vite hvilke rammer egentlig vi i Representantskapet er med på å fastsette når dette møtet er slutt. Når jeg møter NNN-medlemmer og skal fortelle hva jeg har vært med på, hva skal jeg da forklare dem? Hva har vi bestemt når det gjelder krav om kjøpekraftsutvikling og i forhold til en rekke andre økonomiske ting. Det er jo det folk flest er opptatt av så lenge kjøpekraften har vært redusert for de aller fleste i løpet av de to siste årene.

Det er ett punkt i forslaget som er meget bra, punktet om indeksregulering.

Jeg vil gjerne gi noen få kommentarer til enkelte punkter i Sekretariatets forslag.

Pkt. 6 – lønninger.

Etter to år med stramme økonomiske rammer, har vi fått en katastrofal arbeidsledighet. Andre har poengtert det, og jeg understreker også det. Vi kan ikke trekke noen annen konklusjon av det som har skjedd de to siste årene, enn at etterspørselen etter innlandske varer og tjenester har en vesentlig betydning for sysselsettingssituasjonen i Norge. Det er hevet over tvil at det er tilfelle. Konkurransetsatte næringer alene kan ikke absorbere arbeidsledighetsproblematikken. Det er derfor, etter min oppfatning, rom for, ikke bare en viss økning av kjøpekraften, men en ganske brukbar økning av kjøpekraften som monner i forhold til den arbeidsledighetsproblematikken vi står overfor. Det går ikke an å forvente at politikerne skal rydde opp i dette systemet.

De er ikke i stand til det. De har bevist i løpet av de to siste årene at dette greier de ikke å håndtere på egenhånd. Da må vi ta den andre skjea i hånden og begynne å grave.

– Når det gjelder pkt 10 – andre grupper, lurte jeg litt på hvilken verden forfatteren av dette punktet egentlig har vært i. La meg bare ta et par ting. Hvilke grupper av uorganiserte og andre grupperinger er det vi snakker om? Har man lagt inn aksjeeiere, børspekulanter og kapitalforvaltere i denne grupperingen? Hva er det som har skjedd i løpet av de siste periodene? Vi har fått noen nye økonomiske uttrykk som vi er nødt til å forstå er til det beste for norsk næringsliv. Har Representantskapet hørt om insentivordninger i næringslivet? Hvordan har LO tenkt å håndtere de gruppenes ville ferd gjennom økonomien? Hva slags straffetiltak skal LO sette iverk for å ta knekken på det faenskapet som herjer i norsk

økonomi, og som vi skal betale regningen for etterpå? Vi må ha et svar på dette. La meg ta et lite eksempel på hvorfor jeg mener dette så sterkt. Jeg tror nemlig ikke at det finnes noen på toppen av norsk næringsliv, ei heller blant politikere generelt, som vil gjøre noe aktivt med de problemene vi står overfor, med mindre LO har et eller annet strattetiltak i bakhånden. Vi må si at hvis dere ikke nå tar et ansvar, blir det bråk, og det skal LO stå samlet bak. Et lite eksempel på hvorfor jeg mener dette. I går var det styremøte i Nora Industrier, hvor jeg er representant for de ansatte. Ett av hovedpunktene på gårsdagens sakliste var aksjeutbyttet til aksjeeierne. Det måtte økes kraftig, fordi man måtte signalisere til aksjeeiere og aksjemarkedet at vi nå er i ferd med å komme oss framover. Hvem er vi? Det er ikke oss. Det går den gale veien. I en periode var det tusen nye arbeidsledige om dagen. Da sa jeg til dem at ok, sett i gang, – da lover jeg at jeg på egenhånd kommer til å kjøre et vilt og hemningsløst løp i LOs representantskapsmøte for å kaste alt som heter moderasjon ut av vinduet, og ferdig med det. De la da på aksjeutbytte med halvparten av det de egentlig hadde tenkt. Alt er selvsagt ikke bare negativt. Yngve har heller ikke fått så mye ut av møtene med toppene. Men man investerer jo tross alt i Nora Industrier. Innen 1994 skal det investeres 1,1 milliard kroner. Det er bra, for det er det vi har krevd. Det er imidlertid en liten ulempe med det, og det er at de investerer for å bli kvitt 400 – 500 arbeidsplasser. Hvis vi ikke forstår det, kommer de store ulvene ute i Europa og spiser oss.

Vi må forstå at vi er nødt til å kvitte oss med folk. Begynner man å opponere i systemet, er det etter hvert begynt å komme gamle antydninger, som folk mye eldre enn meg kjenner til fra tidligere, nemlig at holder du ikke kjeften nå gutten min, så står det 150 000 mann på gaten og skal ha jobben din. Vi er i en situasjon hvor LO er nødt til å ta ansvar her. Det ansvaret mener jeg består i at vi må finne fram til hva vi skal gjøre med den slabbedaskgjengen som tross alt har det meste av makten i norsk næringsliv. Jeg må få med en ting som var typisk for diskusjonen om aksjeutbyttet i går. Begrunnelsen for å heve aksjeutbyttet var nemlig at aksjonærene i Nora Industrier hadde hatt så sterk økning på aksjekursen at de var nødt til heve utbyttet, for ellers ble det for dyrt å kjøpe. Da skjønner jeg ingen ting.

Når det gjelder oppgjørsformen, så ligger det elementer her som jeg vil påstå er ganske interessante. Jeg skulle ønske vi kunne få en litt mer spesifikk redegjørelse for hva man egentlig legger i dette. Jeg synes også jeg har hørt innimellom linjene her at forbundsvise forhandlinger er de ansvarsløse rabiaters oppgjørsform. Det er det vel ingen som mener. Det er tross alt de samme forbundene som

skal forhandle og som er medlemmer av LO. Det er vel elementer her som skulle tilsi at en forbundsvis oppgjørsform også kan være en god løsning.

Jeg vil påpeke hensynet til å få opp adskillig mer aktivitet i klubber og fagforeninger rundt omkring i det enkelte forbund. Jeg må dessverre si at de to siste årene har vist en laber tendens.

Jeg er litt positivt overrasket over ett av elementene som Sekretariatets flertall har lagt inn i oppgjøret. Det er tanken om frie lokale forhandlinger med streikerett før vi tar en avstemning. Det var noe nytt. Det synes jeg i grunnen var ganske greit, ihvertfall for oss som har forhandlingsrett. Kan riset bak speilet være at man går inn for en ettårig avtaleperiode, og si at hvis samtlige av våre krav og forventninger ikke er innfridd innen en viss dato neste år, så er det ny full rulle?

Jeg støtter Sidsel Baucks forslag.

Elvy Fedje, Handel og Kontor: Det er to ting jeg har tenkt å ta opp, skrivelsen vedrørende Lavlønnsfondet/Utdanningsfond og skrivet vedrørende tariffrevisjonens pkt 13, hvor det står «at alle oppgjør inkludert lokale forhandlinger må avsluttes innen en felles dato med etterfølgende uravstemning.» Når det gjelder Lavlønnsfondet står det at det opphører ved utgangen av 1 kvartal 1990. Kan dette tolkes slik at tariffrevisjonen skal være ferdig til denne dato? Det som ligger til rette for hvor mye vi skal kreve i kroner og øre er Det tekniske beregningsutvalgets oppgave. I møte i Representantskapet i fjor snakket vi mye om avgiftene, hvordan de hadde steget og at de ikke var med på indeksen. Vi er en liten gruppe på fire personer som har begynt å jobbe seriøst med dette. I den forbindelse skrev vi til LOs økonomiske avdeling. De henviste oss til Statistisk Sentralbyrå. Fra Statistisk Sentralbyrå fikk vi en oppgave over vektall osv. Det som er interessant for oss lønnsmotakere i den forbindelse er jo det som går på renter og lån, og det står det ingen ting om. Det står ingen ting om forsikring og andre avgifter. Vi vet altså ikke hva vi har å holde oss til i den forbindelse. Det står i heftet at renteutgifter og kommunale avgifter, gebyrer for renovasjon, vann og kloakk inngår på en svært indirekte måte i konsumprisindeksen. Jeg med flere har fått den oppdragelse at dette huset er fullt av eksperter. Vi tillot oss igjen i forrige måned å skrive til LOs økonomiske kontor. Vi venter fremdeles på svar. Jeg synes dette er viktig, for det gjelder jo hvert enkelt medlem i LOs organisasjon, dvs. nærmere 800 000. Vi som er medlemmer forventer at noe blir gjort. Jeg tillater meg å sitere brevet vi sendte LOs økonomiske avdeling.

«Som fagorganisert i LO er jeg forundret over svaret jeg mottok,

og følgelig er det naturlig å gjøre en ny henvendelse til Dem. Det er en forutsetning at konsumprisindeksen er av betydning for lønnskravenes størrelse, og med bakgrunn i dette er det av interesse å vite hvor stor vekt LO legger på konsumprisindeksen. (Da tenker jeg på at akkurat dette er noe som er utelatt.) Dersom det er av stor betydning, bør LO kjenne til grunnlaget for beregning av konsumprisindeksen. Kan LO kontrollere at indeksen er i samsvar med den reelle prisstigning som vanlige lønnsmotakere er utsatt for. Slår prisstigningen likt ut for lavlønnsgrupper og høyinntektsgrupper? Videre ønsker vi en bekreftelse på at offentlige avgifter blir tatt med i konsumprisindeksen, og eventuelt når dette skal gjelde fra. Hvem, eller hvilken, instans har ansvaret for representantvarenes vektall?»

Vi har også skrevet til en del politiske partier, men nå stoler vi i første omgang på LO.

Dirigenten minte om at taletiden fra nå er 5 minutter, at strek er satt, således at forslag ikke kan fremsettes eller trekkes.

Oddrun Remvik, Norsk Sosionomforbund: – Jeg skal fremme tre forslag fra de tre sosialarbeiderforbundene i LO. Forslagene går på hjertesakene våre. Det vi har konstatert både på Kongressen og her i dag, er at hjertesakene vi har hatt, nå også er LOs hjertesaker. Det er vi veldig glad for. Det går på kampen for likelønn og kampen for å heve kvinnelønningene. Derfor ønsker vi at det skal komme inn i pkt 1 under utfordringene en setning som går på kvinnelønn.

Vårt første forslag lyder:

«Pkt. 1. *Utfordringene* – 4. linje:

Også for noen av våre grupper i jobb er situasjonen vanskelig, ikke minst for de mange lavlønnte kvinnene. I tillegg kommer et høyt rentenivå»

I tillegg kommer vanskene på grunn av høyt rentenivå og kraftige økninger i kommunale avgifter og gebyrer.

90-årene er blitt skissert som de tiårene da vi skal vinne kampen for likelønn. Det er også blitt brukt ord om at den forskjell på lønn vi har i Norge mellom mann- og kvinnelønn er umoralsk. Denne umoralen må vi sørge for å få gjort noe med. Vi skal gå igang med å gjøre noe med dette ved oppgjøret i 1990 og oppgjørene framover. Jeg tror ikke at vi kan løse alle problemene med likelønn ved dette oppgjøret, men vi skal starte nå. Jeg synes det vil være en god start å få noen konkrete formuleringer i vedtaket vi gjør i dag, og som går på kvinnelønn.

Når det gjelder pkt 6 – lønningene – ønsker vi å stryke første setningen – «at Landsorganisasjonen vil vise ansvar og holde inntektsutviklingen innenfor en forsvarlig økonomisk ramme.» Vi synes dette er en unødvendig understreking av den moderasjonslinjen som vi er veldig usikre på hvor fører hen. Det er flere i dag som har stilt spørsmålsteget ved moderasjonslinjen, og hva den har gjort i forhold til det vi ønsker å oppnå. Det er heller ikke alle som skal og kan vise moderasjon ved dette oppgjøret. Mange må kjempe for å få en lønn de kan leve av. Det gjelder de lavlønnte, kvinner, det gjelder kvinnene innenfor varehandelen og kvinnene innenfor omsorgsektoren i offentlig sektor. Derfor mener vi at kvinnene ved dette oppgjøret ikke kan være moderate.

Vi foreslår derfor:

«Den første setningen utgår»

I pkt 6 ønsker vi å få inn en setning som lyder slik: Etter «grupper på lavere og midlere nivåer må prioriteres.»

«Det gjelder særlig lønsmessige tiltak for kvinner».

– Vi ønsker å få med i tillegg til det som går på lavlønnsprofilen under lønningene, at vi ved dette oppgjøret vil sette iverk lønsmessige tiltak for kvinner. Spesielle tiltak som skal gi oss mulighet til å gi større tillegg til de lavlønnte kvinnene. Vi skal vinne kampen for likelønn i 90-årene, og vi skal starte ved dette oppgjøret ved å gi mer til de lavlønnte kvinnene.

Rolf Frøysland, NNN: – Først vil jeg si at det er gledelig at så mange deltar i debatten. Jeg håper det innebærer en ny giv i Representantskapet. Så sent i debatten vil det bli en del gjentakelser. Jeg synes likevel det kan ha en viss betydning. I forbindelse med tariffoppgjøret har sysselsettingssituasjonen vært særlig i fokus. LO og Regjeringen har spilt hovedrollen. Da Regjeringen kom på banen, viste det seg at den ikke ville være med å spille. Den kom med ubetydelige tiltak, luften gikk ut av hele ballongen. Regjeringen har ikke bidratt med noe særlig som skulle tilsi moderasjon. I møte med næringslivets topper var resultatet også negativt. Det er vi i fagbevegelsen som sitter igjen med hele ansvaret. Regjeringen kan toe sine hender. Statsbudsjettet ble gjennomført stort sett som Regjeringen ville. Betydelige inntektsøkninger for høytlønnte fra 1 januar 1990, forverret situasjon for vanlige folk og lavlønnte. I denne situasjon krever Regjeringen og næringslivet at de fagorganiserte skal vise ytterligere moderasjon, i tillegg til 1988 og 1989-

oppgjørene. Vårt landsstyre har behandlet tariffrevisjonen to ganger. Landsstyret konkluderte begge ganger med vedtak om forbundsvis oppgjør. Riktignok som anbefaling til våre representanter i Representantskapet. Vi kan altså vurdere situasjonen.

Til flertallsforslaget har jeg noen spørsmål og kommentarer. I flere avsnitt er brukt formuleringer som «LO krever av myndighetene, LO krever at andre organisasjoner og uorganiserte skal vise samme ansvar, LO vil ikke akseptere øking i aksjeutbytte, det må settes betingelser overfor andre organisasjoner eller andre grupper osv.»

Slike forutsetninger og betingelser har tidligere ikke slått til, uten at vi har kunnet gjøre noe som helst med det. Hva kan vi gjøre nå i tiden framover – mer enn før – når slike forutsetninger som vi her stiller ikke slår til? Blir det fortsatt tomme ord fra vår side? Jeg vil gjerne spørre LO-lederen om han har noen synspunkter på det spørsmålet?

I pkt 11 heter det blant annet «at det skal gis rom for forbundsvis og lokale forhandlinger uten begrensninger».

I pkt 12 står det at «det skal avtales rammer sentralt og at fordelingen skal skje forbundsvis.»

Skal de lokale forhandlingene føres uten begrensninger, eller skal det settes rammer?

Dette må avklares.

I pkt 13 i forslaget står det at «de lokale forhandlingene skal være avsluttet innen en bestemt dato».

Skal resultatet av disse lokale forhandlingene gå inn i avstemningsresultatet og stemmes over i fellesskap?

Hva så med den lokale forhandlingsretten etter oppgjøret? Det er et sentralt spørsmål. Blir det som før 1988, eller vil det fortsatt bli begrensninger?

Pkt 6: Vil det bli fremmet krav om spesielle tillegg til de såkalte konkurranseutsatte bransjer i fellesoppgjøret, eller vil det ikke?

Jeg stiller også spørsmålet om det ikke er vurdert å kreve ett-årig avtaleperiode. Det måtte være fornuftig i den høyst uklare og usikre situasjon vi går inn i. Da hadde vi hatt et konkret ris bak speilet. Det er positivt at LO-lederen denne gang understreker meget sterkt hensynet til de lavlønnte, og regner med at det blir gjennomført denne gangen.

Foreløpig støtter vi forslaget fra Sidsel Bauck om eventuelle endringer i flertallsforslaget, og eventuelt Erling Oens forslag.

Vår forbundsleder har i Inntekstpolitisk utvalg og i Sekretariatet gått inn for forbundsvis oppgjør. Vårt landsstyre har sterkt anbefalt dette to ganger. Hittil er det ikke kommet fram noe som

endrer dette. Jeg vet ikke om LO-lederens oppsummering vil få oss til en annen konklusjon.

Jeg går fortsatt inn for mindretallsforslaget fra de fire forbundene.

Esther Kostøl, Sekretariatet: – Nå er ikke Lars Anders Myhre her. Jeg hadde egentlig tenkt å henvende meg til ham i starten og si; vi skal lytte til medlemmene. Jeg trodde det var det vi var samlet her for. Vi skal også lytte til Kongressen og det den har pålagt oss. I tillegg til det skal vi lære av de erfaringer vi har bak oss. Kongressen fattet klare vedtak når det gjaldt prioritering av de lavlønnte, dvs. kvinnene. Det er dessverre et faktum at 80% av de lavlønnte er kvinner. De som ikke befinner seg innen lavlønnssektoren befinner seg innenfor det midlere skikt. Det er et faktum at den tilnærming mellom kvinne- og mannlønninger som har funnet sted på syttitallet og begynnelsen av åttitallet stoppet utover på åttitallet. I de årene denne tilnærmingen stoppet opp hadde vi forbundsvis oppgjør, og det er viktig å ha med seg i denne debatten. En større og større del av lønnsøkingen utover på åttitallet var tillegg utenom de sentrale tariffforhandlingene – det vi kaller for lønnsglidning. Menn tjener mest på lønnsglidningen. I 1986 fikk menn i gjennomsnitt nær kr 1,70 mer pr time i lønnsglidning enn kvinner. Kvinner er oftere ansatt i bedrifter med liten lønnsevne enn menn. I tillegg er mange kvinner sysselsatt i offentlig sektor, med liten eller ingen lønnsglidning. Fordi vi fremdeles har ulike lønninger mellom kvinner og menn, så vil lønnstillegg for lavlønnte være et viktig element for LO i utjevning av levekår mellom kvinners og menns lønn. For å få tilnærming mellom kvinnelønn og mannlønn som ikke spises opp av lønnsglidning, må vi etter min mening gjennom en periode der forhandlingene i større grad foregår på sentralt nivå, og der det sentralt drives et aktivt likelønnsarbeid. I tillegg må selvfølgelig forbundene og eventuelt lokale forhandlinger bære i seg de samme intensjoner. I tillegg til den profil det nå er lagt opp til i forslag til vedtak, har Sekretariatet satt i gang et likelønnsprosjekt som vi viser til i forslag til vedtak. Det er ikke tid til å gå noe særlig inn på det, men jeg vil si det slik at vi har tatt for oss fem områder: Tekoindustrien, næringsmiddelindustrien, kartonasjeindustrien, helse- og omsorgssektoren og et område i staten, hvor vi skal kartlegge alle deler av lønnsbildet mellom kvinner og menn. Vi skal også gjøre noe med det. Vi skal gjennom dette prosjektet vise at det går an å endre et skjevt lønnsbilde når vi tar oppgaven alvorlig. Den profil og form Representantskapet inviteres til å vedta har muligheter i seg for å bringe oss framover i likelønnsammenheng. Jeg våger den påstand at viljen til å ta et krafttak for de lavlønnte;

kvinnene, aldri har vært sterkere i LO-familien. Det er et godt grunnlag å komme videre på i de forhandlinger vi har foran oss. Jobber vi fortrødent videre, tror jeg vi kan lykkes i de mål Kongressen har pålagt oss når det gjelder lik lønn for arbeid av lik verdi. La oss legge listen på det rette nivået. Legger vi den for høyt snubler vi lett i den, og jeg er redd for at det vil ødelegge en veldig god sak. Jeg ber dere om å støtte flertallets vedtak.

Leif Sande, NOPEF: – Utgangspunktet for forslaget er å få ned arbeidsledigheten og få til en utjevning. Det tror jeg det ikke er noe godt bidrag til.

Det er en fortsettelse av en tariffpolitikk som har vært ført de siste årene og som har vært mislykket.

Våre bidrag har gitt en del økonomiske verdier, men arbeidsledighetstallene har gått i taket.

Sammenhengen mellom sysselsetting og lønn er ikke så klar som mange vil ha det til. Det vi har satset på til nå har vist seg å slå feil, og jeg synes ikke det er noen som helst grunn til å fortsette den politikken som har ført til disse arbeidsledighetstallene.

Jeg tror det er en veldig sterk sammenheng mellom vår moderasjonsvilje og hva politikerene bruker den moderasjonsviljen til. Vi har hatt en Arbeiderpartiregjering som ikke har brukt den på en god måte, og vi har en borgerlig regjering som heller ikke vil bruke den på noen god måte. Enten har vårt bidrag vært feil, eller så har det vært skusla vekk. Jeg synes ingen av grunnene gir grunnlag for å fortsette den linja. Mange har snakket mye om de lavlønne. Vårt forbund representerer heller de høytlønte, og det er veldig vanskelig for oss å gå rundt til våre medlemmer som er høytlønte og si at du skal vise solidaritet med de lavlønne, når det eneste resultatet vi ser er at de lavlønne mister jobben sin og deres egne lønninger står stille.

Vi har før dette oppgjøret vært vitne til et veldig arbeid for å få Syse på banen. Jeg vil karakterisere dette gjennom ordtakene «Opp som en hjort – ned som en lort». Dette har ikke ført til en eneste ting, og forslaget vi nå går inn på er et totalt kollaps i forhold til de visjonene en har forespeilt. Jeg tror ikke at det i dag er noe problem hvis politikerne vil ha vekk arbeidsledigheten. Det er mange tiltak som kunne vært satt i verk. Det er ikke mer ufornuftig å ha flere alderspensjonister enn det er å ha arbeidsløse. Vi kunne utvide svangerskapspermisjonen, like godt som å betale folk arbeidsledighetstrygd. Dette har med en annen type holdning å gjøre.

Myndighetene ønsker et LO som er skremt av arbeidsledighetstallene og som går ut og maner til moderasjon. En ønsker ikke et LO som stiller krav til lavere pensjonsalder og utvidet svanger-

skapspermisjon, eller et LO som stiller krav om at de pengene som bedriftene er spart for skal vi selv kunne investere, sette av i fond e.l.

Flere har sagt at de vedtak som er fattet er i samsvar med det som kongressen har vedtatt. Jeg er ikke sikker på det. Hva med alle vedtak som vi på forbundsplan har fattet? Hva med forbundenes handlingsprogram? Hva med våre tariffpolitiske målsettinger? Skal ikke vi få muligheter til å sette dem ut i livet i det hele tatt, fordi en lager et sentralt oppgjør?

Når vi går ut og rekrutterer medlemmer, sier vi: Kom til oss, så skal vi hjelpe til å få løst det og det. Skal vi nå gå ut og fortelle dem at vi på grunn av LOs moderasjonsholdning gjennom en rekke år, ikke kan gjøre noe med kravene deres. Det er selvsagt enighet om at de lavlønne i et oppgjør må få uttelling, men vi kan ikke i lengden gå rundt til medlemmer som tjener godt og si at vi ikke kan gjøre noe for dem for de tjener for godt. Jeg tror at i lengden vil ikke dette kunne gå.

– Det har vært snakket om hvilken form som kan gi mest utjevning. Jeg er ikke sikker på at et forbundsvist oppgjør gir mindre utjevning enn et sentralt oppgjør. Erfaringer fra vårt forbund har vært det motsatte. De oppgjørene hvor vi har fått løst problemstillinger, fått til utjevninger der vi har hatt store forskjeller, har vist seg å være gjennom de forbundsvise forhandlingene. Når det snakkes om at de samordnede oppgjørene har vist seg å gi større likhet i lønn, kan jeg ikke forstå logikken i forslaget i og med at det åpnes for den lokale forhandlingsretten fullt ut. Det eneste man stenger for er forbundenes muligheter til å bruke streikeretten sin på en fornuftig måte.

Jeg synes mindretallets forslag er å anbefale på alle punkter.

Johannes Henriksen, NEKF: – Jeg støtter forslaget om utdanningsfond, men stiller spørsmålsteget ved om det er tilstrekkelig dersom vi får nedgang i rentenivået å opprettholde fondet bare i 2 kvartal. Elektrikerforbundet har sendt inn forslag om at det burde bli en permanent trekkordning.

Sekretariatets forslag til oppgjørsform er bra, men jeg er uenig i pkt 13 – teknisk gjennomføring.

Jeg skal begrunne det. Elektrikerforbundet har ikke lokal streike- og aksjonsrett slik som noen andre forbund har, og som er ivaretatt i Sekretariatets forslag. Vi er nødt til å engasjere oss i hovedforhandlingene. Vi har gjennom flere år arbeidet aktivt med to hovedproblemer. Det er ikke snakk om lønn. Det er retten til fagutdanning. Retten til å kunne gjøre seg i stand til å utføre den jobben man er pålagt av arbeidsgiveren, og et tidsmessig lønnsys-

tem. I 1988 kunne vi ha kommet fram, men lønnsloven stoppet oss. Vi kunne ikke bruke kampmidler. Vi håper at det ikke skjer igjen. Vi skal ikke la de bedrifteierne som kun sitter på gjerdet og unnlat-ter og yte noe i utvikling av nye arbeidsplasser få fortsette med det. Fortsette med å bruke arbeidsledigheten som et alibi for sin pas-sivitet. For alle i denne sal er det overordnet å gjenreise den fulle sysselsetting. Det overskygger alle andre økonomiske og sosiale spørsmål. Det er ikke våre medlemmer alene som skal påta seg ansvaret for å rette det opp. Det bør også bedriftseierne og Regjer-ingen være med på. Slik jeg forsto utgangspunktet for samordnet oppgjør, betinger det Regjeringens medvirkning til å få flere i arbeid. Regjeringen vil ikke være med. Den oppgjørsformen som i dag ligger i Sekretariatets innstilling løser etter min vurdering ikke dette. Det er ikke muligheter til forbundsvisе tilpasninger. Kampmidlet i forhold til den enkelte avtalemotpart er borte. At medlemmene innenfor en gitt økonomisk ramme selv bestemmer over sin overenskomst og gis virkemidler for realistiske forhand-linger, vil ikke forringe det vi har gjenvunnet gjennom de siste år. Det vil derimot være med på å få ned av gjerdet de bedriftseierne som finner det makelig å sitte der som tilhørere.

Jeg fremmer derfor følgende forslag til punkt 13:

«Følgende tekst legges inn i avslutning av 2. setning i punkt 13.
(Teknisk gjennomføring) D.v.s foran «Det må settes betingelser
» o.s.v.

Forslag:

«Som gjennomføres separat for hvert overenskomstområde.»

– Jeg vil be Representantskapet avgi sin stemme til fordel for det forslaget.

Hvis det faller, vil jeg be om støtte for Sekretariatets mindre-tallsforslag som ble reist av Sidsel Bauck om forbundsvisе oppgjør.

Jan Balstad, Sekretariatet: – Yngve sa at våre erfaringer fra 86-oppgjøret var lite verdt. Lønnsutviklingen ble 10% og prisutvik-lingen 10%. Dette opphever hverandre og 0 ble resultatet. Taperne var de lavlønnte og de arbeidsplassene som ikke hadde råd til å henge med på den utviklingen. Lars A. Myhre sa at han var stolt av det som hadde skjedd i åttiårene. Det tror jeg de fleste av oss vil være, men det er ikke noe motsetningsforhold mellom det og at vi ser om vi kan høste lærdom av noe av det som skjedde. Jeg har sett litt på hva som skjedde i 1987. Det var et litt spesielt år, med bakg-runni i spørsmålet om hvordan dette kan ha påvirket vårt nærings-liv og sysselsettingen. Vi hadde ca 40 000 arbeidsledige. Prisutvik-lingen i Norge var 7,7% høyere enn hos våre handelspartnere.

Samme år hadde vi en produktivitet som var 1% dårligere enn han-delspartnerne og lønnskostnadene våre lå 9% over handelspart-nerne. Hvordan kunne vi greie oss gjennom åtti-årene, vil noen spørre, med slike relasjoner til de vi konkurrerer med. Vi har siden 1982 hatt fem devalueringer – til sammen en devaluering på 20%. Et lands rentenivå har naturligvis noe med stabiliteten i valutapo-litikken å gjøre. Et godt eksempel på dette, var det som skjedde våren 1986. Krona var blitt sårbar for spekulasjon og en devalue-ring ble tvunget fram av mektige krefter både i vårt land og utenfor vårt eget land. Dette hadde også noe med eksportnæringene våre å gjøre. Uansett hvordan man formulerer seg, så kommer en ikke utenom at det er med eksporten vi finansierer importen. Derfor synes jeg Walter bagatelliserte de 350 000 industriarbeiderne i konkurranseutsatte næringer. Når Kongressen pekte på at det også var viktig å ta vare på det som er oppnådd gjennom de to siste årenes inntektspolitiske samarbeid, er det etter mitt skjønn knyt-tet til følgende områder: Fortsatt reduksjon, eller en lav prisstigi-ning, fortsatt reduksjon i rentenedgangen, styrking av bedriftenes egenkapital – for det er ikke bare negativt. Det vil en del av de som jobber i konkurranseutsatte næringer sikkert bekrefte – og tryggere arbeidsplasser, de som vi har etablert på det grunlaget vi har i dag. Det som nå er utfordringene må være å finne den balan-sen som skal til for å bevare denne positive trenden i priser og rente. Innenfor dette må vi løse våre tariffpolitiske mål om lavlønn og kjøpekraft. Fagbevegelsens oppgaver slutter jo ikke her. Med Sekretariatets opplegg har en lagt grunlaget også for en annen kamp som vi er nødt til å føre. Det er kampen videre mot arbeidsle-digheten, kampen mot undergravingen av velferdssamfunnet, kampen for fortsatt nedgang i renten, og det er kampen om disposi-sjonsretten til overskuddene i eksportnæringene. Men nå, når Re-gjeringen har meldt seg ut av et inntektspolitisk samarbeid med partene, må denne kampen stå på en litt annen arena. Det er en politisk kamp som krever økt politisk engasjement.

– Jeg er sikker på at alle her vet at det er sammenheng mellom det opplegget vi gjør og vår evne til å løse de utfordringene vi står overfor.

Flertallsforslaget tar etter mitt skjønn alle disse hensyn. Både de generelle og de spesielle, og det åpner også for forbundsvisе for-handlinger, og eventuelt lokale forhandlinger der overenskomst-ene åpner for det. Samtidig ivaretar det LO-solidariteten.

Ketil Karlsen, NOPEF: – Det er to hovedgrunner for at jeg vil gå inn for forbundsvisе oppgjør og mot for mye moderasjon.

– Grunnen til at jeg er imot et moderat oppgjør, er at jeg mener

arbeidsledigheten i Norge er uløselig knyttet til etterspørselen innenlands. Det er blitt sagt at vi må ta vare på det vi har vunnet. Hva har vi vunnet? Vi har vunnet 160 000 arbeidsløse og en sterk økning av næringslivets inntjening. Hvis denne økningen i inntjeningen hadde gått innenlands til nye arbeidsplasser, hadde jeg vært enig i moderasjonen, men den har gått ut av landet. Det er min mening at moderasjon ikke er det eneste riktige. Den andre grunnen til at jeg går inn for forbundsvis oppgjør, er at i de senere årene har vi opplevd en del skjevheter hos flere av våre grupper. En hovedårsak til dette er omlegging av beskatningen for dykkerpersonell og mannskapene på flytende innretninger i oljevirksomheten. Dette har også skjedd i innenriks sjøfart. For å kunne ha en rimelig sjanse til å rette opp slike skjevheter, er det for oss maktpåliggende å kunne føre forhandlinger på fritt grunnlag. Vi mener at det skjer best ved forbundsvis oppgjør.

– Jeg foreslår følgende i dokument 1, pkt 14:

«Endring av teksten: Innenriks sjøfart og oljevirksomhet.»

Einar Hysvær, Sekretariatet: – Etter å ha deltatt i seks møter i Inntektspolitisk utvalg og tre Sekretariatsmøter, er jeg passelig lei av denne diskusjonen. Etter å ha deltatt gjennom mange år i representantskapets møter, har jeg små tanker om at det er mulig å rokke på den holdningen man allerede har før en kommer hit. Jeg har vanskelig for å tro at debatten her fører til at noen endrer standpunkt.

Jeg er glad for at vårt forbund ikke gikk inn for det som skjedde i 1988/89, og at vi hørte til mindretallet. Da skulle det også taes hensyn til sysselsettingen osv, og vi vet hva vi har fått i løpet av de to årene. Vi har kommet opp i over 160 000 arbeidsledige. Selvfølgelig skal vi ta hensyn til alle de tusenvis av LOs medlemmer som er arbeidsledige, men er det noen som tror at de arbeidsledige LO-medlemmene mener at vi skal gi avkall på å kreve lønninger. Det virker som en argumentasjon for et samordnet oppgjør. Det skal da være moderasjon. Vi har jo lagt opp til et krav som vi som går inn for forbundsvis oppgjør godt kan slutte oss til. Det er ikke noen forskjell på forbundsvis eller samordnet. Jeg forstår ikke da hvorfor man i debatten forsøker å fremstille det som om dette er knyttet til solidaritet.

Det har vært for mye snillhet i debatten, og jeg tror at hovedårsaken til at flertallet går inn for samordnet oppgjør, er at mektige konstellasjoner som Statstjenestemannskartet og Kommuneforbundet krever det. I det lengste var jeg litt i tvil om hva Fellesforbundet – som et av de store, mektige innenfor privat sektor –

mente. Jeg fikk så sent som i går vite at de går inn for samordnet oppgjør. Da må jo alle vi andre bare bøye av. Så kan vi spørre: Hvorfor går NNN og Handel og Kontor inn for forbundsvis oppgjør, når det virker slik at for å være solidarisk med de lavlønne så må vi gå inn for samordnet oppgjør? Det er moro å høre argumentasjonen til fordel for de lavlønne, mens to av de forbund som har flest lavlønne går inn for forbundsvis oppgjør. Hvorfor gjør vi det? En av grunnene til at jeg går inn for forbundsvis oppgjør, er for det første at jeg tror vi etter det mønster vi har gått gjennom før, kan få et akkurat like godt oppgjør, kanskje ikke bedre, men i allefall like godt for de lavlønne, i et forbundsvist oppgjør.

Det viktigste for meg er at vi har fått helt klare signaler fra våre medlemmer i mange forskjellige bransjer, om at de ønsker forbundsvis forhandlinger. Det er jo det som er drivkraften. Det er det som gjør at vårt landsstyre enstemmig går inn for forbundsvis oppgjør, fordi man føler dette trykket fra medlemmene.

Jeg har forsøkt å analysere hvorfor man er så interessert i forbundsvis oppgjør. Ved forbundsvis forhandlinger sitter det representanter fra grunnorganisasjonene, fra bedriftsklubbene som deltar i forbundsvis/bransjevis forhandlinger, og det sitter folk rundt omkring på klubbkontorene som er levende interessert i det som skjer. Den aktiviteten, engasjementet og den entusiasme, er det helt ubeskrivelig å oppleve. Det er en fantastisk fin stemning, og medlemmene føler at de er med.

Det viktigste av alt er at gjennom slike forhandlinger får medlemmene gjennom uravstemning stemme over sin egen tariffavtale. De får følelsen av at de er med og bestemmer. Det er ikke noe som blir tredd ned over hodet på dem. Det er slike ting som gjør at jeg syntes at det er så verdifullt med forbundsvis forhandlinger. Det er en ting som forbauser meg. Er det stort sett bare våre medlemmer som har den holdningen? Har ikke andre medlemmer rundt omkring den samme holdningen?

Willy Olsen, Finnmark: – I går skjedde det en stor begivenhet i Finnmark. Det var en fiskeindustribedrift som opprettet seks nye arbeidsplasser. Det monner bare ikke. Når man har en arbeidsledighet i fylket som er 15,1%; 6 000. Mange av de som er LO-organiserte er arbeidsledige. Det er store problemer på kysten, og dette er relatert til fiskeriene og de enorme problemene som knytter seg til dette. Det som også er i ferd med å skje, er at indre Finnmark begynner å komme i samme situasjon. Man får en stor avskalling fra reindriftsnæringen, som er primærnæringen i indre Finnmark. Man får nedgang i sysselsettingen i jordbruket, nedgang i

bergverk. Faktisk er man i ferd med å legge ned gruveindustrien, f.eks. i Kautokeino.

Hva har så Regjeringen Syse bidratt med? Som dere kjenner til, har man laget en tiltakssone for Nord-Troms og Finnmark. Dette betyr skattelette. Det betyr 10 000 kroner i skattelette for meg. Men det betyr ingen arbeidsplasser for de 6 000 arbeidsledige i Finnmark. Hvor skal man hente finansieringen til denne skatteletten? Jo, man tar tak i lærerene først og fremst. Man tar fra dem som man har store vansker med å rekruttere, innenfor helsevesenet, der skal man hente finansieringen. Man har ingen ting fått til kommunene, som har en gjeld på 800 millioner kroner. Der er det ingen ting fra Syse så langt. Det jeg synes er det verste, er at dette Representantskapet er så gjennomsyret av ansvarlighet at man nærmest legger seg flat for å forsøke å rette på disse tingene. Jeg er ikke så sikker på at oppskriften er den rette. Jeg vil spørre Yngve om gjenreisning av full sysselsetting er en floskel? Jeg tror det vil bli det, for det går etter mitt syn ikke an å skaffe til veie 6 000 arbeidsplasser i Finnmark i nær framtid. Derfor vil det nærmest bli en løgn overfor våre medlemmer å si at «vi skal gjenreise full fysselsetting.»

Hva betyr ansvarlige økonomiske rammer?

Er det de LO-organiserte som atter en gang skal vise ansvarlighet og være med på å trekke lasset? Samtidig sier man i samme punkt: «Visse kjøpekraftforbedringer». Jeg synes ikke dette henger sammen. Her må en større og bedre forklaring til fra Sekretariatets side før man sluker disse ordene. Jeg er også litt skuffet over at så få støtter Sekretariatets innstilling. Foreløpig har det vært mindretallets forslag man har tatt til orde for.

Jeg setter spørsmålsteget ved Sidsel Baucks forslag. Jeg har imidlertid vurdert fram og tilbake, og jeg har bestemt meg for å støtte det forslaget.

Olav Lindrupsen, Fellesforbundet: – Vi må konstatere at vi er i mindretall i dette samfunnet, og det politiske flertallet forsøker å dytte ansvaret over på mindretallet. Dette er i strid med alle tradisjoner vi har om hvem som egentlig har ansvar. Ansvar for et samfunn som nå drives i strid med FN's menneskerettighetserklæring om retten til arbeid, og som drives i strid med norsk grunnlov om retten til arbeid, selv om man forfekter at lov og rett er det man står fremst i rekken for å forsvare. Det ser ut som om man samtidig har valgt seg selv retten til å velge hvilke lover og lovparagrafer man skal være forsvarer av. Jeg trodde enhver regjering var underlagt norsk grunnlov, men slik det ser ut for meg i dag, så er dette blitt en floskel. Da er det noe betenkelig at vi skal ta ansvaret fra et flertall,

når vi vitterlig er i mindretall. Vårt store problem er vel hvordan vi skal forsvare det vi gjør, og hvordan vi skal utforme vår tariffpolitikk.

Hvordan skal vi gjennomføre programmet Kongressen vedtok? Det er egentlig den praktiske utformingen for å gjennomføre dette programmet vi er satt til å ivareta. Klarer vi å utforme og gjennomføre et inntektsoppgjør som gir oss et bedre samfunn, og etter det som var fremme på Kongressen, samtidig gir oss sikkerhet for et bedre miljø og en framtid?

Slik debatten har gått, har jeg oppfattet det således: Samordnet oppgjør er lik moderasjon. Forbundsvisе oppgjør er lik en større økonomisk ramme. Jeg tror ikke fasiten egentlig ligger i en slik forenkling. Vi får heller aldri fasiten, fordi vi ikke kan gjennomføre begge ting samtidig. Jeg kunne være fristet til å be om at man i Sekretariatets flertallsinnstilling så litt nærmere på dette med de økonomiske, ansvarlige rammene. Hvis disse økonomiske ansvarlige rammene betyr ei lønn å leve av, og det må det vel bety når de er formet ut av LO. Det kan vel ikke være det samme grunnlaget som ei regjering eventuelt utformer en ansvarlig økonomisk ramme. Hvis en med flertallets innstilling mener ei forsvarlig økonomisk ramme som gir en lønn å leve, da skal jeg også gå inn for det.

Jeg kunne tenkt meg at man hadde litt mer konkrete formuleringer på det som før ble kalt den røde strek. Hvordan skal man følge opp dette? Vi gjør her et vedtak hvor vi overlater veldig mye av utformingen til Sekretariatet.

– Det er én ting til jeg gjerne vil gå inn på, og det er en del økonomiske forhold som jeg har litt problemer med å forsvare. Det er at vi i dette samfunnet ikke klarer å ivareta den karantenebestemmelsen som er lagt inn i vårt lovverk, når det gjelder de som går konkurs. Det spekuleres i dag med konkurs. Man holder tilbake de siste måneders lønninger, går konkurs og starter opp ny bedrift med de ansattes penger som egenkapital. Her bør LO skjerpe seg og gå inn for å få noe bedre.

Jeg vil støtte Sidsel Baucks subsidiære forslag.

Øystein Holsæter, Møre og Romsdal: I perioden med lønnslov har det oppstått mange skjevheter. Da lønnsloven trådte i kraft, lå en gruppe med fast timelønn på gjennomsnittet i sin bransje. I dag ligger den samme gruppen 6 – 7 kroner under gjennomsnittet. Dette kommer av stor lønnsglidning blant akkordarbeiderne.

Dette forholdet må Sekretariatet og forbundene ha i tankene under de kommende forhandlinger.

Når det gjelder spørsmålet om forbundsvisе eller samordnet oppgjør, vil jeg på det sterkeste anbefale samordnet oppgjør med

de forbundsvisе og lokale tilpasninger som flertallet i Sekretariatet legger opp til. Vi kan vel i den sammenheng stille spørsmålet: Hvorfor ønsker arbeidsgivermotparten forbundsvisе oppgjør? Hvorfor ønsker Høyre forbundsvisе oppgjør? Hvorfor ønsker Fremskrittspartiet forbundsvisе oppgjør? Eller kanskje de helst ønsker alle forhandlinger ut på den enkelte arbeidsplass.

De ansatte i varehandelen må få ei lønn å leve av er det blitt sagt av mange. Det støtter jeg fullt opp om, og det gjør sikkert også resten av forsamlingen. Det er ikke bare spørsmålet om ei lønn å leve av, men også spørsmål om å få lønn i det hele tatt. Gjennom lokalpressen er jeg blitt kjent med at ansatte i varehandelen i Kristiansund i stedet for lønn mottar tilgodelapper og varer. Det er spesielt ekstrahjelp og deltidsansatte som blir presset til å ta ut lønnen sin på denne måten. Varene som blir tatt ut blir bokført som svinn. Her tror jeg Handel og Kontor og LO har noe å rydde opp i. Vi må holde oss for gode til å handle i slike forretninger.

Rune Kristiansen, Grafisk: – Frøysland tok opp et spørsmål direkte knyttet til pkt 11 og 12, hvor det er noe jeg ikke helt får tak i. Kan LO-lederen gi en fornuftig forklaring på dette. Det er et eller annet her som ikke helt henger sammen med oppgjørsformen. Det går blant annet på forbundsvisе og lokale forhandlinger, og samtidig de rammene som ligger i pkt 12. Jeg regner med at svaret blir bra. Jeg hadde egentlig tenkt å stryke meg helt til lavlønnsdebatten, som vanlig, kom igjen også på dette representantskapsmøtet. Før jeg sier noe mer om det, har jeg lyst til å si at jeg gikk imot 1988-oppgjøret, men jeg vil ikke dømme det vi har bak oss til de grader nedenom og hjem, ihvertfall ikke i et lavlønnsperspektiv. I 1989 fikk man 112 kroner pr uke, uten å føre en eneste forhandling ute i bedriftene, som et generelt tillegg i et såkalt unntaksoppgjør med 4% prisstigning. Da er det ikke bare negative sider ved det tariffoppgjøret vi har bak oss. Jeg har ved flere anledninger sagt at det har jeg betraktet som noe av det beste tariffoppgjøret sett med de lavlønntes øyne. Så får vi en debatt som jeg har en følelse av sporer noe av. De som går inn for forbundsvisе oppgjør, mener seg selv kanskje ikke så moderate som vi som går inn for samordnede, eller at de som går inn for forbundsvisе oppgjør, har en mere lavlønns holdning enn vi som støtter oss til samordnede oppgjør. Det synes jeg ikke er helt reelt. Jeg tror heller ikke vi bør ha en holdning som går dithen at fagbevegelsen i 1990 står så veldig sterkt overfor arbeidsgivermotparten. Det er en av hovedgrunnene til at jeg går inn for samordnet oppgjør. Vi må nemlig stå skulder ved skulder overfor den motparten vi skal møte.

– Flere har gitt uttrykk for oppfatningen av at ved forbundsvisе

forhandlinger løses lavlønnsproblematikken relativt greit. Får vi forbundsvisе oppgjør, så finner vi en løsning bedre enn ved den samordnede linjen. Det er ingen som kommer med noen virkemidler for de lavlønnte. Er det med et generelt tillegg, med skattepolitikken, eller hva er det? Esther er veldig opptatt av lavlønnsproblematikken og kvinnelønn, og det er godt. Men er det ikke mulig at hun eller andre kan komme med noe mer konkrete virkemidler i forhold til lavlønnsproblematikken? Det er tydelig at de bedrifter som har store grupper lavlønnte, ikke har lønnsevne til å foreta en kraftig heving i de krav som stilles. Jeg er også overrasket over at det er svært få som har berørt det som har skjedd de to siste årene, eller det siste året, 1989. Statistisk Sentralbyrå opererer med 1% i lønnsvekst i Norge, mens man opererer med 38% i driftsresultatsøkning. Jeg nevner det her, og har nevnt det tidligere, jeg synes også vi bør være litt opptatt av dette. 21 milliarder kroner har gått inn i kommandittselskaper til shipping. Apropos, det er 14 milliarder på tiltaksmidler i 1990. Da er vi inne i fordelingspolitikken, og det burde være ett av hovedkravene hvis vi ønsker å foreta en omlegging også med skattepolitikken som element. Det savner jeg i forslaget om oppgjøret som foreligger, og særlig fra dem som mener at lavlønnsdelen må finne en løsning. Da er vi nødt til å begynne å diskutere på en helt annen måte skattefordeling og fordelingspolitikk generelt.

Yngve Hågensen kommenterte debatten slik:

– Vi er sammen om et sterkt ønske om å prioritere de lavlønnte. Jeg har følt, under debatten som foregikk under Kongressen og den etterfølgende debatt i forbundene, i våre grunnorganisasjoner, fylkesorganer osv., at dette har stått helt sentralt. Jeg vil ikke utelukke at noe av problemet med å finne en fellesnevner som vi alle har tro på, kanskje skyldes at vi ikke er ajour nok med konsekvensene av å legge lista for høyt. Sidsel har lagt fram et forslag i denne sammenheng som går på en lønn å leve av. Denne gang definerte ikke Sidsel det, men Handel og Kontors organer har tidligere gjort det, ved å snakke om 150 000 kroner pr år. Jeg stopper ikke opp ved 150 000 pr år, i den forstand at det er noe problem for meg å være enig i at det må en slik lønn til hvis det skal være en lønn å leve av. Problemet ligger mer i hvordan vi skal greie det i denne sammenheng. Jeg vil minne om at vi på Kongressen, knyttet til garantiordningen i privat sektor, hadde en rekke forslag til forbedringer av garantiordningen. Det var forslag som gikk på at vi skulle forbedre den fra 85–90% av industriens snitt. Det var forslag om at vi skulle forbedre den opp til 95%, og forslag om å gjøre den individuell helt opp til 95%. Jeg skjønner selvfølgelig at slike forslag reises, men vi

må stille oss spørsmålet hvordan vi skal gjennomføre det. Alle her vet at i en del sammenheng er det ikke bare snakk om dårlig lønnsnivå. Det kan også ha sammenheng med lønnsevne. Hvis jeg et øyeblikk ser bort fra privat sektor, og tar utgangspunkt i hvordan en lønn å leve av på 150 000 skal oppfattes i offentlig sektor, vil det i staten, hvor det er 180 000 arbeidstakere, vil 40 – 50% av disse ligge under 150 000 på årsbasis. De ligger mellom lønnstrinn 10 – 107 441 kroner – og lønnstrinn 18 – 141 344 kroner. Konsekvensen av et slikt vedtak vil være at halvparten skal løftes opp. Ser vi på situasjonen i kommunesektoren, vil det berøre ca 100 000 arbeidstakere, og en økonomisk ramme alene på 1,5 milliarder kroner. Vi skal ha en type ambisjoner om dette, som gjør at vi vil gjøre et skikkelig løft med en god begrunnelse for det. Men vi bør ikke formulere dette på en slik måte at vi skaper forventninger på ett grunnlag hvor vi ikke har sjanse til å gjennomføre det. Da er jeg redd for at vi gjør oss selv og våre ambisjoner en bjørnetjeneste.

Det er noe av diskusjonene vi har hatt i Landsorganisasjonens ledelse og i våre organer, det være seg Inntektspolitisk utvalg eller Sekretariatet. Det er ikke manglende vilje til å være enig i hva et minstemål bør være. Det har med en type virkelighet å gjøre, og hvordan vi skal gjennomføre det.

Det er vår oppriktige mening at det forslaget som er lagt fram fra Sekretariatet på dette punkt, er ment som en oppfølging av Kongressens klare ambisjoner. Det er ment som en vilje til å gjøre et løft ut over det som er automatikk. Vi skal ta prioriteringen på alvor. Det er ment at vi skal dokumentere at vi ikke snakker om moderasjon, men om kjøpekraftsforbedring.

Jeg ber dere, om vi er saklig uenig også i dette, gjennomtenke den situasjon som oppstår hvis vi gjennom vedtak skaper et ambisjonsnivå og forventninger ute som vi selv er klar over at vi ikke kan innfri. Jeg tror ikke det løser de lavløntes problemer. Jeg tror slett ikke det løser likelønnsproblemet. Jeg tror slett ikke det øker troverdigheten til det Landsorganisasjonen gjennom dette organet skal stå for.

Jeg vil så sterkt jeg kan håpe at Representantskapet er med på den formulering som ligger i vedtaket, fordi det er viktig å utnytte den maksimalt og få den positive ånd i det, slik at vi etter dette møtet kan gå ut og fortelle positivt om hva dette vedtaket innebærer. Så positivt at vi skaper den type forventninger vi i ettertid kan greie å gjennomføre.

Til Lars Anders, og forsåvidt også til Walter, må jeg si at vi er rimeligvis så gode venner at vi har lov til å kalle en spade for en spade. Dere gjorde det selv. Jeg må si at hvis jeg var usikker tidligere på om samordnede oppgjør var riktig, så ble jeg mer sikker

når jeg hørte på dere. Det er slik at punktene til og med oppgjørsformen har vi markert et fellesskap til. Jeg brukte innledningen min til å fastslå at innstillingen så langt var enstemmig. Jeg opplevde innleggene deres som en sterk argumentasjon mot det meste som sto der. Det er derfor jeg tillater meg å trekke inn det. Blant gode venner er det lov å være ærlig.

Jeg er enig i at vi skal lytte til medlemmene. Jeg må veie mine ord, for jeg skal på tariffkonferanse til NOPEF i neste uke, og jeg hadde håpet på å komme tilbake derfra om kvelden, Hvis jeg får det til å klaffe, så skal jeg samme dag i landsstyremøte i Transportarbeiderforbundet, og helsa skal gjennom begge deler. Jeg er sikker på at vi alle er opptatt av at vi skal lytte til medlemmene våre. Vi skal skape aktivitet, troverdighet til det vi står for, men som ledere og tillitsvalgte tror jeg også vi må argumentere for våre synspunkter i en slik dialog. Det er viktig å lytte, men jeg vil anta at de vi skal snakke med også har et behov for å lytte. Da må vi ha meninger selv. Det synes jeg er viktig å ha med, sammen med de impulser vi får utenfra når vi selv skal ta stilling til saker som helt åpenbart er vanskelige for mange av oss. Jeg synes ikke det er grunn til å gremmes av 80-årene, men som Jan sa, det er viktig å ha med seg erfaringene også. Erfaringene var ikke bare tariffoppgjøret 1986, et oppgjør som var særdeles vellykket. Det er imidlertid viktig å ta med seg erfaringen om effekten av oppgjøret. Det er jeg sikker på vi er enig om når vi gjennomtenker det. En har ikke bruk for erfaringer hvis en ikke setter seg ned og analyserer hva de i realiteten innebærer.

Erling Oen framsatte et eget forslag på garantiordningen. La meg først vise til det jeg forsøkte å si i forhold til forslaget Sidsel har framsatt.

Erlings forslag dekker opp mye av de problemstillinger vi har hatt under utarbeidelse av dette dokumentet. Intensjonene har en slik karakter at jeg vil ikke ha noen problemer om dirigenten hadde spurt om det kunne oversendes Sekretariatet, slik at vi i våre videre drøftinger kunne ha en skikkelig gjennomgang av det der. Men hvis det blir vortert over med tanke på at det skal realitetsbehandles, så vil det innebære at vi nå fastslår hva kravene på enkelte områder skal være, mens det vi ber om er fullmakt til endelig utforming. Derfor hadde det vært hensiktsmessig å få forslaget oversendt, slik at vi kan ha det med oss når vi skal konkretisere det som eventuelt skal være LOs krav ved de forhandlinger vi står foran.

Fra Sekretariatets side er det helt åpenbart at når vi snakker om rammer, så snakker vi om rammer i forhold til det samordnede og forbundsvise oppgjøret. 1980-modellen vil de av dere som er blitt litt eldre etter hvert huske. Det var den modellen vi gjorde bruk av

den gang, og som fungerte med rimelighet på et slikt grunnlag.

I den anledning er jeg nødt til å ta med meg innlegget fra Kjell Bjørndalen, når han går inn i punktet som omhandler teknisk gjennomføring, og si at det punktet kan ikke løsrives fra de forestående. Det er en del av et system vi tror som helhet vil være det beste grunnlaget for oss å løse denne tariffrevisjonen på. Det er slik, at vi i denne sammenheng representerer flere sektorer; stat, kommune, privat sektor. Privat sektor har neppe en helhet i denne sammenheng. Det er stor variasjon. Vi har forsøkt å finne fram til en modell som skal muliggjøre en type samordning og forbundsvise oppgjør, kombinert med at vi skal ha helhetsløsninger som gir samordningen effekt. Hvis vi f.eks. i pkt 13 tar ut «dette inkludert lokale forhandlinger», så er vi i en situasjon at vi snakker om en annen oppgjørsmodeLL enn det Sekretariatet har invitert Representantskapet til å gjøre. Jeg må si det så klart, for det er en helhet her hvor alle har vært med og gitt og tatt for å finne en modell vi kan stå sammen om, og som vi tror på. Jeg håper Kjell Bjørndalen vil kunne nikke bekreftende hvis dirigenten f.eks. skulle foreslå at forslaget oversendes Sekretariatet.

Svein Fjellheim mener at Representantskapet burde ta stilling til rammer. Jeg nevnte tradisjon, og det er flere argumenter enn tradisjon. Det er også den realitet at Teknisk beregningsutvalg har gjort en foreløpig rapport. De er i arbeid. Deres endelige budskap er først klart i mars måned. Ved å ha folk som er med der, så er vi før den tid i rimelig takt med hva som skjer i forhold til utviklingstrekk vi skal ha med oss. Det skjer så mye nå i forhold til temaer vi er avhengig av i denne sammenheng, at det er viktig for oss å ha med oss denne prosessen før vi bindes opp i noen rammediskusjon. Jeg nevnte eksempler på situasjonen utenfor vårt lands grenser. Siden jeg i 1977 ble valgt som sekretær, har vi snakket om konkurranseevne, og at vi må ta hensyn til den. Vi har hatt høyere omkostninger, omkostningsutviklinger, i vårt land enn de vi sammenligner oss med. Nå er situasjonen blitt motsatt. Vi må vite enda mer, og det å bevare konkurranseevnen kan i denne sammenheng være en fordel for oss. Vi kan bevare den uten å snakke negativt, men positivt i forhold til økonomiske rammer. Det er en helt ny situasjon, og det er viktig for oss å være mest mulig ajour med disse trekkene før vi selv går ut og binder oss til krav og argumenter for dem.

Svein tok opp et spørsmål knyttet til sysselsettingsutviklingen og forholdet til regjering og næringsliv. Det er selvfølgelig rett som noen sa tidligere, at myndighetene er ikke oss. Vi kan ikke kreve omvalg ved stortingsvalget fordi vi er misfornøyd med det velgerne gjorde. Vi må forholde oss til det valgresultatet som foreligger. Det

er også slik at kapitaleierne i samfunnet også har sine rettigheter i henhold til Norges Grunnlov. Den kan vi heller ikke gjøre noe særlig med. Når Svein spør om hva vi kan gjøre, er det slik at vi stadig vekk må gjenta våre standpunkter til hva som er korrekt. Det er det ene. Jeg har da svart på spørsmål som har kommet i ettertid om hvorfor vi beskriver krav om det og det når andre ikke vil. Er det slik at vi skal gå til Næringslivets Hovedorganisasjon og spørre om hva vi får lov å sette i våre dokumenter? Det håper jeg ikke. Men jeg håper det alltid vil være slik at våre organer setter de mål vi mener er riktig, og har evne og vilje til å gjøre noe med det. I en konkret sammenheng må vår evne og vilje være at vi bruker det faglig/politiske samarbeidet maksimalt. Bruke våre venner på Stortinget, slik at vi overfor tariffmotpartene, overfor næringslivet og partiet i Stortinget, i fellesskap holder på dagsordenen de krav vi står sammen om, og som er fundamentale i vårt samfunn. Når det gjelder den type parallellitet i behandlingen, – i politiske organer på den ene side og i forhold til arbeidsgiverne på den annen side, – minner jeg egentlig om det som skjedde i 1986. Jeg trenger ikke si mer om det i denne sammenheng. Men jeg er enig i at vi alltid må prøve å finne nye veier for å holde våre krav varme i hverdagsdebatten, i media. Vi må ikke si at fordi vi ikke vinner fram, så skal vi slutte. Hvis vi slutter, er det ingen til å bære fram de kravene vi reiser om rettferd, likhet og arbeid for alle.

Jeg skjønner, Jardar, at du er frustrert, og jeg kan jo si det slik at jeg er enig i konklusjonen din. Du hadde en del forslag til endringer som ikke er knyttet til selve sysselsettingsuttalelsen, men til vedleggene som følger den. De er datert 16 januar. Det jeg vil be deg om er at vi får anledning til å oversende dem til Sekretariatet, slik at når vi skal bruke dette dokumentet videre, kan vi vurdere å ajourføre det med de synspunkter du framkom med. Jeg håper jeg ikke skal oppfatte deg dithen at jeg skal løpe til statsminister Syse for å få rettet på dokumentet. Det blir liksom alternativet, og det tror jeg ikke er noe særlig lurt. Det fører i allefall ikke til flere tiltak, det er jeg sikker på. Men en del av det du beskrev er jeg enig i, og hvis flere er det, og vi får det oversendt, så skal vi i den framtidige håndtering av det samme spørsmålet, ha med en vurdering av de synspunkter du kom med.

Finn Erik var innom Sluttvederlagsordningen. I våre diskusjoner om Sluttvederlagsordningen mener jeg det er lov å si at vi også har behandlet de problemstillingene du reiste. Det er en serie argumenter for å se på flere sider ved ordningen. Jeg minner om at satsene slik de i dag framkommer, kom fram i et mellomoppgjør i 1985, og det innebærer at vi selvfølgelig er enig i at det er dags også

for å se på den delen av det. Det var formodentlig noe av det du i denne sammenheng tenkte på.

Når vi snakker om å videreføre garantiordningen, så glem ikke hvilke muligheter det ligger i å følge opp en annen modell vi har i fagbevegelsen i et av våre forbundsområder. Det er på basis av en garantiordning generelt eller på bransje, og følge den opp med en individuell garanti, f.eks. på 82%. Da løser vi ikke alle problemer, f.eks. ikke der garantiordningen ikke eksisterer, men vi løser det innenfor tariffområder og bransjer hvor forskjellen er relativt stor mellom ulike grupper. Der vil en individuell garantiordning på 82% kunne være et betydelig løft og utjevning i seg selv. Vi har i LOs administrasjon vært opptatt av å følge opp dette når vi snakker om videreføring av en garantiordning.

Hva angår læringer og unge arbeidere, mener jeg at vi forrige gang nesten var i mål for å få til dette. Jeg er sikker på at vi skal ha det på dagsorden denne gang, og jeg føler at vi har en stadig bedre argumentasjon for å få likhet hva angår tilleggenes størrelse.

Øystein hadde en del synspunkter knyttet til egne erfaringer i Norakonsernet, og nevnte blant annet at de som utgjorde flertallet – du navnga ikke meg spesielt – hadde en undertone om at forbundsvise oppgjør var uansvarlige. Det har ikke noe med ansvarlighet å gjøre. Det har noe med å få fram de beste resultatene å gjøre. Jeg vil jo si at når det legges fram forslag om at vi skal stryke at vi skal være ansvarlige, ja, da er det grunn til å spørre om vi skal bytte ut det med uansvarlige. Jeg synes ikke vi skal være redde for å fastslå at vi er ansvarlige. Selv om vi måtte vedta krav som måtte ligge på en ramme på både 7 og 8%, så kunne vi ha en begrunnelse for at det var forsvarlig. Å være redd for den type uttrykk for en organisasjon som Landsorganisasjonen, at vi er forsvarlige, det skremmer meg litt. Da tror jeg ikke vi helt har gjennomtenkt hva det egentlig ligger i en slik uttalelse.

Når det snakkes om ettårig avtale, vil jeg minne om at det vi gjør når vi reiser krav ved denne revisjonen, som ved andre, er å kreve en 2-årig tariffavtale, hvor i det som har med økonomi å gjøre, er knyttet til første avtaleår. Annet avtaleår kommer vi tilbake til på et senere tidspunkt, i forhold til de reguleringsbestemmelsene vi har. Vi har alltid formulert disse slik at vi har et selvstendig forhandlingstidspunkt/grunnlag og det virkemiddel som første avtaleår gir der vi ikke blir enige. Jeg må si at hvis det er økonomi vi snakker om som grunnlag for usikkerhet, kan jeg ikke skjønne at det er noe problem for oss med en 2-årig tariffavtale.

Det er reist spørsmål om lengden av lavlønnsstrekket som vi ønsker å gjennomføre. For at det ikke skal bli noen misforståelse, er det viktig for oss å få anledning til å gjennomføre trekket i to kvar-

taler. Det er også viktig for oss å konstatere at får vi to kvartaler, så skal vi være særdeles godt fornøyd med det. Da har vi en løsning vi i fellesskap står for. Det er innenfor noen områder dette er problematisk. Begynner vi å snakke om forlengelse av det, så skaper vi interne problemer som vi skal holde oss unna. Jeg håper vi i så måte kan vedta det vi inviterer til.

Spørsmålet fra Elvy går på: Hva gjør vi pr 1 april når ikke tariffrevisjonen er ferdig behandlet, nærmest uansett hva slags form vi gir det? Jeg opplever situasjonen slik at det er uriktig av oss å stoppe en trekkordning. Hvis dette representantskapsmøtet gir oss fullmakt til å reise saken på det grunnlaget det gir, da vil vi videreføre trekkordningen pr 1 april, og så gir medlemmene beskjed gjennom uravstemningen. Den omvendte veien vil være særs vanskelig.

Elvy reiste også en rekke spørsmål i forbindelse med konsumprisindeksen. Da økonomisk avdeling besvarte ditt brev som de gjorde, var det på bakgrunn av at det dere ba om, var informasjon som Statistisk Sentralbyrå ikke gir oss i Landsorganisasjonen. De har ikke rett til det. Derfor ble dette oversendt til Statistisk Sentralbyrå. Det neste spørsmålet du har reist, er til behandling på økonomisk avdeling, og gjennom din påminnelse her, er jeg rimelig sikker på at det setter litt fart i behandlingen, og at det ikke går lenge før du får svar på det.

Oddrunn Remvik reiste tre forslag. Når vi møtes her og får et forslag på bordet, så kan hver enkelt av oss ha oppfatninger om liteter, men også formuleringer. I den grad vi har oppfatninger om realiteter, så setter vi fram forslag om det. Er det formuleringer kan vi også gjøre det, men jeg er sikker på at vi er enige om at dette er et for stort organ til å være noen redaksjonskomite. Vi må forsøke å håndtere dette på en måte som gjør at hvis det er forslag til endringer i selve teksten, forslag som vi tror det vil være mulig å fange opp på en måte som er i tråd med forslagstillerens intensjoner om å gjøre det bedre, da er det riktig at dirigenten ber om at den type forslag oversendes Sekretariatet, slik at vi i ro og fred får anledning til å se på dem. Men er det forslag som går på realiteter, så vil jeg tro at dirigenten tar dem opp til den behandling som det tilsier. Du hadde noen konkrete forslag som gikk på likelønn og kvinner. Jeg har ingen problemer med at vi markerer likelønnsspørsmålet som en del av lavlønsspørsmålet.

Det er konstatert at 80% av de lavlønnte er kvinner, men jeg håper ikke at vi i den konstateringen gjør det slik at vi ikke tar med oss de 20% av mannfolkene som er lavlønnte også. Vi behandler lavlønnsproblemet ut i fra hvilken lønn man har, og ikke hvilket kjønn man er. Det er grunnlaget for håndteringen av det. Har vi dette i

mente, så tror jeg vi skal klare å håndtere dette på en måte vi kan stå sammen om.

Rolf Frøysland sa at han hadde bestemt seg. Jeg vet at Rolf har hatt landsmøte, jeg hørte debatten der. Rolf sa at NNN har hatt to landsstyremøter. Tilfeldigvis var jeg til stede på begge to. Når du sier at du fremdeles er overbevist om at forbundsvis oppgjør er det beste, hvis ikke jeg i min avrunding greier å overbevise deg, så må jeg si at akkurat der melder jeg pass. Jeg er rimelig sikker på at uansett hva jeg måtte si, så vil du, Rolf, ut fra din overbevisning innta de holdninger du her har gitt uttrykk for. Spesielle tillegg, spurte du om. Det ligger ikke her, fordi det ikke er med i den modellen vi tilrettelegger. Vi har en helhet i det, som jeg prøvde å presentere, og i den ligger det ikke det du reiste spørsmål om.

Leif Sande og jeg er like uenige nå som vi var foran representantskapsmøtet da vi skulle behandle oppgjøret i 1988. Jeg konstaterer det, uten at jeg har registrert at det har gått ut over vennskapet. Vi skal stå sammen om det vi vedtar også i framtida, men det er klart at du gjør noen vurderinger som ikke er i overensstemmelse med det vi har lagt fram. Da er det ikke nødvendig for meg å kommentere det ytterligere.

Jeg er litt overrasket over konklusjonen til vår venn Johannes Henriksen fra NEKF. Du reiste et spørsmål som jeg har møtt tidligere i Elektriikerforbundet. Det gjelder dette med samordning av uravstemningen. Jeg ga et svar i landsstyremøtet hos dere, som jeg må gjenta nå. «Når vi har samordnede oppgjør på et slikt grunnlag som vi har nå, er det ikke logisk om vi ikke også har en samordning av uravstemningen. Det er umulig å tenke seg en annen modell. Det er vår overbevisning. Landsstyremøtet svarte med at de gikk inn for samordnede forbundsvis oppgjør. Det synes jeg var et godt svar.

Til Ketil om tilleggforslag vedrørende punkt 14 – innenriks sjøfart. – Det er ikke avgjørende for oss hva vi kaller overskriften. Det avgjørende for oss er hva som står i teksten. Det vises til Kongressens vedtak, og forslaget gjelder alle grupper som omfattes av sjømannsfradraget. Det trodde vi var en formulering som i denne sammenheng var dekkende.

Einar Hysvær og jeg har også noen sammenstøt en gang i mellom. Du sa selv at du skulle være litt ekkel. Da jeg gikk opp på talerstolen i formiddag sa du. «Har du noe galt å si, så ta det i innledningen og ikke i avslutningen». Nå er det slik at du ga uttrykk for at du skulle være ekkel selv, og da synes jeg at jeg fikk en tilgodelapp. Skal jeg være litt fleipete, du sa du var glad du var i mindretall i 88/89. Jeg håper gleden fortsetter, for å si det slik.

NNN er ett av mange forbund som virkelig har engasjert seg,

ikke bare i lavlønnsdiskusjonen, men også i håndtering av problemet. Da vet du, Einar, at det oppgjøret vi bruker som eksempel på hvordan vi kan gjøre en slik jobb, er oppgjøret 1980. Det var da vi gjennomførte den garantiordningen vi i dag snakker om å forbedre. Det var da vi laget et system som gjør at vi løftet opp f.eks. kvinnelønnene. Vi løftet opp de lavlønne med basis i den modellen, og vi greide å vedlikeholde det en lang stund. Nå skal vi forbedre den fordi vi registrer at det er behov for det. Men gjennombruddet for de lavlønne var et samordnet oppgjør i 1980, hvor vi la hele vår sjel og kraft i at dette skulle være de lavlønnes oppgjør. Da snakket vi ikke forbi hverandre – vi sto sammen om det. Vi snakket om samme mål og om samme midler, og jeg er litt opptatt av at når vi legger lista litt opptil, må ikke misnøyen over at lista ikke ligger enda høyere, føre til at vi oppfattes som misfornøyde med det ambisjonsnivå vi nå setter. Det kan skade saken vi er opptatt av, og det er vi særdeles opptatt av fra LOs side at vi ikke kommer i en situasjon at vi gjør.

Til Willy Olsen vil jeg si: Jeg er enig med deg i at vi gjennom dette tariffoppgjøret ikke løser de problemer vi alle kjenner, og som du godt beskrev, når det gjelder Finnmark. Det må aldri være noen tvil om at det må noe annet og mye mer fundamentalt til enn et tariffoppgjør hvis vi skal gjøre det.

Jeg tillater meg å minne om at da vi hadde det siste møte hos statsministeren og Syse la fram kystpakken sin, sa vi at den, statsminister, ville du ha måttet kommet med uansett om vi hadde tariffoppgjør, og LO hadde bedt om et møte eller ikke. Den pakken du legger fram skal ikke de LO-organiserte finansiere gjennom moderasjon ved tariffoppgjøret i 1990.

Vi har fra LOs side hatt et arbeid i sving med representanter fra våre organisasjonsledd i Nord-Norge, ledet av en tillitsvalgt i LO, Per Gunnar, som ved siden av andre arbeidsoppgaver også har fått en i tillegg, som vi ikke hadde noen tillitsvalgt på tidligere, nemlig å være koordinator i spørsmål som angår Nord-Norge. Vi har hatt en prosess som endte i Sekretariatet, hvor vi vedtok et felles utspill om situasjonen i Nord-Norge. Vi skal gå ut med det, men vi gjorde det ikke i dag. I dag ville det ha druknet i forpostfektninger som angår tariffoppgjøret 1990. Når det har roet seg litt med spekulasjoner om det, skal vi trå til og markere vårt krav i forhold til de problemer du reiste, på en skikkelig og anstendig måte, som forhåpentligvis blir oppfattet som det hos medlemmene våre i den delen av landet du her viste til.

Jeg skjønner godt Olav Lindrupsens synspunkter når han beskriver en del ulike ting. Særlig viktig er spørsmålet om hvordan vi skal følge opp vårt handlingsprogram. Jeg går da tilbake til noe jeg

sa for noen minutter siden. Vi må ikke stille oss i den situasjon at ikke vi sørger for å holde sakene våre varme. Sørge for å få dem på dagsordenen i samfunnsdebatten i Stortinget, hos arbeidsgiverne og i opinionen. De må være klar over hvor vi står i ulike saker. Vi må ikke være redd for å nevne dem fordi vi ikke finner løsningen i morgen. Det er den utålmodigheten som har vært arbeiderbevegelsens styrke historisk, og den må vi passe på å ta med oss. Jeg tror det er et helt sentralt arbeidsredskap for oss også i den tiden vi går i møte.

Avslutningsvis vil jeg si at dette har vært en rimelig god debatt, med bakgrunn i at vi har en stram periode bak oss med lønnslov. Vi har forventninger til framtiden. Vi vet det er forventninger ute. Vi er enige om det meste hva angår hvilke krav vi skal reise. Vi er uenige om virkemidlene. Denne situasjonen vil jeg også ta med når jeg belyser det vi har vært uenige om. Vi beskriver i den forstand andre aktører i samfunnet vi er misfornøyd med. Det være seg Regjeringen, næringslivet, børshaiene. Vi er jo enige der. Vi skal ikke være noen lakeier for dem. Det har ikke flertallet ment å være. Det skal vi aldri være, men vi skal være den type realister at vi skal ta utgangspunkt i felles vedtak vi står sammen om, og Kongressen er fremdeles bare 109 dager unna. Jeg synes det er viktig at vi finner fram til en måte å håndtere dette på, som gjør at vi står best rustet. Skulle vi ikke bli helt enige i denne forsamlingen, så ser jeg ikke det som en katastrofe.

Nå har vi fått demokrati i øst – vi skal tåle litt av det i Norge også.

– La meg håpe vi fatter et vedtak her som gjør at LO blir oppfattet med vilje og ansvar overfor de som er våre medlemmer, og at vi har ambisjoner om en framtid som ikke skal domineres av oppfatninger som blir kjørt i marken av grupper utenfor arbeiderbevegelsen, men da må vi stå sammen om en slik oppgave. Det er jeg sikker på vi vil gjøre.

Dirigenten anså dermed debatten for avsluttet.

VOTERING

Dirigenten refererte følgende forslag: Fra Oddrun Remvik til pkt 1 i Sekretariatets forslag:

«Utfordringene, 4. linje, også for noen av våre grupper i jobb er situasjonen vanskelig ikke minst for de mange lavlønne kvinnene.

I tillegg kommer et høyt rentenivå osv.

Foreslår dette som en innskutt setning.

Fra Oddrun Remvik på vegne av Norsk Barnevernspedagogforbund, Norsk Sosionomforbund og Norsk Vernepleierforbund:

1. setning i pkt 6 utgår.

«LO ansvarlig osv.....»

Fra Oddrun Remvik til pkt 6 hvor det heter:

«Dette gjelder særlig lønnsmessige tiltak for kvinner.»

Fra Kjell Bjørndalen til pkt. 13. Teknisk gjennomføring:

«... inkludert lokale forhandlinger» strykes.

Fra Johannes Henriksen til sakslistas pkt. 4.

Følgende tekst legges inn i avslutning av 2. setning i punkt 13. (Teknisk gjennomføring). D.v.s. foran «Det må settes betingelser..» o.s.v.

Forslag:

... som gjennomføres separat for hvert overenskomstområde.»

Fra Ketil Karlsen.

Endring av teksten i pkt 14.

«innenriks sjøfart og oljevirksomhet»

Fra Erling Oen: «Omformulering av Sekretariatets innstilling pkt 7:

«Landsorganisasjonen vil legge vekt på at tariffoppgjøret får en profil som virker klart til fordel for de lavest lønte. Med særlig vekt på bransjer hvor lavlønne kvinner dominerer som arbeidskraft. Kronetillegg og lavlønnsstillegg er virkemidler i denne sammenheng. Garantiordningen innenfor bransjer som ikke tilfredsstiller 90% av industriens lønnsgjennomsnitt, må endres slik at de tilfredsstiller forannevnte betingelser. Garantiordningen må også bygges ut for grupper utenfor NHO-området. Dette vil i tillegg til LOs likelønnsprosjekt bety en sterkere innsats i likelønnsarbeidet.»

Fra Sidsel Bauck til pkt. 7. Innledningsvis står det: at forslaget om forbundsvist oppgjør ikke blir vedtatt, fremmes følgende subsidiære forslag:

«LO understreker at lavlønn i stor utstrekning også er kvinnelønn, og krever en konkret opptrappingsplan over maksimalt to tariffperioder for å bringe de lavlønne opp på en lønn å leve av.

Det nivå som oppnås gjennom opptrappingen må opprettholdes ved tilfredsstillende garantiordninger.»

– Forelå ytterligere et forslag fra *Sidsel Bauck* som omhandlet tariffrevisjonen 1990:

«Vi slutter oss i hovedsak til synspunktene i det foreliggende dokument, men vil foreslå følgende i stedet for pkt 11, 12 og 13: Tariffrevisjonen blir gjennomført som et forbundsvist oppgjør, slik at det skal være de enkelte forbund som utformer krav og opptar forhandlinger med sine arbeidsgivermotparter om forbedringer i lønns- og arbeidsvilkår. Selv om forhandlingene gjennomføres forbundsvist, pålegger Representantskapet at Sekretariatet sørger for den nødvendige tariffpolitiske styring av oppgjøret, slik at vi oppnår en samlet enhetlig opptreden og full utnyttelse av LOs samlede styrke».

Foreligger to forslag til *tekstendringer* fra *Jardar Hendrichsen* som refererer seg til bilaget som knytter seg til dokument 3. Av praktiske grunner foreslås at vi tar det først, fordi det ikke betyr endringer i noen av de innstillingene som foreligger. Foreslår at *Jardar Hendrichsens forslag oversendes til Sekretariatet*.

VEDTAK: Enstemmig bifalt.

Forslaget fra *Sidsel Bauck* som bygger på en forutsetning om å fremme et subsidiært forslag hvis Sekretariatets innstilling om samordnet oppgjør går igjennom, finner dirigenten ingen annen måte å håndtere denne voteringen på enn at vi stiller *Sidsel Baucks* forslag om forbundsvise oppgjør opp mot Sekretariatets flertallsinnstilling om samordnet forbundsvist oppgjør.

Forsamlingen var enig i en slik behandlingsmåte.

VEDTAK: Sekretariatets flertallsinnstilling ble vedtatt mot 31 stemmer.

– *Dirigenten* vil foreslå at vi tar dokumentet fra Sekretariatet om tariffrevisjonen 1990 til avstemning.

Pkt. 1 – utfordringer.

Der har vi forslag til alternativ fra *Oddrun Remvik*. Ingen andre forslag til pkt 1.

– *Dirigenten*: – Jeg er sympatisk innstilt til innholdet i forslaget fra *Oddrun Remvik*, men siden vi neppe egner oss som redaksjonskomite, vil dirigenten antyde at *Remviks* forslag oversendes Sekretariatet.

VEDTAK: Dirigentens forslag om oversendelse til Sekretariatet ble enstemmig vedtatt.

Ingen avvikende forslag til pkt 2 – den økonomiske situasjon.

VEDTAK: Godkjent.

Ingen forslag til pkt 3 – overordnede hensyn.

VEDTAK: Godkjent.

Pkt. 4 – lavere rente
Ingen forslag til dette pkt.

VEDTAK: Godkjent.

Pkt. 5 – prisstigningen.
Ingen avvikende forslag.

VEDTAK: Godkjent.

Pkt. 6 – Forslaget fra *Oddrun Remvik* om å ta bort første setning i punktet ble satt opp mot punkt 6 som helhet.

VEDTAK: Remviks forslag avvist mot 4 stemmer.

– *Forslaget* fra *Oddrun Remvik* om følgende tilføyelse: «Dette gjelder særlig lønnsmessige tiltak for kvinner»

VEDTAK: Godkjent.

– Foreligger forslag fra *Erling Oen* til en omredigering av pkt. 7.
– *Dirigenten* vil foreslå at dette forslaget oversendes Sekretariatet.

VEDTAK: Dirigentens forslag om oversendelse til Sekretariatet ble enstemmig vedtatt.

– Fra *Sidsel Bauck* foreligger forslag til nytt punkt 7:

– *Dirigenten* vurderer dette slik at det framstår som et alternativ til den tekst som ligger i Sekretariatets innstilling, og føler at det vil være riktig å stille dette forslaget opp mot Sekretariatets pkt 7.

Sidsel Bauck: – Dirigenten er kommet mer på rett vei etter hvert, men det som står i mitt forslag er at det skal være en tilføyelse før siste setning. Det er altså noe som skal inn i tillegg og ikke noe alternativ til det som står der.

Dirigenten: – Jeg har oppfattet poenget. Det innebærer da at vi tar en votering om dette skal være et tillegg eller ikke, fordi det er en såvidt stor endring av det materielle innhold at dirigenten finner at vi må gjøre det på den måten.

VEDTAK: Sidsel Baucks forslag falt mot 30 stemmer.

Pkt 8 – Sluttvederlagsordningen.
Ingen avvikende forslag.

VEDTAK: Godkjent.

Pkt 9 – Opplysnings- og utviklingsfondet.
Ingen andre forslag foreligger.

VEDTAK: Godkjent.

Pkt 10 – Andre grupper.
Ingen andre forslag.

VEDTAK: Godkjent.

Pkt. 11 – Oppgjørsform

VEDTAK: Godkjent.

Pkt 12 – Rammer og fordeling.

VEDTAK: Godkjent.

– *Pkt 13 – Teknisk gjennomføring*
Foreligger forslag fra *Kjell Bjørndalen* om at «inkludert lokale forhandlinger» i 2. setning strykes.

– Kan *Bjørndalen* akseptere at dette oversendes Sekretariatet?

Kjell Bjørndalen: – Slik Sekretariatets forslag er formulert i pkt 13, innebærer det et problem rent praktisk, som jeg tidligere påpekte, men samtidig ligger det jo også en formell begrensning i forhold til våre tariffavtalers bestemmelser på dette punktet. Det har jeg et oppriktig ønske og behov for å gjøre Representantskapet oppmerksom på. Det er dette som gjør at en i pkt 11 ikke har den verdien som faktisk er uttrykt der. Det er den begrensningen som faktisk ligger i dette, som gjør at jeg er bekymret og ønsker dette endret i tråd med mitt forslag. Imidlertid har jeg den tilliten til Sekretariatet at de vil vurdere dette på nytt, og i tråd med de intensjoner som ligger i mitt forslag. Følgelig aksepterer jeg henstillingen om at forslaget oversendes Sekretariatet.

Dirigenten takket for tilliten på vegne av Sekretariatet.

Leif Sande ba om ordet til forretningsorden. – Yngve sa i sitt innlegg, da han behandlet dette forslaget, at hvis forslaget blir vedtatt, innebærer det egentlig et nytt oppgjør – en annen oppgjørsform. Jeg synes det er galt å sende over et forslag som innebærer en annen oppgjørsform. Vi må jo vite hvilken oppgjørsform vi vedtar. Jeg synes vi bør stemme over det.

Dirigenten: – Dette var ikke til forretningsordenen. Vi har fått et tilsagn fra *Bjørndalen*, og dirigenten har takket på vegne av Sekretariatet for tilliten. Jeg oppfatter derfor forsamlingen dithen at dette oversendes Sekretariatet.

Dirigenten: – Foreligger ytterligere et forslag under *pkt 13* fra *Johannes Henriksen*. Her er realiteten i forslaget slik at det er så sterkt avvikende fra Sekretariatets innstilling, at *Henriksens forslag* stilles opp mot Sekretariatets forslag.

VEDTAK: Sekretariatets forslag ble vedtatt mot 4 stemmer.

Pkt. 14 – Innenriks sjøfart.

– Foreligger ytterligere et forslag framsatt av *Ketil Karlsen*.

– *Dirigenten* vil foreslå at dette oversendes Sekretariatet, med bakgrunn også i de kommentarene som lederen ga fra talerstolen. Vi har tatt sikte på å dekke de gruppene det gjelder, men er villig til å se en gang til på om formuleringen er god nok.

VEDTAK: Oversendes Sekretariatet.

– Pkt. 15 – *Avtaleperiodens lengde.*

Ingen har forlangt ordet eller fremmet forslag til dette punktet.

VEDTAK: Godkjent.

Hele Sekretariatets innstilling ble deretter satt under votering.

VEDTAK: Enstemmig godkjent.

Dirigenten tok deretter opp følgende forslag til votering:

«*Fullmakt til Sekretariatet.*

Innstilling: «På grunnlag av pkt 1 – 15 ovenfor, gis Sekretariatet fullmakt til å utforme de endelige krav og gjennomføre forhandlingene med de respektive tariffmotparter i privat og offentlig sektor.»

VEDTAK: Enstemmig godkjent.

Lavlønnsfondet/Utdanningsfond

Dirigenten tok opp Sekretariatets innstilling til vedtak som tidligere er referert.

VEDTAK: Enstemmig godkjent.

Til slutt tok dirigenten opp forslaget til uttalelse til Stortinget med krav om tiltak mot arbeidsløsheten.

VEDTAK: Enstemmig godkjent.

Saklistas punkt 5

Hovedavtalerevisjonen

Nestleder *Ole Knapp* holdt følgende innledning under dette punktet på saklista:

– La meg innledningsvis beklage at saksdokumentene om Hovedavtalerevisjonen ikke kunne sendes ut på forhånd.

Det har sammenheng med at vi nettopp er ferdige. Forhandlingene med NHO ble sluttført 31.01.90 – og protokollen er fra 12.2.90 – samme dag som forhandlingsresultatet er behandlet av det samlede forhandlingsutvalg og Sekretariatet. Av hensyn til å få avta-

len iverksatt snarest mulig, er det nødvendig å sluttbehandle den i dag.

Jeg håper protokollen, denne innledningen og framfor alt Representantskapets kjennskap til Hovedavtalen gir et godt nok grunnlag for behandlingen.

Basis for forhandlingene med NHO var Kongressens behandling i oktober ifjor, og Sekretariatets utforming av de endelige krav.

Kongressen aksepterte Sekretariatets innstilling til de innkomne forslag. I tillegg ble de forslag som ble reist under behandlingen i Kongressen oversendt Sekretariatet.

La meg rent stikkordsmessig nevne disse momentene som kom inn ved Kongressen:

- Prinsippet om Hovedavtalen som arbeidslivets grunnlov må være i takt med samfunnsutviklingen.
- Forbedret forhandlingsordning – raskere behandling og hovedorganisasjonenes ansvar for selvstendige standpunkter
- Overenskomstens virkeområde i forhold til eierskifter, entrepriserforhold og utmeldinger i NHO o.l.
- Tillitsvalgte arbeidsvilkår, status og rettsvern – f.eks. ved innskrenkninger og i forbindelse med konserner.
- Ansiennitetsbestemmelsene.
- Utvikling av medbestemmelsesretten i kap IX herunder innsynsrett og regnskapstilgang.
- Tilleggsavtalene: Erklæring om permisjon ved økt utdanning og rammeavtale m.h.t. deltid

Sekretariatet utformet krav i samsvar med dette. Men la meg først nevne at vi brukte en annen metode enn den tradisjonelle. Vi fremmet våre krav basert på prinsipielle synspunkter slik at diskusjoner om konkrete formuleringer først ble brakt inn under forhandlingenes gang.

Hensikten med dette var å søke å få til en mer grunnleggende gjennomgang, ubundet av konkrete formulerte krav til ordlyd.

Etter min vurdering var dette hensiktsmessig. Vi fikk – på mange områder – en slik bred gjennomdrøfting – og selv om ikke alt ga seg utslag i konkrete endringer, ligger det en del dimensjoner til grunn for de formuleringer som er blitt resultatet.

Når vi ikke har fått alt akkurat som vi ville det – vil jeg gjerne nevne et par forhold.

Yngve sa på Kongressen at Hovedavtalen er en avtale mellom to parter – og vi kommer ikke lenger enn det vi får den annen part med på. Det kan jeg også i ettertid fastslå.

Årsaken til det ligger selvsagt i realiteten i våre krav. Da Repre-

sentantskapet i januar 1986 behandlet Hovedavtalerevisjonen for 85–89, pekte Leif Haraldseth på at også motparten har sine krav – i en annen retning enn våre; og han sa bl.a.:

«På mange måter ga hovedavtaleforhandlingene denne gang et klart bilde av at vesentlige endringsforslag fra vår side innebærer til dels betydelige innskrenkninger i bedriftenes styringsrett. Det er derfor etterhvert vanskeligere og vanskeligere å nå fram med stadig nye krav.»

Og for såvidt kan en etter denne hovedavtalerevisjon bekrefte det.

Dette forhold medfører at det ikke uten videre er lett å få til prinsipielle endringer gjennom en kort og hektisk forhandlings-situasjon.

I mange saker vil det være behov for grundigere utredninger som basis for handlinger. Dette har vi tatt konsekvensene av, og det vil på en del områder bli utvalgsarbeid i perioden, slik som vi i foregående periode hadde et utvalg om konsernbestemmelsene – et arbeid som kan avleses i årets forhandlingsresultat.

Forhandlingsresultatet ligger på deres bord – endringer er markert med understrekninger. Jeg kommer ikke til å gå inn i detaljene, men siden dere ikke har hatt mulighet for å gå igjennom resultatet på forhånd, vil jeg nevne en del punkter:

- Prinsippet om Hovedavtalen må følge samfunnsutviklingen er nedfelt i forhandlingsprotokollen som rettesnor for en løpende vurdering av Hovedavtalen i den kommende 4 årsperiode. Jeg viser til vedlegg 3 (s. 24) pkt. 2.

Jeg nevner også i denne forbindelse protokolltilførsel til § 9–10 (s. 12) som lyder:

«Partene viser til den lange tradisjon som er utviklet i Norge når det gjelder samarbeide m.v. mellom ledelsen, ansatte og deres tillitsvalgte i bedrifter og konserner.

Partene er opptatt av at utviklingen på dette område innen EF og gjennom den økende internasjonalisering også følges opp i Hovedavtalen.

På denne bakgrunn er man enige om at det utvalg som er oppnevnt angående Kap III løpende følger utviklingen og påser at vår tradisjon på dette område videreføres.»

- Forbedret forhandlingsordning:

Vi har fått innfridd kravet om en søkmålsfrist på 1 måned for Nemndssaker etter § 3–7. Jeg presiserer at den gjelder begge veier. Forøvrig vil § 3–7 og gråsonespørsmålene bli vurdert videre i perioden. Jeg viser også her til vedlegg 3.

Vi har strammere frister på forhandlinger ved permittering i kap. 8.

Ellers har vi kommet til enighet om en praktisk forhandlingsordning mellom LO–NHO som skulle gi grunnlag for at handlingen av tvistesaker går adskillelig raskere. I LO vil Jan Balstad som har ansvaret for samordningen på privat sektor få med seg Evy Boverud Pedersen, Liv Undheim og Per Gunnar Olsen til å dekke forhandlingene.

Behandlingen på forbundsnivå er selvfølgelig fortsatt forbundenes ansvar.

- Når det gjelder overenskomstens virkeområde, nådde vi ikke fram med et krav om nærmere regulering i Hovedavtalen m.h.t. innleie, utsetting av arbeid og entrepriser. Det er imidlertid presisert at lov og avtaleforhold må følges. Sysselsettingsspørsmål generelt skal drøftes etter § 9.

Vi har fått en varslingsregel når bedrifter melder seg ut av NHO, slik at forbundene kan videreføre avtalen direkte med bedriften ved avtaleutløp.

- I tillitsmannsbestemmelsene er det også visse forbedringer – sett i forhold til endrede eierstruktur – og det er i § 5–8 fastsatt at det i konserner SKAL etableres konsernutvalg etter reglene i del B. Det er videre – adgang til å kreve forhandlinger om avtale om tid til tillitsvalgsarbeid og adgangen til møter i arbeidstida er utvidet.

Tillitsmannsvernet er styrket ved at det skal legges vekt på den spesielle stilling de tillitsvalgte har i bedriften. Dette gjelder nå generelt.

Jeg nevner her at NHO ville ha bestemmelsen fjernet.

- Vi har fått til bestemmelsen i kap 7 om bedriftshelsetjeneste. LO og NHO har også ferdigbehandlet en avtale om opplæring i verne- og miljøarbeide. Avtalen er godkjent i Sekretariatet og hovedavtaleprotokollen med NHO vil da bety at denne avtale inngår som en ny tilleggsavtale.

- Kap 9 – medbestemmelse, var også denne gang gjenstand for lange og vanskelig forhandlinger – men også for klare forbedringer.

Bestemmelsen er omredigert, men jeg nevner særlig § 9–3 (s. 8–11).

Det fastslås i § 9–3 at bedriften – så tidlig som mulig – skal drøfte

spørsmål som vedrører bedriftens økonomiske og produksjonsmessige stilling og utvikling omlegginger som er av viktighet for arbeidstakerne og deres arbeidsforhold, herunder produksjonsopplegg og metoder og helt generelt: sysselsettingsspørsmål, herunder også planer om utvidelser og innskrenkninger.

Det skal også drøftes med de tillitsvalgte ved fusjoner, oppsplitting, helt eller delvis salg, nedleggelse eller omorganisering.

I disse tilfeller skal det informeres om årsak og de juridiske, økonomiske og arbeidsmessige konsekvenser før de treffer sine beslutninger.

Når det gjaldt ansiennitet nådde vi ikke fram i helt konkrete avklaringer – bl.a. fordi en nærmere regulering i en viss grad kan kollidere med de individuelle hensyn som skal ivaretas etter AML § 60. Ansiennitetsspørsmålet vil imidlertid bli utredet nærmere. Jeg viser til vedlegg 4.

Jeg har ellers lyst til å markere 2 viktige forbedringer i § 9.

De tillitsvalgte får nå innsynsrett i forhold om bedriftens økonomiske situasjon i den grad de har behov i forhold til drøftingsplikten om de problemstillinger jeg nettopp har nevnt. Det andre er at bedriftens regnskaper skal forelegges de tillitsvalgte på forespørsel. De tillitsvalgte skal også forelegges årsoppgjøret.

Når det gjelder spørsmålet om ekstern rådgivning, har vi fått nedfelt prinsippet, og det kan tas opp med bedriften å få dekket utgiftene og få tilgang til nødvendig materiale.

Partene er ellers enige om at spørsmålet om virkning/sanskjoner når en bedrift ikke overholder sine plikter etter Kap IX drøftes i et særskilt utvalg, jfr. *vedlegg 2*.

- I § 10–7 har vi fått inn en tilføyelse om sluttvederlag som vi håper kan bidra til at våre medlemmer ikke går glipp av sluttvederlag p.g.a. svikt i bedriftens rutiner.
- Det er visse endringer i del B og det er enighet om vesentlige endringer av Tilleggsavtale 1. Disse er basert på et utvalgsarbeid i regi av Habut-styret.
- Med hensyn til likestilling konstaterte partene at det er vel så mye behov for praktisk oppfølging som tekstforbedringer i avtalen. Vi har tatt konsekvensene av dette og foreslår et partssammensatt utvalg som skal følge opp nettopp på dette området.
- Felleserklæringen om økt utdanning er endret, basert på en fel-

les erkjennelse av hvor viktig kunnskapsutvikling er for våre medlemmer, bedriften og samfunnet.

- Når det gjelder deltid, er det laget en felleserklæring om dette. LO vil bistå forbundene med rådgivning i forbindelse med aktuell tariffregulering.

Den nye avtalen, hvis den blir godkjent, får virkning fra 1.3.90 til 31.12.93.

Alt tatt i betraktning er det etter min mening slik at resultatet av forhandlingene og de muligheter som ligger i en ny metode med utvalgsarbeide i perioden et er rimelig tilfredsstillende resultat.

På vegne av et enstemmig Sekretariat anbefaler jeg overfor Representantskapet at forhandlingsresultatet hva angår Hovedavtalen godkjennes.

Vedlagt denne saken foreligger protokoll fra forhandlingene om revisjon av Hovedavtalen LO/NHO, avtale om opplæring i verne- og miljøarbeid mellom LO/NHO, som inntas som tilleggsavtale til Hovedavtalen, og protokoll fra forhandlingene om revisjon av Hovedavtalen for bygge- og anleggsgagene.

PROTOKOLL FRA FORHANDLINGENE OM REVISJON AV HOVEDAVTALEN LO-NHO

13., 14. og 15. november og 13. desember 1989 og 31. januar 1990, har det vært ført forhandlinger mellom Landsorganisasjonen i Norge og Næringslivets Hovedorganisasjon om revisjon av Hovedavtalen.

Tilstede fra partene én eller flere dager:

Fra LO:
Yngve Hågensen
Ole Knapp
Svein-Erik Oxholm
Jan Balstad
Evy Buverud Pedersen
Liv Undheim
Per Gunnar Olsen
Harald Øveraas

Fra NHO:
Ragnar Halvorsen
Fredrik Thoresen
Bjørn Gullaksen
Egil Myklebust
Lars Chr. Berge
Gunnar Flaatt
Kjell I. Grue
Arne Jacobsen

Gunnar Grimnes
John Stene
Kjell Martinsen
Sidsel Bauck
Arthur Svensson
Arne Grøttum
Walter Kolstad
Erling Oen
Kjell Christoffersen
Edvin Ramsvik
Lars A. Myhre
Magnus Midtbø
Anton Solheim
Johnny Hagen
Arne Klausen
Anders Bj. Rodal
Kjell Røttereng
Bjørn Kolby
Ingeborg Moen Borgerud
Einar Stueland
Haakon Skaug
Lars Olav Skårberg
Anne-Cathrine Knudsen
Juul Bjerke
Tor Andersen
Gunnar Jan Hansen
Arnold Johannessen
Aase Morin

Asbjørn Lien
Einar Østerdahl Poulsson
Finn Ramstad
Helge Sletten
Olaf Stene
Per Storebakken
Harald Thomassen
Erik C. Aagard
Ole E. Paulsen
Halvor Ø. Vaage
Kjell B. Einarsen
Magne Braadland
Kjell Stenstadvold
Harald Rysst
Jacob Skau-Jacobsen
Wilh. A. Andersen
Tore Hurlen
Even Chr. Løchen
Arvid Sand
Tor Sodeland
Carl E Rønneberg
Per Jæger
Hans Jørn Rønningen

Det er oppnådd enighet om følgende endringer i hovedavtalen:
Endringer og tilføyelser er uthevet, bortsett fra helt nye tekster eller tekster som er helt omformulert.

DEL A

Kap. I

Ad § 1- 1: Næringslivets Hovedorganisasjon (NHO) er inntrådt som part i avtalen i stedet for N.A.F. § 1-1 og ordlyden i avtalen for øvrig korrigeres i samsvar med dette.

Ad § 1- 2: I § 9-3 nr. 1 inntas følgende protokolltilførsel:

Partene understreker betydningen av at innleie av arbeidskraft, utsetting av arbeid og entrepriselig- nende ordninger praktiseres innenfor rammen av gjeldende lov og avtaleverk.
Behov for praktiske reguleringer anbefales løst gjennom de enkelte overenskomster.

Ad § 1- 3: Varighetsbestemmelsen endres. 01.01.90 – 31.12.93, dog slik at den tidligere avtale praktiseres frem til 01.03.90.

Kap. II

I forbindelse med § 2-2 henvises til § 9-3 nr. 4 som tilføyes ny siste setning:

Dersom en bedrift ønsker å gjennomføre slike endringer i bestående arbeidsforhold og LO og forbundene hevder dette vil være tariffstridig, kan LO ta opp med NHO spørsmålet om å utsette iverksettelsen inntil forhandlingsmøte mellom hovedorganisasjonene er avholdt. Slikt møte skal i tilfelle avholdes innen 1 uke etter at det er fremsatt skriftlig krav om det.

Partene inntar i sine kommentarer at denne bestemmelse medfører ingen innskrenkninger i gjeldende rett om arbeidsgivers resignasjonsplikt, jfr. kap. II.

Kap. III

Ad § 3- 7: nr. 1 tilføyes følgende ny 3. setning:

Dersom det ikke oppnås enighet gjennom forhandlinger, må den part som bestrider overenskomstrakraret utta stevning for Den Faste Nemnd innen 1 måned fra forhandlingenes avslutning.

Ad §§ 3- 7, 3-8, 3-9: Bestemmelsene gjennomgås med sikte på forenkling. Gråsonedrøftelsene videreføres. Se særskilt protokolltilførsel. Vedlegg 3.

- Ad § 3-10: Ny:
Dersom en tariffbundet bedrift trer ut av NHO i tariffperioden, skal NHO varsle angjeldende forbund om uttreddelsen og tidspunktet for den så snart som mulig.
En bedrift som trer ut av NHO i tariffperioden er fortsatt bundet av de tariffavtaler som gjaldt ved uttreddelsen. (Jfr. Arbeidstvistlovens § 3 nr. 4).

Kap V

- Ad § 5- 1: nytt 2. ledd:

Når en bedrift blir splittet i mindre enheter, og de tidligere eiere har vesentlige eierinteresser i de nye selskaper, kan arbeidstakere innenfor samme forbundsområde kreve at det i en overgangsperiode på inntil 6 måneder, opprettes et felles arbeidsutvalg av tillitsvalgte, jfr. § 5-4.

- Ad § 5- 2: Nytt 4. ledd:

Partene på den enkelte bedrift kan, med vekt på struktur og organisasjonsform, treffe skriftlig avtale om et større antall tillitsvalgte enn det som følger av 2. ledd.

- Ad § 5- 3: Partene i renholdsbransjen forutsettes å drøfte spørsmålet om gruppevis tillitsvalgte for dem som arbeider permanent utenfor bedriftens faste arbeidssted.

- Ad § 5- 5: 1. ledd:

En av de tillitsvalgte kan velges som studietillitsvalgt som skal ta seg av yrkesopplæring samt faglig opplysningsvirksomhet og tilleggsavtale VII. Bedriften skal ta studietillitsvalgte med på råd, før det settes i gang opplæringstiltak. Videre kan det blant de tillitsvalgte velges tillitsvalgte til andre spesielle oppgaver, f.eks. en produktivitetstillitsvalgt.

- Ad § 5- 8: Konsernutvalg
I konserner skal det etableres konsernutvalg i henhold til reglene i avtalens kap XIV.

Protokolltilførselen utgår.

- Ad § 5- 9: Overskriften endres til:

Koordineringsutvalg ved oppføring av store anlegg m.v.

Innledningen endres slik:

Ved oppføring av store anlegg og store tidsbegrensede arbeider som ombygginger/-opprustninger av slike anlegg, hvor flere bedrifter er engasjert i gjennomføringen, kan det etableres et koordineringsutvalg.....

Nytt 2. ledd:

Ett av medlemmene i utvalget kan spesielt ta seg av kulturelle, velferdsmessige og sosiale forhold.

Kap VI

- Ad § 6- 6: nr. 1 Innledningen skal lyde:

Hovedorganisasjonene er enige om at tillitsvalgte skal få nødvendig tid til å utføre sitt arbeid som tillitsvalgte i bedriftene, jfr. § 6-1. I denne sammenheng skal det, dersom en av partene ønsker det, føres lokale forhandlinger om opprettelse av avtale om den tid som tillitsvalgte trenger for å utføre arbeidet som tillitsvalgt innenfor bedriftens ordinære arbeidstid. Den samlede tid

1. avsnitt tilføyes:

De tillitsvalgte skal i alle fall ha adgang til telefon og rett til låsbart skap.

2. avsnitt uendret.

Ad § 6- 7: Omredigeres og endres slik:

1. Utvalget av tillitsvalgte kan i forståelse med bedriftsledelsen holde møte i arbeidstiden uten trekk i lønn.
Ved planer om fusjoner, fusjoner og større omorganiseringer, kan de tillitsvalgte ved de berørte bedrifter i forståelse med bedriftsledelsen avholde fellesmøter uten trekk i lønn.
2. Klubbmøte for valg av tillitsvalgte og avstemning over tarifforslag kan holdes i arbeidstiden uten trekk i lønn såfremt dette ikke medfører vesentlige driftsmessige ulemper.
Når utvalget av tillitsvalgte i forståelse med bedriftsledelsen er av den oppfatning at avgjørelse i saker må fattes omgående eller at saker av særlig viktighet skal behandles, kan det holdes klubbmøter i arbeidstiden uten trekk i lønn.
Dersom virksomhetens driftstid strekker seg ut over 8 timer, kan klubbmøte i forståelse med bedriftsledelsen holdes i arbeidstiden uten trekk i lønn.
Dersom saken ikke krever omgående avgjørelse, skal bedriften gis minst 8 dagers varsel.

Ad § 6-11: De 2 første avsnitt endres slik:

Oppsigelse eller avskjed av tillitsvalgt kan ikke skje uten saklig grunn. *Det skal, i tillegg til ansiennitet og andre grunner som det finnes rimelig å ta hensyn til, legges vekt på den spesielle stilling de tillitsvalgte har i bedriften.*
Arbeidsgiveren skal ved individuell oppsigelse av slike arbeidstakere gi dem 12 ukers oppsigelsesfrist om ikke arbeidsmiljøloven eller arbeidsavtalen gir rett til lengre frist.
Hvis det av LO blir gjort gjeldende at oppsigelsen er usaklig, skal fratredelse ikke finne sted før Arbeidsrettens dom foreligger. Forutsetningen er at stevning er uttatt senest 8 uker etter at oppsigelsen er mottatt.
De bestemmelser som er gitt i arbeidsmiljølovens

§§ 57-67 om oppsigelser og avskjed får tilsvarende anvendelse, dog således at dersom det av LO gjøres gjeldende at en oppsigelse eller avskjed ikke er saklig begrunnet, skal LO bringe saken direkte inn for Arbeidsretten.

Kap VII

Overskriften endres til:

Vernearbeid og bedriftshelsetjeneste.

Ad § 7- 4: Ny:

Bedriften skal når den er pliktig til å ha bedriftshelsetjeneste etter arbeidsmiljøloven, tilslutte seg en bedriftshelsetjenesteordning. Dersom et slikt tilbud ikke finnes, skal bedriften og tillitsvalgte i fellesskap arbeide aktivt med andre bedrifter for å søke opprettet ordninger som tilfredsstiller lovens krav til bedriftshelsetjeneste.

Bedrifter som er av en slik størrelse at de ønsker egen ordning, skal drive denne i henhold til arbeidsmiljølovens forskrifter om bedriftshelsetjenesten.

Partene understreker den store betydningen av det forebyggende arbeid som ligger i denne ordningen.

Partene er enige om at etter undertegning av «Avtale om opplæring i verne- og miljøarbeide mellom Landsorganisasjonen i Norge og Næringslivets Hovedorganisasjon» skal den tas inn i Hovedavtalen som en tilleggsavtale.

Kap VIII

Ad § 8- 1: Nytt siste ledd:

Ved vurderingen av hvem som skal permitteres, skal det legges vekt på de spesielle oppgaver lederen i tillitsmannsutvalget har i bedriften.

Ad § 8- 4: Fristen for fornyet drøftelse i 1. ledd endres fra 2 til 1 måned.
Drøftingsplikten etter 2. ledd endres fra annenhver til hver måned.

Ad § 8- 8: 2. avsnitt siste setning gis følgende presisering:
Faller arbeidsplikten av denne grunn bort,

Kap IX

Ad § 9- 1: 6. ledd (om prosjektgrupper m.v.) tilføyes:

*«De tillitsvalgte skal uttale seg om gruppens sammensetning og mandat.
I nest siste ledd skal ordene: «i denne paragraf byttes til: i dette kapitel.*

Ad § 9- 3: skal lyde slik etter omredigering og endring:

1) *Bedriftens ledelse skal så tidlig som mulig drøfte med de tillitsvalgte (arbeidsutvalget):*

- a) *spørsmål som vedrører bedriftens økonomiske og produksjonsmessige stilling og utvikling.*
- b) *omlegginger som er av viktighet for arbeidstakerne og deres arbeidsforhold, herunder viktige endringer i produksjonsopplegg og metoder.*
- c) *sysselsettingsspørsmål, herunder planer om utvidelser og innskrenkninger.*
- d) *fusjon, fisjon, helt eller delvis salg av virksomhet, nedleggelse eller rettslig omorganisering.*

I slike saker skal de tillitsvalgte informeres om årsaken til disposisjonen og de juridiske, økonomiske og arbeidsmessige konsekvenser disposisjonen antas å innebære for arbeidstagerne.

Bedriftens ledelse skal sørge for at det avholdes et møte mellom de tillitsvalgte og de nye eierne hvor spørsmålene knyttet til overdra-

gelsen drøftes, herunder om tariffavtalen fortsatt skal gjelde

Dersom bedriften vurderer å nedlegge virksomheten, skal mulig videre drift, herunder om de ansatte ønsker å overta virksomheten, drøftes med de tillitsvalgte.

Protokolltilførsel:

Partene understreker betydningen av at innleie av arbeidskraft, utsetting av arbeid og entrepriselignende ordninger praktiseres innenfor rammen av gjeldende lov og avtaleverk.

Behov for praktiske reguleringer anbefales løst gjennom de enkelte overenskomster.

2) *Bedriftens ledelse skal videre drøfte med de tillitsvalgte (arbeidsutvalget) de alminnelige lønnsforhold og arbeidsforholdene ved bedriften, herunder forhold som har direkte sammenheng med arbeidsplassen og den daglige drift. Slike drøftelser skal holdes minst en gang i måneden med mindre partene blir enige om noe annet, og forøvrig når de tillitsvalgte ber om det.*

3) *Bedriftens ledelse skal holde arbeidstagerne regelmessig orientert om forhold som har umiddelbar sammenheng med deres arbeidsplass og den daglige drift.*

4) *Før bedriften treffer sine beslutninger i saker som angår arbeidstageres sysselsetting og arbeidsforhold, skal de tillitsvalgte gis muligheter for å fremme sine synspunkter. I de tilfeller bedriftsledelsen ikke finner å kunne ta hensyn til de tillitsvalgtes anførsler, skal den grunnliggende syn. Fra konferansen skal det settes opp protokoll som undertegnes av begge parter.*

Dersom en bedrift ønsker å gjennomføre slike endringer i bestående arbeidsforhold og LO og forbundene hevder dette vil være tariffstridig, kan LO ta opp med NHO spørsmålet om å utsette iverksettelsen inntil forhandlingsmøte mellom hovedorganisasjonene er avholdt. Slikt møte skal i tilfelle avholdes innen 1 uke etter at det er fremsatt skriftlig krav om det.

- 5) *Bedriftens regnskaper skal forelegges de tillitsvalgte på forespørsel.*

Årsoppgjøret skal forelegges de tillitsvalgte straks det er fastsatt.

De tillitsvalgte skal videre gis innsyn i forhold som vedrører bedriftens økonomiske situasjon i den grad de tillitsvalgte har bruk for slik informasjon for å ivareta medlemmenes interesser, jfr. pkt. 1 a-d.

Ved innføring av lønssystemer i bedrifter som forutsetter innsikt i økonomiske forhold som har betydning for systemet, skal de tillitsvalgte ha innsyn som muliggjør dette.

- 6) *De tillitsvalgte kan ta opp med bedriftens ledelse spørsmålet om å bruke eksternt rådgiver og om bedriften helt eller delvis skal dekke utgiftene.*

Dersom de tillitsvalgte benytter rådgiver ved gjennomgang av regnskaper, årsoppgjør m.v. skal vedkommende sikres tilgang til nødvendig materiale og informasjon som gir rådgiveren et grunnlag for å utføre oppdraget.

I den utstrekning rådgiveren har adgang til opplysninger av konfidensiell art, skal disse opplysninger ikke anvendes utover det oppdrag som er gitt vedkommende.

- 7) *Dersom bedriften har selvstendige avdelinger som har egen ledelse med myndighet til å treffe avgjørelser i spørsmål vedrørende avdelingen, får § 9-3 tilsvarende anvendelse på avdelingsnivå.*

Følgende inntas i kommentarene:

Bedriftens styrende organer kan ikke treffe endelige beslutninger om forhold nevnt i punkt 1 d før informasjonsplikten etter § 9-3 er overholdt.

Merknad til punktene 1 og 2 utgår. I stedet inntas følgende i kommentarene:

Bedriftsledelsen skal drøfte med de tillitsvalgte i hvilken utstrekning det finnes selvstendige avdelinger ved den enkelte bedrift.

Hvis enighet ikke oppnås kan spørsmålet forelegges hovedorganisasjonene.

Hovedorganisasjonene var enige om å be Kommunaldepartementet om at Arbeidsrettsrådet får i oppgave å vurdere hvorledes spørsmålet om tariffavtalens stilling ved virksomhetsoverdragelse best kan lovreguleres.

- Ad § 9- 5: Bestemmelsen endres slik:

«De tillitsvalgte skal på forhånd og så tidlig som mulig orienteres om forhold som bedriften ved møte med alle ansatte eller oppslag ønsker å informere hele arbeidsstokken om».

- Ad § 9- 7: 2. ledd skal lyde slik:

«Bedriftsledelsen skal medvirke til at de nye eiere så raskt som mulig redegjør overfor bedriftens ansatte for sine planer med oppkjøpet.»

- Ad § 9-10: Ny, protokolltilførsel:

Partene viser til den lange tradisjon som er utviklet i Norge når det gjelder samarbeide m.v. mellom ledelsen, ansatte og deres tillitsvalgte i bedrifter og konserner.

Partene er opptatt av at utviklingen på dette område innen EF og gjennom den økende internasjonalisering også følges opp i Hovedavtalen.

På denne bakgrunn er man enige om at det utvalg som er oppnevnt angående Kap III løpende følger utviklingen og påser at vår tradisjon på dette område videreføres.

Partene er enige om at spørsmålet om virkningen/sanksjoner når en bedrift ikke overholder sine plikter etter Kap IX drøftes i et særskilt utvalg, jfr. vedlegg 2.

Kap X

- Ad § 10- 2: Siste setning skal lyde slik:

«Oppsigelser i forbindelse med innskrenkninger m.v. skal under enhver omstendighet drøftes med de tillitsvalgte, jfr. § 9-3.»

Ad § 10- 5: Bestemmelsen skal lyde slik:

«Når det kan skje uten at viktige bedriftsmessige hensyn blir skadelidende, skal arbeidstakerne gis tjenestefrihet for ivaretagelse av offentlige verv (statlige og kommunale). Dette gjelder ikke når disse verv kan skjøttes utenfor arbeidstiden.

Ad § 10- 6: 2. ledd i innledningen skal lyde slik:

«I bedrifter hvor forholdene ligger til rette for det, gis arbeidstakere som blir valgt til eller ansatt i et lønnet tillitsverv i fagorganisasjonen»

Ad § 10- 7: Tilføyes ny bokstav g:

«Opplysning om hvorvidt det er søkt om sluttvederlag for arbeidstakeren».

Partene er videre enige om at man ved tariffrevisjonen 1990 vil endre sluttvederlagsavtalen slik at det kan dispenseres fra 3 årsregelen i pkt. II nr. 4.

Kap XI

Ad § 11- 3: I forhold til protokolltilføreselen er partene enige om at beløpsgrensen for gebyrfrie sjekker også i kommende 4-årsperiode bør være kr. 400,-, og i tillegg at uttak i bankautomater i åpningstiden bør være gebyrfrie.

Partene er enige om å avsende slike felles brev til Den Norske Bankforening og Sparebankforeningen i Norge som fremgår av vedlegg 1.

Ad § 11- 4: 2. ledds første setning skal lyde slik:

«De tillitsvalgte eller deres organisasjon skal levere bedriften oppgave over de organiserte arbeidstakere som trekkordningen skal gjelde for».

DEL B

Kap XIII

Samarbeidsrådet endres til *hovedorganisasjonene*.

§12- 8: 9. ledd tilføyes ny siste setning:

«Videre kan bedriftsutvalget være et forum for de ansattes aktive medvirkning i generelle utdanningsspørsmål.»

Kap XIV Konsernutvalg

Innledningen skal lyde:

Partene er enige om at det foreligger behov for på konsernbasis å drøfte saker som er nevnt i Hovedavtalens kap IX og § 12-8. En slik form for samarbeid skal foregå enten ved

Kap XVI

(endret og omskrevet)

PARTENES ANSVAR FOR OPPFØLGING AV SAMARBEIDSAVTALEN

Hovedorganisasjonene har et felles ansvar for informasjon og veiledning når det gjelder praktiseringen av samarbeidsavtalen i bedriftene.

Det felles ansvar for oppfølging av samarbeidsbestemmelsene ledes av styret nevnt i Kap. XVII.

På anmodning fra partene i den enkelte bedrift skal organisasjonene bistå med råd og veiledning ved opprettelse av samarbeidsorganer og ved videreutvikling av samarbeidsorganene som hensiktsmessige virkemidler for samarbeidet i bedriften.

Gjennom informasjon, opplæring og formidling av erfaringer skal organisasjonene i fellesskap spre kjennskap til samarbeidsavtalen og hvordan den kan bidra i utviklingen av bedriftene.

Kap XVII

ny:

ORGANISASJONENES FELLESTILTAK – SAMARBEID OG UTVIKLING

Fellestiltakene innen samarbeid og utvikling ledes av et styre. Dette omfatter tiltak etter Del B. Tileggsavtale I og eventuelle andre som partene er enige om.

Styret består av 3 representanter med varamedlemmer oppnevnt av LO, 3 representanter med varamedlemmer oppnevnt av NHO. Første varamedlem fra hver av partene har møterett. I tillegg kommer 2 medlemmer med faglig kompetanse som partene oppnevner i fellesskap. Sekretariatsansvarlige deltar i styremøtene.

Styret innkaller én gang i året hovedavtaleforhandlerne for å drøfte virksomheten.

Styret kan opprette arbeidsgrupper for å ivareta avgrensede fellesoppgaver.

Organisasjonene oppretter i fellesskap nødvendige sekretariatfunksjoner.

Fellestiltak etter disse bestemmelser finansieres av LO og NHO med en halvpart på hver.

DEL C

I oversikten over Tilleggsavtaler i del C inntas:

VII: Avtale om økt utdanning

VIII: Avtale om opplæring i verne- og miljøarbeid.

IX: Felleserklæring om deltidsarbeid.

TILLEGGSAVTALE I omredigeres og endres til:

Formål og forpliktelse

I samsvar med målsettingen i Hovedavtalens § 9-1 forplikter LO og NHO med tilsluttende organisasjoner seg til aktivt arbeid for bedriftsutvikling.

Bedriftsutviklingen har som mål økt verdiskapning gjennom bred medvirkning fra de ansatte i bedriften.

Forbund og landsforeninger skal sammen utarbeide en handlingsplan for hvordan avtalen skal gjennomføres innen sine områder.

Partene vil gi faglig veiledning og støtte ved igangsetting og gjennomføring av utviklingstiltak etter denne avtale. Oppstår det spørsmål som gjelder tariffmessige forhold, tas dette opp med de organisasjoner som er parter i tariffavtalen.

Generelle retningslinjer for utviklingsarbeidet i bedriften

- Spørsmål om utvikling av bedriftsorganisasjon, som gir den enkelte ansatte medbestemmelse og innflytelse, skal være sentrale i prosjektene. Det samme gjelder forhold som gir de ansatte

medbestemmelse og innflytelse i verdiskapningsprosessen i bedriften. Det skal legges vekt på likestilling mellom kjønnene.

- Utviklingstiltakene skal være forankret i bedriftens strategi og forretningsidé.
- Utviklingsarbeidet skal organiseres slik at det engasjerer flest mulig av de berørte i planlegging og gjennomføring av konkrete tiltak.
- Forslag til tiltak skal forberedes i nært samarbeid mellom avtalepartene i bedriften og drøftes i avtalebasert organ. Tiltakene gjennomføres i praktisk samarbeid mellom bedriftsledelsen, de tillitsvalgte og de ansatte.

Økonomisk støtteordning

For å stimulere igangsetting av utviklingstiltak etablerer organisasjonene en økonomisk støtteordning.

Økonomisk støtte gis primært til satsing på bedriftsutvikling i samarbeid mellom forbund og landsforeninger. Økonomisk støtte kan også gis til enkeltbedrifter og regionale tiltak der det er hensiktsmessig.

Styret utformer de nærmere retningslinjer for slik støtte, men de tiltak det kan søkes støtte til er i hovedsak følgende:

- konferanser for å kartlegge problemer, utvikle ideer, planer og tiltak eller utveksle erfaringer om igangværende utviklingstiltak (kartleggingskonferanser o.l.).
- prosjektmedarbeidere, som kan arbeide på hel- eller deltid som koordinator, drivkraft og oppfølgingsperson for utviklingsarbeidet (stipendiatorordning).

Innenfor rammen av bransjens handlingsplan gis støtte til bransjeprogrammer, der tiltak som bransjekonferanser, bedriftskonferanser, prosjektmedarbeidere på bransjeplan og bedriftsplan inngår som elementer.

Styring og organisering

Fellestiltakene etter denne avtale styres og organiseres etter bestemmelsene i Hovedavtalens kap. XVII.

Tilleggsavtale II

Pkt. II – Informasjon, 2. ledd, 1. setning skal lyde:

Bedriftens eventuelle langtidsplaner og forprosjekter skal være en del av denne informasjon.

Protokolltilførsel til Tilleggsavtale VI:

I forbindelse med revisjon av hovedavtalen 1989 er hovedorganisasjonene blitt enige om å nedsette et partssammensatt utvalg.

Utvalget skal bestå av 3 representanter fra hver av partene. Utvalget skal arbeide for å gjøre Tilleggsavtale VI kjent, samt fremme forståelse for avtalens intensjoner.

Tilleggsavtale VII.

Overskriften endres til å lyde:

Avtale om økt utdanning og permisjon i denne forbindelse bl.a. som et ledd i bedriftsutviklingen.

1. setning revideres slik:

NHO og LO erkjenner den store betydning økt utdanning har for den enkelte, bedriftens utvikling og samfunnet.

I 3. avsnitt

ordet «bør» erstattes med «skal».

Nytt siste avsnitt:

Partene vil understreke at bedriftens ledelse har et overordnet ansvar for gjennomføring og praktisering av denne avtale overfor de ansatte. Avtalens virkefelt hører inn under arbeidsområdet til den studietillitsvalgte etter § 5–5 i hovedavtalen eller de vanlige tillitsvalgte dersom studietillitsvalgt ikke er utpekt.

Tilleggsprotokoll til tilleggsavtale VII:

Partene er kjent med forventningene fra offentlige myndigheter med hensyn til avtale om utdanning og utdanningspermisjon. Det vises bl.a. til stortingsmelding nr. 43 1988/1989 «Mer kunnskap til flere» og til ILO-konvensjon av 1974 nr. 140 om betalt utdanningspermisjon.

Partene vil nedsette en arbeidsgruppe som i perioden vil arbeide med det forannevnte området.

Ny: FELLESEKTLÆRING OM DELTIDSARBEID

1. Næringslivets Hovedorganisasjon og Landsorganisasjonen i Norge er enige om at stadig økt bruk av deltid medfører en utfordring for partene i arbeidslivet. På denne bakgrunn erkjenner partene nødvendigheten av at det i de enkelte overenskomster inntas bestemmelser om deltidarbeid. De

enkelte bransje- og overenskomstområder oppfordres derfor til å innta bestemmelser om deltidarbeid i sine overenskomster som ivaretar disse forhold.

2. Overenskomstene bør i så fall inneholde bestemmelser om lønns-, arbeids- og tilsettingsvilkår for deltidsansatte.
3. Med deltidsansatte menes arbeidstakere som er beskjeftiget enkelte fast avtalte dager i uken med full eller redusert arbeidstid disse dager, eller arbeidstakere som har redusert daglig arbeidstid.

Protokolltilførsel:

Partene er enige om i fellesskap å bedre informasjon vedrørende de offentlige retningslinjer med hensyn til sykepenger, arbeidsledighetstrygd og tilleggspensjonspoeng m.v. for deltidarbeid.

Følgende vedlagte dokumentar inngår i protokollen:

Vedlegg 1: Brev av 31. januar 1990 fra LO og NHO til Den norske Bankforening og Sparebankforeningen i Norge, vedr. Hovedavtalens § 11–3.

Vedlegg 2: Dokument av 31.01.90 om mandat for et utvalg som skal gjennomgå Hovedavtalen med sikte på forenkling av teksten m.v.

Vedlegg 3: Dokument av 31.01.90 om mandat for utvalg som skal gjennomgå Hovedavtalens kap. III.

Vedlegg 4: Notat vedr. Ansiennitetsprinsippet – nedsettelse av arbeidsgruppe.

Forhandlingsresultatet vedtas med forbehold om endelig godkjenning i LOs representantskap og NHOs hovedstyre.

Oslo, 12. februar 1990

Yngve Hågensen

Egil Myklebust

VEDLEGG 1

Hovedavtalens § 11–3, lønnskonti – fornuftig bruk av sjekk

LO og NHO har ført forhandlinger om fornyelse av Hovedavtalen. Et spørsmål under disse forhandlinger har vært gebyrer ved bruk av lønnskonti. Partene er blitt stående ved at den tidligere

formulering i protokolltilførselen til § 11–3 fortsatt er dekkende for partenes syn.

Nevnte bestemmelse lyder:

«Det er begge parter forutsetning at man finner frem til en ordning hvorved vanlig disponering av lønnskonti og fornuftig bruk av sjekk (antall og størrelse) fortsatt vil være gebyrfri. Hvis det blir gjennomført forandringer som bryter med denne forutsetning, kan hver av partene kreve forhandlinger om hvilke regler som da skal gjelde. Oppnås ikke enighet, kan bestemmelsene i § 11–3 og § 11–4 bringes til opphør med 3 måneders varsel.»

Med bakgrunn i den nedgang i bruk av sjekk som har funnet sted i de senere år, er partene enige om at beløpsgrensen for gebyrfrie sjekker også i kommende 4-årsperiode (Hovedavtaleperiode) bør være kr. 400,—. Det forutsettes videre at det ikke innføres gebyr ved kontantuttak i bank eller fra automat i bankens åpningstid.

Partene minner om den uro det har vært ved innføring av nye gebyr og ved økning av eksisterende gebyrsatser i betalingsformidlingen, og viser til siste del av protokolltilførselen (om utlønning over bank og trekk av fagforeningskontingent) ovenfor. En konsekvens av dette vil bl.a. kunne bli at ordningen med lønn over bank faller bort. Dette vil kunne virke uheldig både for bedriftene, de ansatte og bankene.

Partene vil anmode Dem om snarest å gjøre dette brevet kjent for deres medlemmer.

Med hilsen

LANDSORGANISASJONEN
I NORGE

Yngve Hågensen

NÆRINGSLIVETS
HOVEDORGANISASJON

Egil Myklebust

VEDLEGG 2

Protokolltilførsel

Forenkling av Hovedavtalen m.v.

Partene er enige om at Hovedavtalens omfattende innhold etter hvert har gjort det vanskelig for brukerne å kunne anvende avtalen på den forutsatte måte.

På denne bakgrunn er man enige om å igangsette et arbeid med sikte på en vesentlig forkorting og forenkling av Hovedavtalen.

En hensiktsmessig arbeidsform avtales i utvalget.

Dette utvalg skal fremme det endelige forslag for organisasjonene i god tid før neste Hovedavtalerevisjon.

Utvalget skal også i tilknytning til dette arbeid vurdere spørsmål i tilknytning til LOs krav ved revisjonen i 1989 «om hvilke virkninger/sanksjoner som bør iverksettes dersom en bedrift ikke overholder sine tariffrettslige plikter etter kap. IX.»

VEDLEGG 3

Hovedavtalens kap. III (§§ 3–7, 3–8 og 3–9) – utvalg

1. Under Hovedavtaleforhandlingene 1989/1990 konstaterte partene at kap. III ikke er tilfredsstillende utformet sett i relasjon til de praktiske behov.

Dessuten har utviklingen ført til et nytt behov for løsninger som ikke er dekket i teksten – nemlig de såkalte «gråsoneproblemer». Disse består i at vedkommende arbeidsområde kan henføres til to (eller flere) eksisterende overenskomster. Spørsmålet er særlig aktualisert av ny teknologi og nye måter å organisere arbeidet på. Det er ofte i grenseområdene mellom tradisjonelle funksjonær- og arbeideroverenskomster at dette forekommer.

Det er også en økende tendens til at arbeidstakerorganisasjoner – som bare organiserer en liten andel av arbeidstakerne innenfor det angjeldende område – søker å få opprettet overenskomst for disse. Denne utvikling aktualiserer spørsmål om regler som fastsetter at en arbeidstakerorganisasjon ikke skal kunne gå til arbeidskamp for å få opprettet tariffavtale når vedkommende organisasjon bare har organisert et mindretall av de aktuelle arbeidstakere ved en bedrift.

2. Partene har også konstatert at det mellom hovedorganisasjonene er et ønske om at man løpende vurderer om Hovedavtalen til enhver tid er et tjenlig redskap for de behov den skal dekke som arbeidslivets grunnlov. Likeledes er det hensiktsmessig å føre uformelle diskusjoner av prinsipiell art og som ledd i forberedelse til kommende revisjon.
3. Partene er derfor enige om å nedsette et utvalg for å ivareta ovennevnte oppgaver. Utvalget skal bestå av 3 representanter fra hver side. Dersom utvalget kommer frem til nye forslag, skal

slike forelegges LOs representantskap og NHOs hovedstyre for eventuell godkjenning.

VEDLEGG 4

NOTAT

Ansienhetsprinsippet

1. LO har under revisjon av Hovedavtalen fremsatt krav om endring m.h.t. ansienhetsprinsippet, som innebærer at oppsigelse, permittering og gjeninntakelse av permitterte arbeidstakere skal foretas etter ansienheten, «såfremt partene ikke blir enige om noe annet».

NHO har ikke kunne godta dette kravet.

2. Partene er imidlertid enige om å nedsette en arbeidsgruppe som skal gjennomgå og vurdere praktiseringen av ansienhetsprinsippet.

Avtale om opplæring i verne- og miljøarbeid mellom Landsorganisasjonen i Norge og Næringslivets Hovedorganisasjon

Innledning

Avtalen bygger på Arbeidsmiljølovens § 29 og Forskrift om verneombud og arbeidsmiljøutvalg, og regulerer den opplæring som skal finne sted med utgangspunkt i dette regelverk.

Opplæring i arbeidsmiljøspørsmål er en forutsetning for et godt miljøarbeide i bedriften. Gode kunnskaper om arbeidsmiljø bør finnes på alle nivå. Det er særlig viktig at medlemmer av arbeidsmiljøutvalg, verneombud og arbeidsledere har de nødvendige kunnskaper for å kunne ivareta sine funksjoner i miljøarbeidet. Slike kunnskaper bør også finnes hos andre som tar beslutninger som påvirker arbeidsmiljøet. Det er derfor ønskelig at også annet nøkkelpersonell får opplæring.

Opplæringen skal skape aktivitet og fremme samarbeidet for å bedre arbeidsmiljøet og bør derfor:

- knyttes til deltakernes eget miljø og oppgaver
- gi anledning til å trene på arbeidsmiljøoppgaver
- gi kunnskaper om Arbeidsmiljøloven.

Avtalen viser til bedriftenes arbeidsmiljøutvalg (AMU) og forutsetter at AMU har en aktiv rolle i bedriftenes arbeidsmiljøopplæring. Dersom en bedrift ikke har arbeidsmiljøutvalg skal arbeidsgiver og verneombud i fellesskap ivareta arbeidsmiljøutvalgets funksjon etter denne avtale. Arbeidsgivere og arbeidstakere skal sørge for at opplæring etter denne avtalen blir gitt og gjennomføres på en slik måte som partene er kommet overens om.

Bransjene oppfordres til å lage opplæringsmaterieil som kan supplere det generelle materieil utarbeidet av LO og NHO. På den måte vil undervisningen lettere knyttes til deltakernes eget arbeidsmiljø.

Avtalen avløser tidligere protokoller mellom LO og N.A.F. vedrørende opplæring i verne- og miljøarbeid.

1. Opplæringens formål

Arbeidsmiljøopplæringen skal gi deltakerne forutsetninger for å kunne ivareta sine funksjoner i miljøarbeidet og gi kunnskap om hvilke plikter og rettigheter deltakerne har i arbeidsmiljøutvalg, som verneombud og som arbeidsgivernes representanter. Målet er å gi bedriftens ledelse og dens ansatte grunnlag for selv å løse arbeidsmiljøproblemene i bedriften.

2. Hvem omfattes av avtalen?

Arbeidstakerrepresentanter i arbeidsmiljøutvalg, verneombud og førstelinjes arbeidsleder innenfor hvert verneområde omfattes av denne avtale.

3. Grunnopplæring innhold og varighet

Grunnopplæringen skal gi trening i arbeidsmåter i verne- og miljøarbeide, innsikt i Arbeidsmiljøloven og kunnskaper om faktorer som støy, ergonomi, belysning, klima, helsefarlige stoffer, organisering og tilrettelegging av arbeidet, samt ulykkesvern. Opplæringen skal så langt det er mulig ta utgangspunkt i deltakernes eget arbeidsmiljø, og fremme samarbeidet med verne- og helsepersonalet.

Fortrinnsvi skal det opplæringsmateriale som er utarbeidet av partene i fellesskap brukes, men annet materieil kan benyttes.

Alt personale som omfattes av denne avtale skal gjennomgå grunnopplæringen med varighet på minst 40 timer. Partene i bransjene kan avtale at inntil 20 timer av opplæringen skal rettes

mot bransjenes spesifikke helse- og miljøproblemer basert på læremateriell som partene i felleskap har utviklet eller valgt. Det kan avtales kortere opplæring enn 40 timer dersom partene i bransjene i fellesskap mener det er forsvarlig.

4. Videreopplæring

Det skal gis ytterligere opplæring i emner som er av særlig betydning for arbeidsmiljøet i den enkelte virksomhet. Hvilken videreopplæring som er nødvendig må fastsettes bl.a. på bakgrunn av bedriftens spesielle arbeidsmiljøproblemer og aktuelle problemstillinger som f.eks. større endringer i produksjonen.

Arbeidsmiljøutvalget utarbeider forslag om hvilken videreopplæring i arbeidsmiljø som kan være nødvendig og hvilke kurs og annet som må gjennomgås for at de enkelte funksjoner skal kunne ivaretas på en forsvarlig måte. Det skal i denne forbindelse gis særlig anledning til videreopplæring for hovedverneombud.

5. Opplæringsplan i bedriften

Arbeidsmiljøutvalget utarbeider for hvert år eller for funksjonsperioden en plan for miljøopplæringen i bedriften. Opplæringsplanen skal gå inn som en del av bedriftens handlingsprogram for utbedring av arbeidsmiljøet.

Planen skal omfatte hvem som skal ha opplæring, hvilken opplæring som skal gis, når den skal gis, og hvem som skal ha ansvaret for at opplæringen blir gitt. Bedriftsledelsen kan gi arbeidsmiljøutvalget fullmakt til å fastsette gjennomføringen av opplæringen.

6. Gjennomføring av opplæringen

Arbeidsmiljøproblemer løses best i et aktivt samarbeid mellom ledelse og ansatte.

Opplæringen kan skje lokalt i samarbeid mellom partene i bedriften eller i regi av forbund, arbeidsgiversammenslutninger eller hos opplæringsorganisasjoner.

Partene anbefaler at grunnopplæringen ledes av en studieleder som har gjennomgått en studielederopplæring. Partene vil i fellesskap utarbeide et kurstilbud og veiledningsmaterieell for studieledere.

Verne- og helsepersonalet bør trekkes inn som ressurspersoner i opplæringen.

Disse anvisningene er ikke til hinder for at verneombud og medlemmer av arbeidsmiljøutvalg kan gjennomgå nødvendig opplæring ved kurs arrangert av arbeidstakerorganisasjoner, jfr. Arbeidsmiljølovens § 29, punkt 2.

7. Tidsfrister, kurs i/utenfor arbeidstid og utgifter ved kurs

Nytt personale som omfattes av denne avtale, bør ha påbegynt grunnopplæringen innen 6 måneder og i allefall innen 12 måneder. Personale som omfattes av avtalen og som tidligere ikke har fått slik opplæring skal gis denne innen rimelig tid.

Opplæringen skal fortrinnsvis skje i arbeidstiden. Dersom gjennomføringen av opplæring innenfor ordinær arbeidstid innebærer et betydelig hinder for bedriften, kan opplæringen skje utenom vanlig arbeidstid.

Arbeidsgiveren skal dekke alle utgifter i forbindelse med opplæring etter denne avtale, som kursutgifter, eventuelle oppholds- og reiseutgifter og tapt arbeidsfortjeneste. Reise- og oppholdsutgifter bør holdes så lavt som mulig. Arbeidstakere som ikke er ansatt på full tid skal ha lønn for det antall timer som kurset varer. Er opplæringen lagt i fritiden, skal lønn betales som om det gjaldt ordinær arbeidstid, uten overtidstillegg. Skjer opplæringen i internat e.l. betales vanlig daglønn uten overtid.

8. Tvister

Ved uenighet om tolking av denne avtale, kan saken bringes inn for partene sentralt.

9. Ikrafttredelse/oppsigelse

Avtalen trer i kraft 1. januar 1990. Avtalen kan sies opp av begge parter med tre måneders oppsigelsesfrist.

OSLO, 6. februar 1990

NÆRINGSLIVETS
HOVEDORGANISASJON

LANDSORGANISASJONEN
I NORGE

EGIL MYKLEBUST

YNGVE HÅGENSEN

Hovedavtaleforhandlingene 1989 Bygge- og anleggsfagene

8.2.90 – Ole Kjernlie

I forhandlingsmøter 16. og 22. januar samt 7. februar 1990 ble partene enige om følgende vedrørende hovedavtalen for *Bygg og Anlegg*:

§ 5 – 1, nytt siste ledd:

Hvis det av kommunikasjonsmessige årsaker viser seg å være behov for såvel bedriftstillitsmenn som plasstillitsmenn, kan partene på den enkelte bedrift inngå avtale om at det skal velges tillitsmenn av begge kategorier.

Blir partene ikke enige ved lokale forhandlinger, kan saken bringes inn til organisasjonsmessig avgjørelse.

§ 5 – 11, ny 2. linje i første avsnitt:

Formann, nestformann og sekretær bør fortrinnsvis velges for 2 år.

§ 6 – 6, siste ledd:

I forbindelse med nedtrappingen av et bygge- eller anlegg-soppdrag, skal bedriften legge forholdene til rette for at tillitsmenn kan beholdes på stedet så lenge som mulig i avslutningsperioden.

Ved overføring til annet oppdrag, skal vedkommende ha rett til nytt arbeid i henhold til sine rettigheter etter lov og tariffavtale.

§ 8 – 3:

Kommentaren første linje skal stå, resten utgår og første linje overføres til § 8 – 1.

§ 9 – 8:

Nåværende protokolltilførsel utgår og erstattes med følgende ny protokolltilførsel:

Det er ikke forutsetningen at ansienniteten skal praktiseres slik at arbeidstakere fra andre bygg/anlegg kan splitte etablerte akkordlag så lenge laget ikke har avsluttet det arbeid de har avtale (akkordseddel) om å utføre.

Merknad til § 9 – 8:

Hensikten med bestemmelsen er å unngå at bedriftene tar arbeidstakere ut av akkordlagene før slutføring og setter dem til nye arbeidsoppdrag, samtidig som andre arbeidstakere blir innsatt i det eksisterende laget.

Bestemmelsene i Hovedavtalen og Arbeidsmiljøloven skal i slike tilfelle legges til grunn.

Tilleggsavtale VIII

A 3 Møter i utvalgene:

Bedriften innkaller til møte i utvalgene og sender etter konferanse med formannen i hovedtillitsmannsutvalget ut dagsorden med eventuelle bilag, senest 2 uker før møtet.

B 1 Nytt siste avsnitt:

Slike møter avholdes 2 ganger pr år. Hvis partene er enig om det, kan det holdes 3 møter pr. år.

B 2 Møter på bedriftsplan:

Siste setning endres til: Slike møter avholdes minst 2 ganger pr. år.

Tillegg til bestemmelsene om hovedtillitsmannsutvalg:

Som alternativ til ovenstående bestemmelser om hovedtillitsmannsutvalg, skal man som en prøveordning søke å få et par bedrifter til snarest mulig i perioden å opprette bedriftsforsamling i henhold til aksjelovens bestemmelser.

Det forutsettes at bedriftenes parter ved periodens utløp vurderer om ordningen skal fortsette eller om den skal gå tilbake til ordningen med hovedtillitsmannsutvalg.

Protokolltilførsel fra Fellesforbundet:

Fellesforbundet reiste i utgangspunktet krav om at industriens hovedavtale også skulle gjelde for forbundets byggefag.

Etter inngående drøftelser ble partene ikke enige på dette punkt. Fellesforbundet frafalt derfor kravet ved denne avtalerevisjonen, men forholdt seg derfor retten til å fremme nytt krav ved neste avtalerevisjon om avvikling av den spesielle hovedavtale for byggefagene.

Forøvrig vil Fellesforbundet understreke at aksjelovens bestemmelser om bedriftsforsamling utprøves i avtaleperioden og at denne utprøving skal danne grunnlag for eventuell gjennomføring ved neste avtalerevisjon.

Dette innebærer at forbundet aksepterer at dispensasjon blir gitt for byggefagene etter den nye lov av 1. januar 1990.

Ingen ønsket ordet til denne saken.

Dirigenten refererte Sekretariatets innstilling til vedtak:

«Forhandlingsresultatene godkjennes.»

VEDTAK: Sekretariatets innstilling ble enstemmig vedtatt.

Saklistas punkt 6:

Ansettelse av distriktssekretær i Nordland

Dirigenten refererte Sekretariatets innstilling til vedtak:

«Øivind Silåmo, 41 år, ansettes i stillingen som distriktssekretær i Nordland fylke.»

Solfrid Johansen, Hotell- og Restaurantarbeiderforbundet: – Det er vel kanskje uvanlig at noen ber om ordet til en innstilling fra Sekretariatet når det gjelder ansettelser av distriktssekretærer. Jeg er nordlending og tilfeldigvis har jeg lest hvem som har søkt på stillingen. Det foreligger forslag om at en innstiller på en mann fra Fellesforbundet som kommer fra Mo i Rana. I utgangspunkt har jeg ikke noe i mot Mo i Rana, heller ikke noe imot Fellesforbundet, men jeg har motforestillinger mot at man velger en mann når det finnes kvalifiserte kvinner som har søkt. Det gjør det i dette tilfelle. Vi arbeider jo alle sammen for at vi skal få likestilling på mange områder. Dette er ikke noen kritikk til Sekretariatet på noen måte. Jeg er ikke i tvil om at de sitter inne med kvalifikasjoner for å velge ut den beste person. Likevel synes jeg det er grunn til å ta opp spørsmålet, for vi har kjempet en kamp i hele høst, og ikke minst på LO-kongressen, for å få inn Esther Kostøl som nestleder i LO. Da synes jeg det er på sin plass at vi prøver å få inn kvinner når vi har kvalifiserte personer.

Jeg skal ikke stemme imot forslaget, og jeg har ingen grunn til i dag å vurdere kvalifikasjonene, for vi har ikke fått utlevert noen dokumenter i forbindelse med innstillingen. Ifølge § 9 i LOs vedtekter er det Representantskapet som skal ansette distriktssekretærer. Derfor synes jeg vi i framtiden må få noe dokumentasjon, så vi også kan få se hva vi er med på å vedta. Jeg håper at vi får litt system i dette, og jeg takker på forhånd.

Ole Knapp, Sekretariatet: – Jeg kan fortelle at det var 20 søkere til stillingen. Det var fire innkalt til intervju. Alle fire var fra Nordland fylke, hvorav én var kvinne. Vi har foretatt grundige vurde-

ringer. Vi har ikke underkjent de tre andre innkalte. De er meget kvalifiserte alle tre. Men når nyansene skulle telle, falt vi ned på denne kandidaten. Jeg håper at en ikke forutsetter at man i framtiden skal være nødt til å legge fram i denne forsamling søknader og lister over søkere med alle personalia. Det vil bli en prosess som er så vanskelig å håndtere at jeg tror faktisk Representantskapet vil betakke seg for det.

Når det gjelder henstillingen om å velge kvinner, så var det et av de tunge elementene i diskusjonen, som ble veid opp mot andre sider, som det er vanskelig å kommentere nå. Jeg gjør det imidlertid likevel, slik at det blir klart at det er en grundig vurdering som ligger til grunn. I de tre nordligste fylker, 1 i Finnmark 2 på kontoret i Troms, 1 på kontoret i Nordland, representerer offentlig sektor. Med det samarbeidet de har der oppe, så vil det si at det vil bli en helt entydig forbundsorganisering hvis vi også her hadde valgt kvinnen, for hun kommer fra samme sektor. Det var den avveiningen vi til slutt måtte gjøre.

Øystein Gaare, NNN: – Jeg er enig med Solfrid Johansen. Hvis det er Representantskapets oppgave å foreta slike ansettelser, må vi enten få relevante opplysninger om de som er aktuelle kandidater, eller så foreslår jeg at LOs ledelse ser på om Sekretariatet kan foreta slike ansettelser i framtiden. Selvfølgelig stoler jeg på de vurderinger som er gjort, men det medfører at jeg kan ikke ta en avgjørelse på selvstendig grunnlag i slike saker.

Dirigenten refererte forslaget til vedtak fra Sekretariatet:

«Øivind Silåmo ansettes i stillingen som distriktssekretær for Nordland fylke.»

VEDTAK: Sekretariatets innstilling ble enstemmig godkjent.

Saklistas punkt 7:

Orientering om LOs Revisjonskontor

Svein-Erik Oxholm, Sekretariatet: Kongressen 1989 ga Sekretariatet i oppdrag å nedsette et utvalg som skulle vurdere revisjonsordningen i LO, forbundene, avdelingene og samorganisasjonene. Representantskapet ble gitt fullmakt å vedta eventuelle endringer i vedtektenes bestemmelser om revisjonsordningen.

I forbindelse med en konkret sak i Norsk Arbeiderpresse 4/s for en tid tilbake – der revisjonskontoret var revisor – ble spørsmålet om inhabilitet reist av Kredittilsynet og Finansdepartementet.

Det ble også nærmere vurdert om revisjonskontoret var slik organisert at det kan anses som revisjonsselskap etter revisorloven og aksjeloven.

På inhabilitetsspørsmålet har myndighetene svart ja, forøvrig etter at Kredittilsynet først kom til den motsatte konklusjon.

Brev om dette ble mottatt 8 desember i fjor.

Etter dette kan ikke revisjonskontoret – slik det nå er organisert – utøve næringsrevisjon i foretak der fagbevegelsen har majoritetssinteresser.

Kredittilsynet uttaler også at det ikke er noe aktuelt alternativ å omdanne revisjonskontoret til et revisjonsaksjeselskap eiet av Landsorganisasjonen.

Lov og etiske regler stiller krav om henholdsvis flertall av registrerte/statsautoriserte revisorer i styret, og minst 2/3 av aksjene hos statsautoriserte revisorer.

LO og forbundene er ikke regnskapspliktige, og står derfor i utgangspunktet fritt i å velge kvaliteten på den revisjon som utføres. For LO likevel med unntak av revisjon som følge av offentlige midler vi forvalter, jfr. rammeavtalen med NORAD.

Revisjonskontoret har i dag 2 registrerte revisorer og 3 som har den teoretiske utdanning, men mangler noe praksis for å bli registrert.

Det forventes i nær fremtid at det gjennom forskrifter blir fastsatt krav om et minimum av næringsrevisjon for å bibeholde offentlig godkjenning.

Når revisjonskontoret ikke kan drive næringsrevisjon, sier det seg selv at det blir vanskelig – hvis i hele tatt mulig – å beholde de registrerte samt å rekruttere kandidater med utdanning, men som mangler praksis for å bli godkjent.

Med de verdier fagbevegelsen forvalter, så er det også nødvendig med kvalitet på revisjon.

Et fremtidig revisjonskontor uten faglig kompetanse er ikke ønskelig.

Administrasjonen og revisjonsutvalget har derfor måttet ta fatt på problemstillingen ut fra en noe annen innfallsvinkel enn den Kongressen la til grunn.

Det arbeides nå med å få knyttet til oss en ekstern revisor (firma), opprettholde revisjonskontoret som intern revisor, og i denne kom-

binasjonen også finne løsning på spørsmålet om næringsrevisjon i forhold til å opprettholde godkjenning eller praksis for å få sådan.

Saken vil bli forelagt representantskapet senere i år for formell behandling.

VEDTAK: Tatt til orientering.

AVSLUTNING

LOs leder, *Yngve Hågensen*, takket for en fin debatt og de vedtak som var gjort. Han uttrykte håp om at en klarer den prosessen man står foran, og gjennomfører den på en slik måte som sømmer seg LO som organisasjon, og i tråd med intensjonene fra dette møtet.

– Takk for en fin dag og vel hjem, sa Yngve Hågensen.

NAVNELISTE

Følgende representanter møtte:

Arbeiderpartiets Presseforbund:

Egil Knudsen

Norsk Forbund for Arbeidsledere og Tekniske Funksjonærer:

Dagrun Fredriksen, Ottar Dahlen, Arild Arnås.

Norsk Arbeidsmandsforbund:

Arnfinn Nilsen, Anders Bjarne Rodal, Reidun Johansen, Magnhild Solstad, Halle Mikkelsen, Arnt M. Øyen.

Norsk Barnevernpedagogforbund:

Bjørn Christiansen.

Norges Offisersforbund:

Jan Bråten.

Norsk Elektriker- og Kraftstasjonsforbund:

Gunnar Andersen, Bjørn Sørensen, Helge Tystad, John Hedin, Johannes Henriksen, Oddvin Rødal.

Fellesforbundet:

Håkon Nielsen, Trygve Johnsen, Kjell Bjørndalen, Kjell Røttereng, Svein Hille, Torstein Lund, Grethe W. Christoffersen, Finn Nilsen, Ove Engevik, Kåre Leira, Terje O. Lund, Else Liv Lund, Kjell Sørensen, Ivar Johansen, Ken Gjetmundsen, Olav Lindrupsen.

Norsk Fengselstjenestemannsforbund::

Roar Øvrebo

Norsk Grafisk Forbund:

Per Thorkildsen, Finn Erik Thoresen, Rune Kristiansen.

Handel og Kontor i Norge:

Oddvar Irvoll, Finn Wang, Syver Bakken, Elvy Fedje, Brit Kvale, Eva Disch, Lillian Karlsen, Olav Larsen.

Hotell- og Restaurantarbeiderforbundet:

Per Arntsen, Svein Fjæstad, Solfrid Johansen.

Norsk Jernbaneforbund:

Torgrim Elsrud, Gunnar Vestby, Magnus Kalstø.

Norsk Kjemisk Industriarbeiderforbund:

Olav Støylen, Birger Blomkvist, Ole Willy Strandhagen, Jan H. Ness, Helge Carlsen, Sverre Rauø.

Norsk Kommuneforbund:

Marthe Kjær Andersen, Kåre Bye, Helge Mikkelsen, Asbjørn Eggen, Gunhild Johansen, Eva Vida Berg, Odd Strand, Aud Ljødal, Else Moe, Alberth Eidem, Leidulf Dahle, Jan P. Nilsen, Kjell Jamne, Gerd Landfald-Nielsen, Helge Vågen.

Norsk Lokomotivmannsforbund:

Oddvar Skaar.

Norsk Musikerforbund:

Tore Nordvik.

Norsk Nærings- og Nytelsesmiddelarbeiderforbund:

Rolf Frøysland, Leif Lund, Rigmor Andersen, Marit Eilertsen, Henrik Ravndal, Eystein Gaare.

Norsk Olje- og Petrokjemisk Fagforbund:

Ketil Karlsen, Leif Sande.

Norsk Postforbund:

Jan Inge Kvistnes, Olav Holmen, Thorolf Stephensen.

Den norske Postorganisasjon:

Kjellaug Kristiansen Jota, Jan Dybvik, Johanne Skundberg.

Norsk Sjømannsforbund:

Edvin Ramsvik, Thor Lie.

Skolenes Landsforbund:

Sverre Worum.

Norsk Sosionomforbund:

Oddrun Remvik.

Tele- og Dataforbundet:

Lillian Bekkevad, Ernst Kr. Risan, Tore Gulbrandsen.

Norsk Tjenestemannslag:

Aud Watnebryn, Eli Gripne, Klaus Halvorsen, Inger Kj. Jensen, Tor Hultmann, Sigrun Mæland, Torkel Eggen.

Norsk Transportarbeiderforbund:

Arne Semmerud, Tore Aspaas, Terje Dahl.

Norsk Treindustriarbeiderforbund:

Anton Solheim.

Norsk Vernepleierforbund:

Marian Bakken.

Norsk Kantor og Organistforbund:

Ivar Mæland.

FYLKENES REPRESENTANTER:

Østfold fylke:

Jardar Hendricksen.

Oslo fylke:

Per Klausen.

Akershus fylke:

Berit Lynnebakken.

Hedmark fylke:

Aud Marit Pettersen.

Oppland fylke:

Odd Løvlibråten.

Buskerud fylke:

Randi Stamnes Larsen.

Vestfold fylke:

Kjeld Pedersen.

Telemark fylke:

Kari Mürer.

Aust-Agder fylke:

Bjarne Robstad.

Vest-Agder fylke:

Magne Raamundsen.

Rogaland fylke:

Svein Fjellheim.

Hordaland fylke:

Arnulf Ingvaldsen.

Sogn og Fjordane fylke:

Edel Karin Bøe.

Møre og Romsdal fylke:

Øystein Holsæter.

Sør-Trøndelag fylke:

Bjarne Saltnes.

Nord-Trøndelag fylke:

Per Lillemark.

Troms fylke:

Erling Pedersen.

Nordland fylke:

Ragnhild Mjøen Eilertsen.

Finnmark fylke:

Willy Olsen.

Sekretariatet:

Yngve Hågensen, Esther Kostøl, Ole Knapp, Svein-Erik Oxholm, Harald Øveraas, Gunnar Grimnes, John Stene, Kjell Martinsen, Sidsel Bauck, Arthur Svensson, Liv Nilsson, Arne Grøttum, Einar Hysvær, Nils Totland, Jan Werner Hansen.

Vararepresentanter til Sekretariatet:

Jan Kr. Balstad, Evy Buverud Pedersen, Liv Undheim, Per Gunnar Olsen, Leif Thue, Tore Lundberg, Walter Kolstad, Magnus Midtbø, Erling Oen, Arild Øynes, Kjell Christoffersen, Edvin Ramsvik (møter for forbundet), Lars A. Myhre.

Fagorganisasjonens Funksjonærgruppe:

Anne-Ragni Midtmoen.

Revisjonsutvalget:

Margot Kvalvik Fon, Bente Halvorsen.

DISTRIKTSKONTORENE:

LOs Distriktskontor, Østfold:

Rolf Thore Hildebrandt

LOs Distriktskontor, Oslo – Akershus:

Øivind Hvattum, Wenche Paulsrud.

LOs Distriktskontor, Hedmark:

Gunnar Pettersen.

LOs Distriktskontor, Oppland:

Åge V. Nordby.

LOs Distriktskontor, Buskerud:

Roar Løver.

LOs Distriktskontor, Vestfold:

Richard Trælnes.

LOs Distriktskontor, Telemark:

Gerhard Lunde Larsen.

LOs Distriktskontor, Aust-Agder:

Arild Stokken.

LOs Distriktskontor, Vest-Agder:

Gudmund Gyberg.

LOs Distriktskontor, Rogaland:

Erling Høiland.

LO-Kontoret, Kårstø:

Kåre Lunde.

LOs Distriktskontor, Hordaland:

Vigdis Ravnøy.

LO-Kontoret, Lillehammer:

Kåre Karlsen.

LOs Distriktskontor, Sogn og Fjordane:

John Bjarne Hjelmeland.

LOs Distriktskontor, Møre og Romsdal:

Johnny Røed.

LOs Distriktskontor, Sør-Trøndelag:

Rikhard Haugen, Kjell Flønes.

LOs Distriktskontor, Nord-Trøndelag:

Liv Thun.

LOs Distriktskontor, Nordland:

Hans Nordahl Jensen, Odd M. Bakkejord.

LOs Distriktskontor, Troms:

Svein Rasmussen, Rolf Nilsen.

LOs Distriktskontor, Finnmark:

Leif Laurila.

